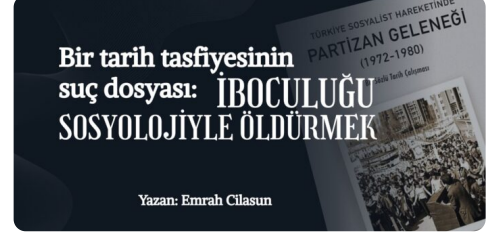

Bir Tarih Tasfiyesinin Suç Dosyası: İboculuğu Sosyolojiyle Öldürmek

30.04.2026 • Güncel Müdahaleler • Yeni Komünizm

Editörün notu: Aşağıda yer almakta olan yazı tarihçi, yazar Emrah Cilasun tarafından yazılmıştır. Yoldaş Kaypakkaya ve bir bütün olarak yöntem ve yaklaşıma ilişkin daha geniş tartışmalara vesile olabileceğini düşünerek websitemizde yayınlıyoruz.

Hafızam beni yanıltmıyorsa, 2021’de İbrahim Kaypakkaya’nın katledilişinin 50. yılına (2023’e) yetiştirmek üzere *İbocular* albümü için ilk adımı attığımda, başta Ali Ekber Kaypakkaya olmak üzere Neslihan Havva Köymen’den ve şimdi adlarını hatırlayamadığım bazı arkadaşlardan, Onur Vakfı’nın -takriben 2016’larda başladığı söylenen- “sözlü tarih” çalışmasından haberdar olmuştum. Bana aktarılan bilgi kırıntılarından, birkaç akademisyenin (zikredilen isimlerden bir tek Şükrü Aslan’ın adı aklımda kalmıştı) denetiminde hummalı bir “sözlü tarih” çalışması yapıldığı ve bu çalışmanın bir kitap olarak yayımlanacağıydı. Dilimin döndüğünce arkadaşlarıma böylesi bir çalışmaya ihtiyatla baktığımı belirtmiş, nedenlerini özetle şöyle sıralamıştım:

Pek tabi ki bizim tarihimizin kapsamlı bir arşivinin olması gayet yerindedir. “Eski tüfeklerin” yazılı ve sözlü bir bellek oluşturmaları -bugünkü fikirleri her ne olursa olsun- mutlaka gereklidir. Akademisyenlerin arzu ettikleri taktirde gelip bu kaynakçadan hareketle kimi araştırma ve tezler çıkartmaları arzu edilir olmalıdır. Lakin her şeyde olduğu gibi, arşiv oluşturmakta da “sözlü tarih”, çalışmasında da Mao’nun dediği gibi, “dünya görüşü tayin edicidir”. [1]

Geçtim Türkiye’yi, dünya çapında sosyalist deneyler, devrimci liderler ve komünist partiler hakkında öylesine bir “kirli propaganda” yürütülmektedir ki, buna 12 Eylül sonrası **siyasi ve ideolojik tasfiyesi** ve tahribatı da eklendiğinde manzara son derece kaygı vericidir. O nedenle devrimin ve devrime önderlik eden partinin tarihi akademisyenlere, hele sosyologlara

birakılmayacak kadar (zira büyük partilerin sorunları da büyük olur) **hassas bir meseledir.**

Benzer bir konuşmayı en son 2024'ün yazında Ahmet Cihan ile de yaptığımı, bilhassa iki konuda kendisinin dikkatini çekmeye çalıştığımı hatırlıyorum. Buna göre:

Birincisi, bilhassa yöntem ve yaklaşım açısından “sosyoloji” kavramını kullanmaktan imtina ettiğimi belirttim. Son yıllarda bilir bilmez herkes tarafından dillere pelesenk olan “sosyolojinin” aslında ve özünde bu verili toplumda, herhangi bir hakikate ulaşmak açısından faydalı olamayacağını dile getirdim. Marksist teoriye “sol”dan çelme atmak için burjuvazi tarafından gayet bilinçlice çıkarılan bu “bilime” dair, abim, arkadaşım ve yoldaşım Prof. Dr. Yücel Sayman'ın şu uyarıcı sözlerini hatırlattım:

“Çoğu Marksist gibi ben de böyle düşünüyorum, sosyoloji, tarih sahnesine **kendi yöntemini ‘bilimsel’ düşünceyle, bir bakıma tarihi ve diyalektik materyalizmle değiş tokuş ederek** yaptığı analizler, ilkelere dayalı gerçekleştirildiği söylenen irdellemeler ve **pragmatik çözümler**, önermeler sürecinde burjuva toplumlarının, bu toplumlar değişik siyasi sistemlerle yapılanıyor olsalar da **meşruiyetlerini kapitalist üretim ilişkilerinin bütünselliğinde sürdürülebilmelerini sağlamak amacıyla ‘keşfedilmiştir.’**”[2]

İkincisi, bizim tarihimizin özgülünde, 1978 “Özeleştirisi”nin mucidi; Mao'nun nitel katkılarının önemiyetini hiçe sayıp, Stalin'in doğrularını değil hatalarını erdem yapmış, dogmatik revizyonist; adı, Bolşevik kendi Menşevik bir bakış açısının tesiri altındaki kişilerin, hangi unvana sahip olurlarsa olsunlar, zorunlu olarak, mülakat yaptıkları muhataplarını, Kaypakkaya çizgisinin nasıl da “sol sekte”, “sübjektif”, “maceracı”, “Çin kopyacısı” olduğunu “ispat” etmeye dönük yönlendireceklerini açıkça belirttim.

Sadece bu endişelerimi belirtmekle kalmadım. Aynı zamanda yapıcı önerilerde de bulundum. “Sözlü Tarih”te işlenmesi gereken temalarla genç akademisyenlerin araştırma yapmaları için teşvik edilebilecekleri konulara dair şöyle başlıklar önerdim:

-Kaypakkaya ekolünde 1974-2000'de köylülüğün rolü ne kadar ciddiye alındı?

- Çeşitli milliyetlere mensup devrimcilerin Kaypakkaya ekolünde bir arada olma nedenleri neydi?
- Bu çeşitli milliyetlerden devrimcilerin birlikteliği neden, nasıl ve ne zamandan beri Dersim eksenli değişime uğradı?
- Kaypakkaya ekolünde erkek egemenliğinin rolü nedir ve (bilhassa yerel dönem ve 1978 sonrası) kadınlar neden öne çıkamamışlardır?
- Şehir ve gecekondu faaliyetlerinin ağırlık noktası (alternatif şehircilik mi yoksa devrime seferber etmek mi) neydi?
- Ege, (Batı ve Doğu) Karadeniz, İç Anadolu, Akdeniz ve -Dersim dışında- bilhassa Kürdistan'da yürütülen faaliyetlerin özgüllükleri nelerdi? Buralardaki İboculuğun yerel tarihine ilişkin ne biliyoruz?
- Özellikle 12 Eylül sonrası Dersim'e ricat sonucu, Dersim'de kitlelerle etkileşim, başkalaşım ve dönüşüm nasıl oldu? Sonuçları nelerdi?
- Hapishane ve kırsal kesimde yaşanan olumlu ve olumsuz (bir yanda direnişler beri yanda devletin cevaz verdiği "Koğuş Ağalığı" ile kırdaki "Savaş Ağalığı" gibi) tecrübeler nelerdi?
- Yurt dışının (Avustralya, Avusturya, Belçika, Britanya, Federal Almanya, Fransa, Hollanda, İsviçre, Libya örneklerinde) faaliyetleri hakkında kapsamlı bir çalışmanın gereği; yurt dışı kitlelerinin katılımı ve başkalaşımı nasıl oldu?
- Entelektüel, sanatçı ve akademisyenlerle Kaypakkaya ekolünün ilişkisi ve çelişkisi nelerdi?
- Genel olarak devrimci harekette ama bilhassa Kaypakkaya ekolünde devrimci ozan geleneğinin üzerindeki Alevi kültürünün ve tali planda da olsa Filistin ve diğer coğrafyaların esintileri nelerdi?

Bu ve benzeri öneri ve uyarılarımdan ötürü -her ne kadar Ahmet Cihan tarafından ilgiyle ve kibarca karşılanmışsa da- 2023-24 arası yapılacağı söylenen ve benim de katılmam istenilen "telekonferanslardan" son anda -kuvvetle muhtemeldir ki, "tercih" edilmediğim için- dışında

tutuldu. Tüm bu karamsar tabloya rağmen, endişelerimle birlikte, yine de kaleme aldığım bazı makalelerde Onur Vakfı'nın çalışmasını duyurdum ve destekledim[3] ve vakfın dijital arşivine *İbocular*[4] albümünü hediye ettim. Hatta bahse konu olan *Türkiye Sosyalist Hareketinde PARTİZAN GELENEĞİ (1972-1980) Bir Sözlü Tarih Çalışması*[5] (bundan sonra *Sözlü Tarih*) kitabı için benden istenilen fotoğrafları ve görselleri de hazırlayanlara sundum. Fakat maalesef bütün bir 2025 boyunca Yeni Komünizm Kolektifi'nden arkadaşlarla *Çizgilerle İbo*[6] çalışması için harcadığım mesaiden ötürü *Sözlü Tarih* kitabına dair gözlemlerimi paylaşmak gecikmeli bir şekilde bugüne sarktı.

Gelenek mi Ekol mü?

Türkiye devrimci hareketinin ağzına son yıllarda pelesenk olan “gelenek” sözcüğü her ne hikmetse, biz İbocuları da tesiri altına almış anlaşılır. Her ne kadar İbocular içerisinde, bilhassa geçmişle hesaplaşmak adına kaleme alınan eserlerde “tutuculuk”tan yakınılsa da eser sahipleri bilir bilmez, olur olmaz “gelenek” kavramını kullanmayı pek sevmişlerdir. Oysa şikâyetçi oldukları “tutuculuk” sözcüğü adeta “gelenek” kavramının tunç yasasıdır.

“Gelenek”, TÜBİTAK Ansiklopedisi'ne göre, “belirli bir grup tarafından paylaşılırken, doğru ve yanlış davranış biçimlerini, hayat ve ölümle ilgili sorulara cevap ve bilgileri, ayrıca ahlaki norm ve düsturları içerir. Gelenekteki **değişmezlik**, istikrar ve süreklilik gibi özellikler, bir toplumun günlük davranışlarına rehberlik eden inançlar ve uygulamalar için **gerekçelere** önemli bir zemin teşkil eder. Geleniğin kabul edilebilir davranışlar için referans çerçevesi oluşturması, türdeş toplum ve topluluklarda onu **sorgulanamaz** kılar. Böyle durumlarda rasyonellik ve tutarlılık aranmaz.”[7]

Kanımcıca, bu “dini”, “tutucu” ve “bilimsel olmayan” özellikleri göz önünde bulundurulduğu takdirde, “gelenek” kavramı, sadece üretim ilişkilerini değil aynı zamanda büyük siyasal ve **sosyal dönüşümleri** de içeren bir **devrimi** hedefine oturtan, komünist bir yapıyı tarif edemez. O nedenle, Fransızca'dan ödünç alacağımız “École”(Ekol) kavramının içinden geldiğimiz siyasi yapıyı daha iyi tarif ettiği kanısındayım. Zira yapay zekâya göre **“Ekol; belirli bir düşünce sistemi, ortak teorik kabuller, benzer yöntemler etrafında toplanmış kişi ya da metinler bütünüdür ifade eder. Yani tek tek bireylerden çok, bir çizgiyi anlatır.**

Düşünce ve siyaset bağlamında siyaset, felsefe ve teoride sık kullanılır: Marksist ekol, Leninist ekol, Frankfurt Okulu (Frankfurt ekolü), Maoist ekol, Ankara Siyasal ekolü (Türkiye’de akademik kullanım) ... Burada ekol, ‘aynı ideolojik damar’ anlamına gelir.”[8]

Şimdi bu durumda önümüzde cevaplandırılması gereken iki soru var. Birincisi, komünizm (dolayısıyla Marksizm) bir bilim midir? İkincisi, İbrahim Kaypakkaya’nın kurduğu yapı, şayet bir “gelenek” değilse, “ekol” olarak adlandırılabilir mi?

Bir bilim olarak komünizm

Bob Avakian’ın şu sözleriyle başlayalım: “Komünizm bir inanç, bir felsefe veya yanlış (yani öznel olan, bilimsel olmayan) bir ideoloji değildir, nihayetinde belli belirsiz, bilimsel bir yöntem ve yaklaşıma karşı olan bir şey değildir. Temel olarak ve esasen, **insanın toplumsal gelişimini ve olası gidişatını analiz etmek ve sentezlemek için bilimsel bir yöntem ve yaklaşımdır.**” [9]Avakian’ın bu görüşüne Marksist literatürde esin kaynağı olan en önemli saptamalardan biri de Mao Zedong’a aittir: “Marksizm fizik kuramlarını, sanatta estetik kuramlarını vb. **kucaklar, ama yerini almaz.**”[10]

Gerek Avakian’ın gerekse de Mao’nun sözleri, ilk etapta okuyucuyu rahatsız edebilir. Zira gündelik hayatta, verili toplumun hiçbir eğitim kurumunda Marksizm (komünizm) bir bilim olarak tanınmadığı gibi, üstelik yok sayılmaktadır. İlaveten, günümüzde kendisini “komünist” olarak adlandıran bir dizi örgüt ve grup, bir bilim olmaktan çok komünizme **sadece bir ideoloji** gözüyle bakmakta ve hatta onu **din** mertebesinde görmektedir. Bilimsel bir umuda sahip olmayan birçok “eski” solcunun kendi aralarında siyaset tartışırken kullandıkları, “iman tazeliyoruz” sözünün kaynağı komünizmi bir din olarak görmekle alakalıdır.

Oysa komünist bilim, Rajko Tomas’ın sözleriyle söyleyecek olursak: “hakikatin yoğun bir ifadesidir. Bir bilim olarak komünizmin bir araştırma nesnesi vardır. Bu araştırmada izlediği belirli bir yöntemi vardır ve bu sayede hareket halindeki maddeyi olduğu şekliyle açığa çıkartır ve bunu dönüştürme sürecine aktarır. **Bütün hipotezlerinin ve bilimsel teorinin çekirdek unsurlarının gözlem ve toplumsal tecrübeler ile test edilmesi süreci vardır.** Tüm bilimlerde olduğu gibi komünizm biliminde de sübjektif yargılara ve genellemelere yer yoktur.

Kanıt ve objektif realiteye dayalı devamlı olarak işleyen bir süreç vardır. Olguları analiz ederken kullandığı kavramlaştırmalar ve özellikli ifade biçimleri vardır. İç tutarlığı yüksek, akla dayalı, mantıklı kanıtlar ile bulguların ifade edilmesi süreci vardır. **Komünizm bilimi, yanlışlanabilirlik kriterinden muaf, farklı türden bir bilim veya yarı bilim gibi bir şey değildir.** Bununla birlikte, Comte'un pozitivizminin problemleri ve Karl Popper gibilerin bilim adına açık ideolojik saldırıları ile itibarsızlaştırılan 'bilimin topluma uygulanması' kritik meselesi esasen bir bilim olarak komünizmin en önemli özelliklerinden biridir.”[11]

Bilim ve İbrahim Kaypakkaya

Şimdi burada kısa bir ara verelim ve Kaypakkaya'nın “bir bilim olarak komünizm” ile ilişkisine geçmeden evvel onun “yaşına rağmen” sahip olduğu bilimsel yetisinden[12] biraz bahsedelim.

Yanılmıyorsam sene 2014 olmalı, Said Nursi hakkında yazmakta olduğum kitap[13] vesilesiyle, Nurcuların “Fizik ve Nursi” bağlamındaki absürt iddialarına dair, Türkiye'nin önde gelen fizikçilerinden Prof. Dr. Gediz Akdeniz ile internet ortamında temasa geçmiştim. Gediz Bey, hakkımda bir miktar araştırma yapmış olacak ki, Nursi'ye dair sorularıma verdiği uzunca cevabın ardından yazışmanın sonuna eklediği bir satırla bana bir sürpriz yapmış ve beni hayrete düşürmüştü. Şöyle diyordu: “Ayrıca İbrahim Kaypakkaya'nın bir sınıf arkadaşı olarak onun hakkında yaptığın çalışmalar için teşekkürler, eline sağlık.”

Şaşa kalmıştım. Kaypakkaya ile ilgili 80'lerin ikinci yarısından itibaren hummalı araştırmalara dalmış, onun ilk yıllarına ait yazıları bir biyografi ile derlemiş,[14] hatta onun hayatını ve mücadelesini anlatan ilk belgeseli yapmıştım.[15] Muzaffer Oruçoğlu'nun deyimiyle, Kaypakkaya hakkında “bilmediğim şey” kalmamıştı. Ama İbrahim Kaypakkaya'nın, İstanbul Üniversitesi Fizik Bölümü'nde de ders aldığını nedense **umursamamıştım**. Gerçi, Kaypakkaya ile ilgili literatürün yayımlanmasında destek olduğum ve yazılması için teşvik ettiğim Ali Taşyapan'ın eserinde onun “Fizik ve Matematik” bölümünü (Taşyapan'ın tabiriyle “kazık bir bölüm”) seçtiğini biliyordum ama Taşyapan'ın şu gözlemlerini de tamamen görmezden gelmiştim:

“Fen derslerini kavrayışta İbrahim’de **ezberci yaklaşım yoktu, sistem vardı**. O, matematiksel formüllerin biçimsel ezberlenişiyle enerji tüketmez, bu biçimselliğe yansıyan **özdeki karmaşıklığı, belli bir sisteme bürünmüş dokuyu dimağına yerleştirirdi**. İbo bu işin verimli yöntemini tespit etmişti. Zaten her matematiksel konunun bir ya da birkaç ana formülü vardır. Kişi bu **ana formülleri kavratsa**, bunlardan hareketle **bir yığın yan formülün keşfine varır** ve onları da zorlanmadan çözer. Ama bu pratik ve de verimli yolun **temel koşulu, ana formülleri sistem olarak kavramaktan geçer**. İşte İbrahim’de böyle bir fen mantığı vardı. **İbrahim trigonometri dersindeki formüllerle satranç oyununu oynar gibi eğlenirdi. Matematik, geometri, bunların karmaşık basamakları olan diferansiyel, entegral ve ihtimal hesapları İbo’nun sisteme bürünmüş fen mantığı karşısında çözüm armonisine dönüşürdü. Hele modern matematikte İbo’ya hayran olmamak elde değildi. Kıvrak mantığı, uzayın derinliklerinde sonsuza uzanan doğrular üzerinde sıralanan dizimler arasında gezinir, soyutun enginliklerinde darmadağın olmuş bu gizemli bilgiye özgü yanıtları çözümün parlak tablosuna serpiştirirdi.**”[16]

1967/68 ve 69 ders yıllarında fizik ve matematik öğrenimi görmekte olan İbrahim Kaypakkaya, ezbercilik yerine, bu dalların mantığını anlama çabası ve buradan hareketle her bir dalın kendi iç bağlantılarına vakıf olduktan sonra, onların dinamiğinde seyretmesi aynı yıllarda tanıştığı Marksist bilimde de köklü kopuşlar ve atılımlar yapmasına yardımcı oldu.

Bu konu, Kaypakkaya’nın bazı tezlerinin yakından incelenmesi açısından üzerinde durulmaya değer bir husustur. Mesela Kaypakkaya’nın öğrendiği trigonometri, matematik, geometri, bunların karmaşık basamakları olan diferansiyel, entegral ve ihtimal hesapları Marksizm açısından ne anlama gelmekteydi? Gelin, bu ve benzer soruların cevabını –o yıllarda Türkiye’de çevrilmiş ve Kaypakkaya tarafından okunmuş olan- Engels’in, *Doğanın Diyalektiği* adlı eserinin sayfalarında gezinerek cevaplandıralım.

Matematiğe ilişkin: “Belirli bir büyüklüğü, örneğin bir iki terimliyi, sonsuz bir dizi yani belirli olmayan bir şey içerisinde çözmek **sağduyuya saçma gözükür. Ama sonsuz diziler ve iki terimli (Binom) teorem olmasaydı şimdi nerede bulunurduk?**”[17]

Diferansiyele ilişkin: “Doğru ve eğri çizgilerin matematiği, böylece oldukça sona yaklaşınca, eğriyi doğru olarak alan (diferansiyel üçgen) ve doğruyu eğri olarak gören (sonsuz küçüklükte eğri olan birinci dereceden eğri çizgi) matematik sayesinde, **yeni ve hemen hemen sonsuz bir alan açılıyor.** Vah metafizik!”[18]

Trigonometriye ilişkin: “Sentetik geometri, bir üçgenin özelliklerini ele alıp bitirdikten ve artık söyleyecek yeni bir şeyi kalmadıktan sonra, çok basit ve tamamen diyalektik işlem yoluyla çok daha geniş bir ufuk açılıyor. Artık üçgen, kendisinde ve kendisi için değil, başka bir şekille, daire ile ele alınıyor... **Trigonometrinin sentetik geometriden bu gelişimi, diyalektiğin güzel bir örneği, şeyleri kendi içlerinde yanıtlamaları yerine onların iç bağlantılarında kavranılması yoludur.**”[19]

Kaypakkaya Ekolü ve İbrahim Kaypakkaya

Sanırım Kaypakkaya'nın insanı hayrete düşürecek, yaşıyla ters orantılı, dar düşünce kalıplarına hapsolmayan bilimselliğinin köklerinin nerelere dayandığı şimdi daha iyi anlaşılabilir. İleride de göreceğimiz gibi Kaypakkaya'nın, şeylere yüzeysel değil, “sonsuz diziler ve iki terimli teorem”in metodu sayesinde daha derinden bakması, buradan “açılan sonsuz alanı” keşfetmesi, şeylerin “iç bağlantılarını” kavraması, ondan bize yadigâr kalan bütün teorik metinlerine ve saha araştırmalarına da sirayet edecekti.

Düz bir çizgi şeklinde ve mekanik olarak anlaşılmasın ama fen bilimlerinde edindiği derinlik ve ufuk, onu sadece daha derinden Marksizm ile buluşturmakla kalmadı; aynı zamanda kendi kuşağı içerisinde, o yıllarda Marksizm'in ayrışım noktası ve en üst aşaması olan Mao Zedung Düşüncesi'ni (Maoizm) de parlak bir şekilde kavramasını, Türkiye'de Maoist ekolü kurmasını ve dünyada Maoizmin ender halefleri arasında sayılmasını da beraberinde getirdi.[20]

Burada tekrar Engels'e dönelim ve onun yukarıda trigonometriye değindiği yerde bahsettiği “**iç bağlantıların kavranılması**” sözlerinden hareketle Marx'ın “**Bir kez iç bağlantı kavrandığında**, mevcut koşulların daimi ve kalıcı gerekliliğine olan **tüm teorik inanç**, onun **pratikte çökmesinden önce yıkılır.**” sözlerini hatırlayalım.[21] İbrahim Kaypakkaya'nın teorik münakaşa içerisinde gerek hasımlarının gerekse de o sıralar yanında yer alanların

içerisinden çıkamadıkları ana mesele burada düğömlenmektedir.

Türkiye'nin tarihine Kemalizm'e, Milli Mesele'ye, devrimin yoluna dair ve her şeyden önemlisi bilincin dışarıdan götürölmesine ilişkin Kaypakkaya'nın yaptığı analizler ve saptamalar onun, karşısında durduğu dünyanın "**iç bağlantılarını**" materyalistçe kavradığını, "çelişkiyi", **pratikten önce teoride** çözdüğünü göstermektedir. İbrahim Kaypakkaya bunu yaparken, komünist hareketin tarihindeki bazı tali plandaki teorik ve pratik hatalardan da kökten kopması gerekiyordu ve buna cüret etti. Mesela Kaypakkaya'nın Kemalizm hakkında yazdıkları sadece Türkiye'de değil, dünya çapında bir ilkti. Zira Kemalizm, Türk ulus devlet inşasının ve şovenizminin eleştirisi, Lenin ve Stalin'in (Komintern'in) haklı ve meşru prestijine halel getirmeksizin, gene de onlara karşı gelerek yapılmak zorundaydı.[22] Ve bu, birazdan aşağıda değineceğim başka katkılarıyla birlikte Uluslararası Komünist Hareket'te bir ilkti. Kaypakkaya tüm bu bilimsel analizleriyle sadece devletin hışmına uğramakla kalmadı, aynı zamanda Mihri Belli'den Hikmet Kıvılcımlı'ya ve onlardan Doğu Perinçek'e kadar uzanan geniş bir revizyonist cenah tarafından adeta topa tutuldu.

Onun içindir ki, işkence altında rejime boyun eğmemesinden ötürü, yıllardır nesilden nesile geniş devrimci kitleler tarafından "ser verip sır vermeyen yiğit" olarak anılan İbrahim Kaypakkaya'nın en önemli yanı, onun mütevazılığı, köylü gibi giyinmiş olması ve/veya "karizması" değildi. Kaypakkaya'nın **en önemli özelliği**, bilimsel olmasıydı. Siyasi rakiplerinin "çözüm" diye sundukları yanlış dünya görüşü ve siyaseti rezil rüsva etmesi bu aşırı bilimselliğinin tezahürüydü.

Gelin Kaypakkaya'nın bilimselliğine biraz daha yakından bakalım. Mesela 1920'lerin ortalarından itibaren Uluslararası Komünist Hareket'in UKH) boynunda adeta bir değirmen taşı andıran, işçi sınıfına bilincin dışarıdan taşınmasını umursamayan, sendikal mücadeleyi kutsayan, işçi fetişizmi yapıp kendiliğinden gelme harekete tapan ve adına ekonomizm denilen sapmadan, İbrahim Kaypakkaya'nın, ezilen bir ülkenin devrim stratejisi açısından kopmuş olması bir milattı.[23]

UKH'de uzun yıllar unutulmuş ve tozlu raflara kaldırılan *Ne Yapmalı*, ancak 1966'da Kızıl Çin'de patlak veren Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin dinamiği sayesinde popülerleşti. O zamana

kadar bilhassa emperyalist ülkelerde, küf ve pas tutmuş, parlamento koltuklarına yığılmış, sendikacılık ve kooperatifçiliğe soyunmuş, kapitalist toplum ve devletle “al takke ver külah” ilişkisine girmiş, kitlelerin devrim isteğini bastırmış, sahte komünist partilerinin ipliğini bilimsel olarak tekrar ve ancak *Ne Yapmalı* çıkartabilirdi. UKH’de bu cerahat kesesine neşteri vurup, revizyonist irini akıtan Kültür Devrimi olmuştu. Zira bu devrim, komünizm bilimi açısından nitel bir sıçramayı temsil ediyordu. Özetin özeti bu devrim ilk defa, sosyalist bir devlette, proletarya diktatörlüğü altında, komünist partisi içerisinde kümelenen **yeni burjuvaziye** karşı yapılmıştı. “Hareketimiz Büyük Proleter Kültür Devrimi’nin ürünüdür.”[24]diyen ve o devrimin dünyadaki ender haleflerinden biri olan İbrahim Kaypakkaya’nın, yazılışından yetmiş sene sonra *Ne Yapmalı*’yı referans alması işte bu nedenle katiyen tesadüfi değildi.[25]

Bu nedenle Kaypakkaya’nın **aynı anda** hem Aybar, Aren, Boran, Belli, Kıvılcımlı ve Perinçek’in yasalıcı ve parlamenterist, işçici, “Trade-Union’cu” ekonomizmine hem de Gezmiş, Çayan ve Altınoğlu silahlı ekonomizmine *Ne Yapmalı* ile karşı gelmesi ve *Ne Yapmalı*’yı Maoist devrim stratejisi ile **harmanlaması** takdire şayandı. 1984’te 16 Maoist parti ve örgüt tarafından kurulan Devrimci Enternasyonalist Hareket’in İbrahim Kaypakkaya hakkındaki, “Bundan da öte, özellikle Türkiye tarihinde gerçek bir Halk Savaşı’nı başlatmak için **ilk ciddi çabanın** başını çekerek bu siyasi çizginin pratiğe uygulanışına kumanda etti.”[26] saptaması boşuna değildi.

Velhasıl “İbrahim Kaypakkaya ekolü” ya da “İbocu ekol” derken kastedilen sadece Kaypakkaya’nın kaleme aldığı “5 Temel Belge” değildir. Bunun da ötesinde kastettiğimiz ekol, İbrahim Kaypakkaya’dan bize kalan miras; a) çelişkileri ele alırken izlediği metot ve yaklaşım tarzını, b) düşünüş biçimini, c) “halkın çıkarlarını üstün tutma” ahlakını, d) “akıntıya karşı yüzme” inat ve iradesini e) devrimci komünist/proleter enternasyonalist olma ilkesini de içermektedir. Kimilerimiz bugün İbocu Ekol’den öğrendiklerini unutmaya, yok saymaya çalışsa da gerçek şu ki, beş nesil bu ekolün rahle-i tedrisinden geçti.

Arzularla gerçeklerin asimetrisi

Yukarıdaki teorik çerçeveyi çizdikten sonra sanırım artık Onur Vakfı’nın *Sözlü Tarih*’inin metodolojisi ve içeriği üzerinde durabiliriz. Bir başka yazının konusu olmakla birlikte *Sözlü Tarih* ’te yapılan mülakatları, sorulan sorular ve verilen cevapları -her ne kadar bazıları Kaypakkaya

ekolünün dünya görüşüyle çelişse de- **içerdiği ham bilgiler boyutuyla** yine de olumlu buluyorum. Kitabın 185 ilâ 363. sayfaları arasına sıkışan ve bir hayli kesilip biçildiği anlaşılan bu ham bilgilerin nasıl yorumlanırsa yorumlansın muazzam bir eğitim malzemesi olduğunu, hazine değeri taşıdığını düşünüyorum. Fakat bir bütün olarak, 374 sayfalık *Sözlü Tarih* kitabını bitirdiğimde, eserin bende bıraktığı tat, maalesef buruk ve bazen de zehir gibi acıydı. Nasıl mı? Açıklayayım:

İlginçtir, kitabın yarısına kadar bir nevi sunuş yazısı benzeri metinlerin hiçbirinde “tasfiye” sözcüğü geçmemektedir. 12 Mart’ta, 12 Eylül’de ve günümüzde devletin gayet bilinçlice genel olarak devrimcilere ve özel olarak İbrahim Kaypakkaya’nın fikirlerine karşı izlediği (fiziki tasfiyenin yanı sıra) fikrî tasfiyeden zinhar bahsedilmemektedir. Bu mesele önemlidir. Zira burada mevzubahis olan, sorguda ve mahkemede devlet nezdinde nedamet edenler değildir. Burada anlatılmak istenen çok daha ağır bir yükür.

Mevzubahis olan 12 Mart’tan bu yana fikri tasfiyeleriyle, Aydınlık’a, CHP’ye, Has Parti’ye, DEM’e, Aleviciliğe, yasalıcılığa-parlamentarizme velhasıl, geçtiğimiz 50 sene içerisinde İbrahim Kaypakkaya’nın fikirlerinden burjuva dünyaya dümen kıranların, geride bıraktığı tahribattır. Bu tahribatın adı konmaksızın yapılacak bir “sözlü tarih” çalışmasında, “sosyolojik” 5N1K formatında sorulan her soru ve verilen her cevap kadük kalacaktır. Hatta bunu bir tahribat ya da tasfiye olarak değil de “zenginlik” olarak benimseyecek mülakatçılar ve onlarla hem fikir olan anlatıcıların çizecekleri tablonun İbrahim Kaypakkaya’nın fikirleriyle ve İbocularla zinhar alakası olmayacaktır. Ama “söz uçar yazı kalır” ilkesi geçerli olduğu için Kaypakkaya ekolü hakkında böylesine iddialı bir çalışmanın bıraktığı buruk/acı tada özellikle de genç kuşaklar açısından kayıtsız kalınamayacağı açıktır. Burada “tarihe not düşmek”, tavır takınmak elzemdir.

[27]

Sözlü Tarih’in başında Ahmet Cihan, “Öncelikle yürütülen bu projenin bir tarih yazımı çalışması olmadığına altını çizmek gerekiyor.”[28] sözleriyle her ne kadar okuyucuyu temin etse de Yücel Demirer’in “Türkiye’de ‘Sol Sözlü Tarih’ Çalışmaları Gelişim Dinamikleri Üzerine Düşünceler” yazısının sosyal demokrat sütunları üzerinde yükselen Şükrü Aslan’ın kaleme aldığı, “Partizan Geleneği’nin Doğuşunu Anlamak” başlıklı yazı, yeni araçlarla, sosyolojiyle, Kaypakkaya ekolüne

karşı bir tarih tasfiyesidir.

Sözlü Tarih verili toplumdun, dünya görüşünden ve sınıflardan azade olabilir mi?

Önur Vakfı'nın *Sözlü Tarih* projesinin başında bulunanlardan Yücel Demirer'in yukarıda bahsettiğim yazısı, ABD ve Batı Avrupa'da (her ne kadar 30'larda adımları atılmış olsa da), bilhassa 50'lilerin sonu 60'ların başından itibaren deneycilik eksenli akademide pek de revaçta olan "sözlü tarih" hakkında, hakikaten ilginç bilgiler içermektedir. Yine de bizi ilgilendiren boyutuyla Demirer'in vurgu yaptığı bazı hususların üzerinde sesli düşünülmesi, tartışılması şarttır. Zira Demirer'e göre sözlü tarih, "iyi hazırlanmış sorularla deneyim ve hafızadan geriye kalanı ortaya çıkarma pratiğidir".[29]

İyi de burada sorulması gereken bir soru var: "İyi soru' hangi dünya görüşüne göre formüle edilecek ve böylece kime göre ve neye göre hazırlanmış olursa 'iyi soru' olacaktır". Mesela İbrahim Kaypakkaya, önüne koyduğu devrim stratejisinin **sosyal tabanını bulmak için** Kürecik'te **deneysel araştırmaya girdi** ve seçtiği farklı sınıflardan anlatıcılara bu minvalde hazırlanmış 'iyi soruları'nı sordu. Aynı bölgede farklı bir amaçla, mesela "ordu-millet el ele" sloganının sosyal tabanını araştırmak için Doğu Perinçek'in deneysel bir çalışma yaptığını ve "iyi sorular" hazırladığını tahayyül edelim. Dolayısıyla burada mesele bir "iyi sorunun" formüle edilişi olmamalıdır. Tayin edici soru, "hangi dünya görüşünce, kim için ve ne için" sorusu olmalıdır. Zira, Demirer'in Alessandro Portelli'den aktardığı sözleri ödünç alacak olursak, sözlü tarih, "anlatıcı ile görüşmecinin görüşme sırasında **birlikte ürettikleri** metindir." [30]

Demirer, benzer bir vurguyu ama daha güçlü bir şekilde ileride tekrar yapmaktadır. "Sol Sözlü Tarih çalışmaları, sol geleneklere gönül ve emek vermiş bir kadronun, Sözlü Tarih disiplininin uzmanları ile **iş birliği halinde ürettiği** bilgiye dayanmaktadır." [31] Maalesef Demirer, verili toplumun sınıflara bölündüğü hatta atomize olduğunu, bu temelde insanların ("kadrolar" ve "uzmanlar" da dâhil) burjuva toplumun üst yapısının dişlileri arasında öğütüldüğünü -pardon eğitiminden geçtiğini- göz ardı etmektedir. Her ne kadar buradan çıkacak "bilgi" Demirer için "tarih bilgisinin **demokratikleştirilmesi** yolunda atılan" [32] bir "bilgi" olarak tanımlansa da aslında ve özünde bu "bilgi", -Sayman'ın "pragmatik" diye eleştirdiği- verili toplumun reformu yolunda oluşturulmak istenen **sosyal demokratça** "bilginin" inşasına yarayacaktır. Pek tabii ki

sosyal demokrat olanlar için Demirer'in saptaması önemli bir adım olabilir ama bütün bir üretim ilişkilerinin tasfiyesi ve toplumun dönüştürülmesi bakımından yeni nesillere model olarak ne sunabilir? Üstelik Demirer'in, "Sözlü Tarih son tahlilde temel bileşeni **birey** olan, **birey merkezli** bir hafıza egzersizidir." sözü ayan beyan ortadayken.[33]

Öte yandan Demirer'e göre (Sol) Sözlü Tarih "problemsiz bir bilgi kaynağı değildir".[34]

Anlatılana dair farklı itirazların tetiklenebileceğini bilmekte olan Demirer, ilkin bir hayli, verili toplumun üst yapısının "devrimci örgütler" için kullandığı tasvirlerle, klişelere başvurarak çıkacak "problemlere" ve nedenlerine" dikkat çeker. Okuyalım:

"Geçmiş 'doğru anlatmak' meselesi özellikle Sol Sözlü Tarih çalışmalarında özel bir zorluk kaynağı olarak öne çıkar. Bu durum, tarihsel ayrışmalar, bölünmeler, 'bana göre...'

keskinlikleri ve hatta **düşmanlıklarla dolu olan sol radikal organizasyonlarda** ciddi tedirginliklere yol açar."[35]

Yılmaz Erdoğan'ın "Vizontele"si ile Gün Zileli'nin *Yarıлма'sını*[36] ya da *Sapak'ını*[37] hatırlatan bu antikomünist izahatın "doğruluğu" ancak, yüzeysel bakıldığında mevcuttur. Derinden bakıldığında ise bu izahat, geçtim burjuva örgüt ve kurumları, verili toplumun yukarıdan aşağı bütün gözenekleri için geçerlidir. Ama Demirer bu gerçeği "unutup" tüm bu düşmanca tutumların nedenleri üzerine kafa yormayıp, adeta Polyannacılık oynamaktadır. "Sol radikal organizasyon"; mevcut üretim ilişkilerinden, bu üretim ilişkilerinin üzerinde yükselen verili toplumdaki, bu toplumun neden olduğu sınıflara bölünmüşlükten, bu sınıflar arasındaki sosyal ilişkilere "can suyu" veren yanlış fikirlere azade değildir.

Onun içindir ki, "radikal sol örgütün" doğru bir çizgiye, dünya görüşüne sahip bir önderliğe, bu önderliğin doğru bir siyasi çizgiyle baştan aşağı bütün kadrolarına ve kitlesine nüfus etmesine, onları **dönüştürmesine**, daha iktidarı ele geçirmeden örgüt içerisinde de **yarını inşa** etmesine ihtiyaç vardır. Fakat buna rağmen bugün ve yarın, iki farklı sınıf ve dünya görüşü arasında -sosyalizmde de- sorunlar olacak ve yaşanacaktır. Burada önemli olan hangi metot ve yaklaşım tarzının belirleyici olduğudur.

Komünizmin 150 senelik yolculuğu –geçmiş sosyalizm ve örgüt deneylerinin tali plandaki kimi kritik çelişkilerinden hareketle- bugün bize, Bob Avakian’ın inşa ettiği Yeni Komünizm’in kalbi konumundaki, “sağlam çekirdek temelinde alabildiğine esneklik”in, benzer hataların tekrar edilmemesi için ne denli kıymetli olduğunu göstermektedir.[38] Yoksa proletarya diktatörlüğüne sırtını dönmüş, tavus kuşu gibi rengarenk bir “sosyalist” parti ve “sosyalizm” ile olsa olsa kapitalist/emperyalist üretim ilişkilerine entegre olmuş, mis gibi bir sivil toplum tasavvurunun insanlığı komünizme götürmeyeceği açıktır. Hele ki günümüzün Trumpli-Erdoğanlı dünyasında Demirer’in Polyannacılığının şansı hiç yoktur.

Tüm bu bakış açısıyla Demirer, “**Sözlü Tarih’de**” diyor ve devamla, “**görüşmecinin işlevi yorumlamak değil**, olgusal kanıtları kaydetmek ve böylece tarihçilerin geçmişi değerlendirirken yaralanabilecekleri **güvenilir belgeler oluşturmaktır.**” ve “... bu süreçte **görüşmecinin ideolojik anlayışı ve yönelimi süreci belirlememelidir**”[39] diye adeta okuyucuyu temin ediyor. Fakat bu teminatların mümkün olmadığını ve gerçeği yansıtmadığını, tam on altı sayfa sonra Şükrü Aslan, misliyle ispat etmek için beklemektedir.

Akademik dille sarmalanan çarpıtılmış bir tarih

Onur Vakfı’nca yayımlanan *Sözlü Tarih* kitabında, Şükrü Aslan tarafından kaleme alınan “Partizan Geleneğinin Doğuşunu Anlamak” yazısı gerek Ahmet Cihan’ın gerekse de Yücel Demirer’in verdikleri “teminatı” yerle yeksan etmektedir.

Bu, aslında Cihan’ın, Demirer’in ve hatta Aslan’ın iyi niyetinden bağımsız; dünya görüşünün, yazarı, zorunlu olarak, gitmesi gerektiği yere götürmesi ile alakalıdır. Zira böylesi bir çalışmayı her kim yaparsa yapsın zorunlu olarak dünya görüşü devreye girecek ve tarih o dünya görüşüne göre okunacak ve yazılacaktır. Sonuçta bakılması ve tespit edilmesi gereken, yazılanın objektif hakikate tekabül edip etmediği olacaktır.

Bir diğer önemli mesele ise, hangi sıfatı taşıyor olursa olsun yazarın, “a priori” bir ezber ve ön kabulle hareket etmeyip, mümkün olduğunca (hem literatür hem de “zaman tanıkları” bağlamında) derin ve geniş bir araştırma yapması, konuya dair karşıt tezleri yok saymayı onlarla tartışma içerisinde bir fikir oluşturması, spekülasyondan imtina edip mümkün mertebe

elindeki kanıtlara dayanarak hareket etmesi gerektiğidir. Maalesef Prof. Dr. Şükrü Aslan'ın yazısında bunların hiçbirisi yoktur. O halde gelin, şimdi tek tek bunları irdeleyelim:

Evvela kitabın başlığını oluşturan ve Aslan'ın yazısının başlığına da sirayet eden "Partizan Geleneği" tanımı üzerinde duralım. Bu yazının girişinde "gelenek" sözcüğüne neden karşı çıktığımı ve neden "ekol" kavramını önerdiğimi sanırım teferruatlıca anlattım. Haliyle böylesi bir projenin başlığında mutlaka "ekol" kavramı kullanılmalıydı. Ama burada şimdilik bizi meşgul eden sözcük "Partizan" olmalıdır. Zira kavramlar hususunda son derece titiz olduğumu bildiğimiz İbrahim Kaypakkaya, 1972'de, "Partizan"ı değil, Türkiye Komünist Partisi/Marksist-Leninist'i kurmuştu. Üstelik teferruatlıca, doğru tanımın neden ve niçin bu ad olduğunu sayfalarca anlatmıştı. *Partizan*, bu örgütün 1978'de yayımladığı legal teorik dergisiydi. Dolayısıyla 1972-1980 sürecini kapsayan bir tarihin "Partizan" adı üzerinden okunması objektif hakikate tekabül etmemekte. Peki, objektif hakikate tekabül etmeyen sadece başlık mı? Tabii ki değil.

Aslan, yazısına şu satırlarla başlar: "Partizan siyasal geleneğinin ortaya çıkışını anlamak için öncelikle 1960'lı yılların ikinci yarısı ve 1970'li yılların başlarında Türkiye'deki sosyalist hareketin temel ilgi ve tartışma alanlarına ve bunlara göre ayrışma biçim ve dinamiklerine bakmak gerekir..."[40]

Birazdan Aslan'dan aktaracağım ikinci paragrafla bağlantısı içerisinde, 60'ların ikinci yarısı değil ama bilhassa birinci yarısının irdelenmesi lazımken okuyucu, Aslan'ın, dünya arenasıyla bağı içerisinde, 1960 darbesini ve 1961 Anayasası'nı ıskaladığına (acaba neden?) tanık olmaktadır.

Bilindiği gibi 1960 darbesi, on senedir iktidarda bulunan Adnan Menderes Hükümeti'nin neden olduğu siyasi ve iktisadi buhranların bir sonucuydu. Üstelik 1958-59'da yaşanan kuraklığa bağlı tahıl sıkıntısı ve nakit zorluklarına karşılık verilen 390 milyon Dolarlık IMF kredileri çoktan buhar olmuştu. Menderes süratle, ilkin ABD'den daha sonra da Federal Almanya'dan dilenilen krediyi alamamıştı. Nikita Kruşçev, tam bu ortamda Temmuz 1960'ta yapılacak Moskova ziyareti öncesi Adnan Menderes'e adeta göz kırpyordu. Stalin'in ölümü sonrası iktidarı gasp eden yeni "kızıl" burjuvazi, 1953'ten itibaren başlayan kapitalist restorasyonla birlikte, SSCB'yi süratle dünya sahnesine sosyalist maskeli emperyalist bir güç olarak çıkartacaktı.[41] Bu ortamda

rakip ABD'nin "sakın ha!" ihtarlarını göz ardı eden Menderes, umduğu krediyi almak için daha Moskova'ya varamadan devrilecekti. Neticede, ülke içinde keskinleşen çelişkilerin diğer bir ucunda CHP içerisinde kümelenen hâkim sınıf kampı (komprador+bürokrasi+toprak ağaları), ABD'den aldığı onayla Demokrat Parti iktidarına son verecekti.[42] 1960 darbesinin akabinde yazılan 1961 Anayasası ise dünya arenasının etkisi altında kaleme alınmıştı. Zira 1961 Anayasası, Moskova'nın kapitalist restorasyon ile emperyalist güç olarak ortaya çıkması arasında, kendisi için gerekli olan tahkim sürecinde izlenen "barış içinde geçiş, barış içinde yarış" dış politikasının ikliminde yazılmıştı.[43]

"Öcü gibi korkuyorlar Mao Zedong yoldaşımdan"

Tüm bu izahatı bilerek yapıyorum. Zira Aslan açısından bir "Sosyal Emperyalizm", dünyada emperyalistler arası çelişkilerin Türkiye üzerindeki bu tip tezahürleri vb. **olmadığı için** kendisi, bütün bu saydıklarımın hem üzerinden atlamakta hem de **bunlardan bağımsızmış gibi birden okuyucuyu 1970'lerin başına ışınlamaktadır**. Birlikte okuyalım:

"1970'li yıllara gelindiğinde Türkiye'deki sosyalist hareketin bütününü karakterize eden özelliklerden birisi uluslararası sosyalist/komünist hareket içinde meydana gelen ideolojik ve **düşünsel ayrışmalardı. Siyasal geleneklerin her biri dünyadaki devrim deneyimlerinden hareketle bir partiye/partilere veya ortak gruplara yakın, hatta bazen onların bir tür şubesi anlamına gelebilecek olan bir siyaset dili geliştirmişlerdi** ."[44]

Şimdi burada dikkatli bir okurun gözünden kaçmayacak şekilde, Aslan'ın el çabukluğuyla, "hokus pokus yaptığı" kendini belli etmektedir. Zira, yukarıda Menderes döneminin son yıllarına dair anlattıklarımla bağlantılı düşünülduğünde "yeni burjuvazi", "kapitalist restorasyon", "sosyal emperyalizm" gibi kavramların Aslan açısından bir önemi yoktur. Bunları "sol içi münakaşa araçları" olarak tanımlayan Aslan için Türkiye'nin kuzeyindeki komşusunda yaşanan bu değişimler ve bunun Türkiye siyaset sahnesinin yeniden şekillenişindeki rolü **önemsizdir**. O yüzden Aslan "tarafsız" kalmaya çalışmaktadır. Ama burada yegâne sorunumuz Türkiye ve onun sosyal emperyalist olma yolunda ilerleyen komşusu değildir.

Burada sorulması gereken bir soru var; Aslan, Uluslararası Komünist Hareket içerisinde, o yıllarda, dünya çapında yaşanmakta olan çatırdamayı neden sadece “ideoloji” ile tarif etmeyi kâfi görmeyip “**ve düşünsel ayrışım**” diye de ekleme yapma gereği duyuyor? Tahminim odur ki, Aslan’a göre bu bir devrim ile karşı devrim ayrışımından çok adeta bir “kayıkçı kavgası” -pardon- “düşünsel bir ayrışım”dır. Ne de olsa her bir siyasi gelenek, dünya devrim deneyinden “kendine benzeyeni seçiyor” ve onun temsilcisiyle yakınlaşıyor. Yani?

Aslan’a göre, İ. Bilen TKP’si, Türkiye’yi, 1917 öncesi Rusya’ya benzettiği için Kruşçev’in SBKP’siyle; THKPC ve THKO, Batista Küba’sına benzettikleri için Castro’nun partisiyle; eh Perinçek de Çin’e benzettiği için Mao’nun ÇKP’siyle “yakınlaşıyor”. İnsan bunları okuyunca sanki lise öğrencilerinin aralarında münazara yaptıklarını düşünüyor. Maalesef Aslan’ın “düşünsel ayrışım” diye yumuşatmaya çalıştığı, keskin ideolojik ayrışimleri törpülediği momenti, Birinci ve İkinci Enternasyonal’lerin bölünmesine götürdük mü ortada siyasi, iktisadi ve felsefi boyutlarıyla ne Marksizm’in ne de Leninizm’in kalacağı aşikârdır.

Aslan’ın yorumu, uluslararası komünist harekette yasalılık, ekonomizm, sınıf iş birliği gibi biriken cerahat kesesi ve nihayetinde “proletarya diktatörlüğü altında devrimin devam ettirilip ettirilmemesi” meselesini **umursamayan bir yorumdur**. Hal böyle olunca bütün bu **ideolojik** muharebenin anlamı ve onun ortasında dünya halklarına önderlik eden ve ilham kaynağı olan Mao Zedung’un ve o zamanki tanımıyla Mao Zedung Düşüncesi’nin hiçbir ehemmiyeti kalmamaktadır. Çünkü Aslan açısından **bütün mesele**, neticede İsmail Bilen, Doğu Perinçek, Mahir Çayan ve Hüseyin İnan’ın kendilerine yakın gördüklerinin “**bir tür şubesi anlamına gelebilecek olan bir siyaset dili geliştirmiş**” olmalarıdır. Okuyucu 70’lerin Ahmet Kabaklı’sını mı yoksa 2025’lerin Şükrü Aslan’ı mı okuduğuna karar veremiyor.

Şükrü Aslan’ın buradan hareketle koşar adım alelacele varmak istediği nokta, “Partizan’ı oluşturacak kadroların içinden çıkacakları Perinçek Aydınlik’ının “SSCB’yi sert eleştirmesi”, “bir tür ‘sosyal emperyalist’ olarak değerlendirmesi”dir. Ve hatta Aslan’a göre “Partizan’ı oluşturacak kadrolar”ın “Proleter Devrimci Aydınlik çizgisi ile ‘uyumlu’ görünüyor” olmalarıdır.

[45] Yani? Türkiye’de SSCB’yi, ilk defa PDA “sosyal emperyalist” görüyor! PDA’nın içinden çıkan Partizan’da “uyumluluk” göstermiş oluyor.

Evvela belirtmekte fayda var. Aslan tüm yazı boyunca İbrahim Kaypakkaya'nın fikirlerini **doğrudan karşısına almamaya dikkat ediyor**. Bunun yerine, "Partizan kadroları" kavramıyla bir **genelleme** yaparak, Kaypakkaya'yı "yok" saymayı yeğliyor. Oysa münakaşa edilen fikriyatın mimarı baştan sona kadar "kadrolar" **değil, İBRAHİM KAYPAKKAYA'dır**.

İkincisi, Aslan burada da sığ ve yüzeysel bir saptama yapmakla kalmıyor aynı zamanda ilk **maddi hatasını** da işlemiş oluyor. Oysa "REVİZYONİZMİN BİRİNCİ DEFA KILIK DEĞİŞTİRMESİ: PROLETER DEVRİMCİ AYDINLIK (PDA)" başlığı altında, Kaypakkaya ne diyor? Hatırlayalım;

"Uluslararası planda, dünya komünist hareketiyle modern revizyonistler arasında **ortacı bir tutum** benimsendi. Sovyetler Birliği'nde ve Doğu Avrupa ülkelerinde revizyonistlerin iktidarı tekrar ele geçirdiği, **proletarya diktatörlüğünün burjuva diktatörlüğüne dönüştüğü reddediliyordu. Hele Sovyetler Birliği'nde modern revizyonizmin sosyal-emperyalizme dönüştüğü kesinlikle reddediliyordu**. Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin tecrübeleri reddediliyordu. Hem sosyalizmle hem de başını Sovyet revizyonist kliğinin çektiği modern revizyonizmle **dost geçinme yolu** tutuluyordu. SBKP'nin ve diğer revizyonist partilerin ufak tefek (!) hatalar işlediği kabul ediliyordu (Kendilerinin işlediği cinsten!). Sonradan TİİKP olarak adlandırılan burjuva kulübü bu şartlarda, bu ideolojik temel üzerinde doğdu. Bir yandan başlıca konularda modern revizyonist çizgiyi sürdüren PDA kliği, **daha sonra** Mao Zedung Düşüncesi'ne el attı. **Bu nasıl mümkün oldu?** Elbette Mao Zedung Düşüncesi'nin **özünü bir kenara bırakarak...**"[46]

Demek ki neymiş? Perinçek ve Aydınlikçılar, SSCB'deki revizyonistlere, kapitalist yolculara, sosyal emperyalistlere karşı ilkin "orta yolcu bir tavır" takınmışlar. Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin tecrübelerini reddetmişler. Modern revizyonist klikle dost geçinmeye çalışmışlar. Ne zamana kadar? Ağustos 1970'e kadar!

PDA'da, "Çin Komünist Partisi proletaryayı, SBKP revizyonizmi, dolayısıyla burjuvaziyi temsil etmektedir." gibi ifadeler ve Hindistan devriminin önderi Çaru Mazumdar'ın makalesine ilk defa bu tarihte yer verilmeye başlanmıştır.[47] Ve bunda PDA içerisinde Kaypakkaya etrafında oluşmakta olan Maoist muhalefetin küçümsenmeyecek tazyiki olmuştur. [48]

Şimdi Aslan'ın cevaplaması gereken soru şudur: Bu durumda İbrahim Kaypakkaya mı PDA'ya yoksa PDA mı Kaypakkaya'ya uymak **zorunda** kalmıştır?

Revizyonizmle “mutabık” kalıp Kaypakkaya'ya çelme atmak

Aslan'ın yazısında özellikle üzerinde durduğu ikinci husus “sosyo-ekonomik yapı” meselesidir. Aslan, “Neredeyse tüm siyasal stratejiler, ülkenin sosyo-ekonomik yapısına dair tespitlerle **‘tutarlı’ olacak şekilde üretiliyor**; dahası böyle olması gerektiği düşünülüyordu. (...) **Bunun etkilerini akademik yazında da görmek mümkündür.**” diye belirtip, burada bir dipnotla okuyucunun dikkatini, günümüzde, bilhassa Ulusalcılar tarafından “hocaların hocası” diye tanımlanan Korkut Boratav'ın, 1970'te PDA'da yayımlanmış, “Tarımda Üretim İlişkileri Üzerine” makalesine çekiyor.[49] Ve Aslan devamla okuyucuyu, “Türkiye'nin sol-sosyalist hareketleri arasında, ülkede kapitalist üretim tarzının egemen hale geldiği yönünde geniş bir mutabakat”tan haberdar ediyor. Ama o da ne!

Aslan, bunca mutabakata ve Boratav gibilerinin “örnek verilecek” makalelerine rağmen, yine de çok dertli görünüyor. Çünkü “fakat” diye başlayan cümlesiyle, “Partizan Geleneği'nin içinden geldiği kadroların, Türkiye'nin ‘yarı feodal bir ülke’ olduğu tezinde ısrarlı görünüyor” olmalarından sanki şikâyetçi gibidir. Nitekim, “Devrim stratejisi”ne dair tartışmaya “Partizan Geleneği'ni oluşturan kadrolar, büyük ölçüde **1949 yılında** başarıya ulaşan Çin Halk Devrimi deneyimini esas alan stratejileri savunarak dâhil olmuşlardı.”[50] diyecektir.

Şimdi burada üzerinde durulması gereken bir dizi husus var. Her şeyden evvel münakaşa edilen konu **günümüz Türkiye'si değil, 1960'ların ve 70'lerin Türkiye'si**. Bunu akılda tutalım. O yılların sosyo-ekonomik durumunu tahlil etmek hem bu yazının sınırlarını aşar hem de bu yazının görevi değildir. Ancak değinmeden edemeyeceğim; dünya kapitalist/emperyalist sistemine entegre olmuş Türkiye ekonomisinin, 80'lerin ortasına dek iç içe geçmiş kapitalist ve yarı feodal üretim ilişkilerinin hâkim sınıflar ve emperyalist efendileri açısından ne denli bir dert oluşturduğunu öğrenmek ve anlamak isteyenler için iktisat tarihçisi Şevket Pamuk'un, *Türkiye'nin 200 Yıllık İktisadi Tarihi*'ni ve İbocu ekolden gelen iktisatçı Dr. Vasfi Nadir Tekin'in *Zincirin Halkası* adlı özgül çalışmasını salık veririm. Zira Pamuk ve Tekin bahsedilen eserlerde; ülkede iki traktör görünce “kapitalist üretim ilişkilerinin hâkimiyetini” ilan edenlerle, 2000'ler

Türkiye’inde hâlâ “yarı feodal üretim ilişkilerinin belirleyiciliği”nde ısrar eden anlayış kalıplarının ötesine geçerek, Türkiye ekonomisinin dışa bağımlılığına, toprak reformunu gerçekleştirememiş olmasının sıkıntılarına, kapitalist ve pre-kapitalist (feodal) üretim ilişkilerinin ne denli bir yük oluşturduğuna dikkat çekmektedirler. Okuyalım:

“Ülkedeki traktör sayısı da 1960’ta 42 binden 1970’te 100 bine ve 1980’de 430 bine doğru hızla yükseldi. Bu gelişmeler pazara yönelik üretimi arttırıyor, orta ölçekli işletmeleri güçlendiriyordu. Bu sayede 1970’lerin sonlarına kadar tarımsal üretimin artış hızı nüfus artışının üzerinde seyretti, Türkiye gıda mallarında kendi kendine yeterli kalabildi. Kırsal alanlar tekstil ürünlerinin yanı sıra dayanıklı tüketim mallarında da iç pazarın bir parçası durumuna geldi. **Ancak Güneydoğu Anadolu bu gelişmelerin büyük ölçüde dışında kaldı. Bölgede aşirete dayalı toplumsal yapı ile büyük toprak mülkiyeti ve topraksızlık birlikte var olmaya devam etti.”**[51]

Dr. Vasfi Nadir Tekin ise adeta pösteği sayarcasına, 1970 Türkiye’sine dair son derece çarpıcı verileri sunmaktadır. Türkiye’de o yıllarda “yarı feodalizm var mıydı yok muydu” tartışmalarına son verecek nitelikteki Türkiye İstatistik Enstitüsü’nün 1970 yılındaki çalışmalarından elde ettiği verileri, uzun olması pahasına aşağıda paylaşmak isterim:

“Türkiye’nin nüfusu 35.605.176’dır. Bu nüfusun 21.914.075’i (%61,54) kırdada, 13.691.101’i (%38,46) kentte yaşamaktadır.[52]

“Nüfusun 13.768.00’i iş gücüne dâhildir. Toplam işgücünün 8.243.000’i (%59,87) tarım sektöründe, 2.177.000’i (%15,81) sanayi sektöründe, 3.348.000’i (%24,32) hizmet sektöründe faaliyet göstermektedir.[53]

“İşletilen arazi miktarının toplumsal sınıflara göre dağılımına gelince, büyük toprak sahibi işletmeler, toplam işletmelerin %0,10’u iken, işlettikleri arazi miktarı toplam arazi miktarının %4’üdür.[54]

“Zengin köylü işletmeleri toplam işletmelerin %4’ü iken, işlettikleri arazi miktarı toplam arazi miktarının %27’sidir.[55]

“Orta köylü işletmeleri toplam işletmelerin %27’si iken, işlettikleri arazi miktarı toplam arazi miktarının %42”sidir.[56]

“Yoksul ve küçük köylü işletmeleri toplam işletmelerin %69’u iken, işlettikleri arazi miktarı toplam arazi miktarının %27’sidir.[57]

“Bu dönemde toplumsal sınıflara göre işletmelerin işlettiği ortalama arazi miktarı dekar olarak şöyledir: yoksul köylü işletmeleri 8 dekar, küçük köylü işletmeleri 31 dekar, orta köylü işletmeleri 92 dekar, zengin köylü işletmeleri 307 dekar, büyük toprak sahibi işletmeler 3.794 dekardır.[58]

“Yoksul köylü işletmelerinin %94’ünün kendi arazisi vardır ve bu işletmelerin %49’u kendi arazisini işletirken, diğerleri feodal üretim biçimleriyle işletmektedir. Arazisi olmayanların tamamı feodal üretim biçimleriyle arazi işletmektedir (Feodal üretim biçimleri: Yalnız kirayla, yalnız ortakçılıkla, iki veya daha fazla tasarruf şekliyle ve diğer şekilde arazi işletilmesi).[59]

“Küçük köylü işletmelerinin %94’ünün kendi arazisi vardır ve bu işletmelerin %86’sı kendi arazisini işletirken, diğerleri feodal üretim tasarruf üretim biçimleriyle işletmektedir. Arazi olmayan işletmelerin tamamı feodal tasarruf biçimleriyle işletmektedir.[60]

“Orta köylü işletmelerinin %97’sinin kendi arazisi vardır ve bu işletmelerin %49’u kendi arazisini işletirken, diğerleri feodal üretim biçimleriyle işletmektedir. Arazisi olmayanların tamamı ise feodal üretim biçimleriyle arazi işletmektedir.[61]

“Zengin köylü işletmelerinin %70’i kendi arazisini işletirken, diğerlerinin çoğu hem kendi arazisini hem de başkasının arazisini işletmektedir. Arazisi olmayanlar ise feodal üretim biçimleriyle arazi işletmektedir.[62]

“Büyük toprak sahibi işletmelerin %94’ünün kendi arazisi vardır ve %49’u kendi arazisini, diğerleri farklı feodal üretim biçimleriyle işletmektedir. Arazisi olmayanlar ise farklı feodal üretim biçimleriyle işletmektedir.”[63]

Evet, iktisat tarihçilerinin ve iktisatçıların analizleri ve elde ettikleri bulgular böyle. İbrahim Kaypakkaya ise iktisatçı ve iktisat tarihçisi olmamasına rağmen, gerek Marksist iktisat

teorisinden edindiği bilgilerden gerekse de Trakya, Ege, İç Anadolu ve Kürdistan'daki gözlemlerinden -ve ileride değineceğimiz saha araştırmalarından- hareketle Türkiye sosyo-ekonomik yapısını "kapitalist" diye tanımlamada **"mutabık" kalanlara kararlılıkla karşı çıkıyordu**. Ve çözülmesi gereken çelişkinin geniş halk yığınlarıyla feodalizm arasında olduğunu, Milli Mesele de dâhil olmak üzere bir dizi çelişkinin, **proletaryanın komünist ideolojisi önderliğinde bir köylü devrimi** sayesinde çözülebileceğini, bu devrimin ise temel gücünü pek tabi ki köylülüğün oluşturduğunu, karnından değil, kitabın ortasından söylüyordu. Kaypakkaya, başta PDA olmak üzere bu gerçeği reddedip, şehirlerde ayaklanma bekleyen ya da darbe umut eden, sosyo-ekonomik yapıyı kapitalist diye tanımlayan "mutabıklar" cephesine ve onların "hocalarına" şöyle sesleniyordu:

"Troçkistlik sizin, Türkiye'de feodalizmin %5 olduğu yolundaki Boratavcı tahlillerinizde, köylülerin devrimci rolünü küçümseyen tutumlarınızda, işçi-köylü ittifakı yerine işçi-burjuva ittifakını ön plana çıkaran anlayışınızda bol bol mevcuttur. 'Troçkistlik', esas olarak köylülerin devrimci rolünü reddetmek veya sizin gibi küçümsemektir. İşçi-köylü ittifakını reddetmektir."

[64]

İlginçtir, genel olarak Türkiye devrimci hareketine özel olarak da Kaypakkaya ekolüne kimi zaman musallat olmuş, Stalin'in hatalarının ardına sığınarak Troçkistlik yapıp, **1917** Ekim Ayaklanması hayalleri kurup, Aslan gibi, Kaypakkaya'yı, "**1949**'daki Çin Devrimi"ni kopya etmekle suçlayanlar her nedense siyasi ve askeri açıdan zerre kadar Kaypakkaya ile alakası olmamasına ve yanlış bir çizgi temsil etmesine rağmen, 1984'de başlayıp 2020'lerin başlarına kadar süren Kürdistan'daki gerilla savaşı hatırlatıldığında dut yemiş bülbüle dönmektedirler. Daha da vahimi, Kaypakkaya'yı aklı sıra böylesine karikatürize etmek isteyen Troçkistler, Avni Özgürel gibi devletin kıdemli "gazetecileri"nin, "Abdullah Öcalan ideolojik formasyonu zayıf biri. Ama Türkiye'de o dönemde İbrahim Kaypakkaya diye ideolojik formasyonu çok güçlü biri de vardı. Eğer Kürt hareketi düşünce anlamında **onun gibi radikal bir kadronun kontrolünde olsaydı, Türkiye'de çok sıkıntı yaşanırdı. Onunla mücadele etmek zorlaşırdı.**"[65] gibi analizlerini hatırlamak dahi istememektedirler.

Kaypakkaya'nın çığır açıcı bilimselliği altında ezilmek

İbrahim Kaypakkaya'nın teorik muhteşemliğine, kazandığı teorik muharebelere burun kıvıran deneysel araştırmacılar, hele Troçkistler, onun Kemalizm ve Milli Mesele'de de çığır açan fikriyatını ıskalamakla kalmayıp tarihi de ters yüz etmekte. Nasıl mı? Uzunca olması pahasına Aslan'dan okuyalım;

“1960'lı yıllardan başlayıp gelen bu tartışmalara son olarak görece **daha geç bir zamanda ve bütün bu Geleneği bir ölçüde etkileyen** yeni bir dinamik olarak 'Milli Mesele' ve dolayısıyla Kemalizm de eklenmişti. Diğer temel meseleler kadar belirleyici olmasa da sol-sosyalist siyasal hareketlerin, Türkiye'nin sosyolojik bir olgusu olarak bilhassa Kürtlerin durumunu konu edinen 'Milli Mesele'de somut bir tutum inşa etmesi ve Cumhuriyet rejimini yeniden değerlendirmesi gerekiyordu. 'Milli Mesele' ile kastedilen Türkler ya da bu ülkede yaşayan diğer etnik topluluklar değil, esas olarak Kürtlerdi. Diğer etnik grupların isimleri pek geçmiyordu. TİP tarafından 1969'da düzenlenen 'Doğu Mitingleri' bu **tartışmayı tetiklemiş ve geliştirmişti**. Her ne kadar sol-sosyalist gelenekler bu meseleye 'Türkiye devriminin çıkarları' bağlamında cevap vermeyi tercih etseler de çoğu kadrolar bu tartışmaya daha kapsamlı bir yerden bakma ihtiyacını dile getirmişlerdi. Çünkü **Kürt siyasallaşması dönemin yeni, canlı ve ilgi çekici dinamiklerinden birisiydi. Doğu Devrimci Kültür Ocakları (DDKO) ve Sait Kırmızıtoprak'ın öncü olduğu yeni Kürt siyasallaşması** girişimleri tam bu dönemde ve bir ölçüde Türkiye'nin sol ve sosyalist mecralarında kuruluyordu.”[66]

Şimdi Şükrü Aslan -ve benzerleri- açısından Lenin'in *Ne Yapmalı* eserinin Kaypakkaya üzerindeki tesiri hiçbir önem taşımadığı için, kendiliğindencilğe ve ekonomizme boyun eğmeyen *Ne Yapmalı*'nin dinamiği ile Kaypakkaya'nın fikrî macerası arasındaki diyalektik de önemsizdir. Oysa tıpkı 1900'lerin başında *Ne Yapmalı* ile partisini adım adım inşa etmiş ve 1914'te patlak veren emperyalist savaşın içerisinden devrimci bir iktidar çıkartmayı başarmış Lenin'in Kautsky için söylediği “isteseydi de savaşı iç savaşa çeviremezdi” sözlerini hatırlayalım. Kautsky ve partisi ne kendisini ne kadrolarını ne de kitleleri, bu devrimci hat ve çalışma tarzı üzerinden **eğitmemiş ve hazırlamamıştı**. Ekonomizm lapasıyla eğitilen, bu çizginin doğal sonucu olarak yasal ve parlamenter yolu tercih eden partinin, savaş patlak verdiğinde tabii ki kendi burjuvazisinin bayrağını (sosyal şovenizmi) omuzlayıp, emperyalist

çıkarlar için cepheye koşmaktan, “anavatan savunması” için işçilere çağrı yapmaktan başka çaresi yoktu. O nedenledir ki Lenin, Kautsky ve onunla hareket edip savaşta kendi burjuvalarının yanında saf tutan II. Enternasyonal’in partilerine şu ağır eleştiriye getiriyordu: “Oportünizmin siyasal içeriği ile sosyal şovenizmin siyasal içeriği **özdeştir**: Sınıf iş birliği, proletarya diktatoryasından, devrimci eylemden vazgeçme, burjuva yasallığının çekincesiz kabulü, proletaryaya güvensizlik, burjuvaziye güvendir.”[67]

İbrahim Kaypakkaya’nın içinden çıkıp geldiği PDA ve onun kendisine miras aldığı Şefik Hüsnü TKP’si, “proletarya diktatörlüğünden” imtina ettiği gibi, rejimin Kemalizm denen resmî ideolojisinin de kararlı savunucusuydu. Tıpkı Aybar, Boran, Aren, Boratav, Belli, Kıvılcımlı gibi... Bu denli geniş ve “ağır şahsiyetlerin” gölgesinde, İbrahim Kaypakkaya’nın, o döneme kadar solun esin kaynaklarından biri kabul edilen Kemalizm’i açıkça “askerî faşist bir diktatörlük” olarak tanımlaması büyük bir kopuştu. Şükrü Aslan istediği kadar buna değinmesin ve tarihi nasıl çarpıtmaya çalışırsa çalışsın, Türkiye’de ilk kez İbrahim Kaypakkaya geride bıraktığı eserinde, bu denli açık ve berrak bir dille, “Kemalizm demek, her alanda Türk şovenizminin kışkırtılması, azınlık milliyetlere amansız bir milli baskının uygulanması, zorla Türkleştirme ve kitle katliamı demektir.” diye saptadı.[68] Böylece Türk hâkim sınıfları ve onların resmi ideolojisi ile kendisi arasına çektiği ayrışım çizgisinin bir sonucu olarak üzerine basa basa “Türkiye’de en başta mücadele edilecek milliyetçilik, hâkim ulus milliyetçiliği olan M. Kemal milliyetçiliğidir.” dedi.[69] Ve hatta Ahmet Cihan’ın *Sözlü Tarih*’te vurguladığı gibi “İbrahim Kaypakkaya’yı ölüme götüren” –‘nedenlerden biri de’ diye ekleyecek olursak- “‘Kemalizm ve Milli Mesele’ konusundaki düşünceleri” oldu. [70]

Kaypakkaya ve ne Türk şovenizmine ne Kürt milliyetçiliğine boyun eğmeme

İbrahim Kaypakkaya fikriyatının devrimci komünist/proleter enternasyonalist hattıyla sorunlu olanların içinden çıkamadıkları bir husus var. **Küçük burjuva ya da orta sınıflara** mensup, bilhassa günümüzdeki “kimlikçi”ler, etnik nedenlerden ya da dini inançlarından ötürü Kemalizm ve milli zulümden gocunanlar için Kaypakkaya “kocaman adamdır.” Bunlar Kaypakkaya’nın Kemalizm ve Milli Mesele’ye dair bazı görüşlerini, “Açık büfeden” salata alır gibi alırlar ve adeta “bu bana yeter” derler. Yine aynı insanlara göre, bilhassa komünist devrim boyutuyla, işlerine

gelmeyince Kaypakkaya “hayat tecrübesi olmayan, zaten Türkçeye pek azı çevrilmiş Marksist literatürden habersiz” bir “çocuktur”.

Oysa *Sözlü Tarih* gibi iddialı bir işe girişenlerin, materyalistçe düşünüp, yeterince araştırıp şu soruları kendilerine sormaları ve tabii cevaplamaları gerekir:

“Nasıl oluyor da Kaypakkaya, Kemalizm hakkında, o yıllarda ortada ‘Tüstav Arşivi’ yokken, Lenin, Stalin ve Komintern’e karşı gelerek ama onların öğretmenliklerine de hanel getirmeksizin, bu denli teferruatlı bir analiz yapabiliyordu?”

Acaba burada, bilimsel metot boyutuyla, yazının başında Engels’in *Doğa’nın Diyalektiği*’nden verdiğimiz örneklerin bir etkisi var mıydı? Lenin, Stalin, Mao ve Şunurov’un eserlerine ilaveten; Mete Tunçay’ın doktora tezi olan ve ilk defa 1967’de Bilgi Yayınevi tarafından yayımlanan *Türkiye’de Sol Akımlar* çalışmasının, Fethi Tevetoğlu’nun *Türkiye’de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler (1910-1960)* kitabının, Aclan Sayılğan’ın *Yakın Tehlike Komünizm* başlıklı yapıtının, [71] Doğan Avcıoğlu’nun eserlerinin, Niyazi Berkes’in *200 Yıldır Neden Bocalıyoruz* kitabının, Emin Türk Eliçin’in *Kemalizm İdeolojisi* adlı eserinin [72] ne gibi bir tesiri olmuştu? İbrahim Kaypakkaya’nın, -doğrudan karşısına alıncaya kadar- onu “manevi oğlu” gibi seven Hikmet Kıvılcımlı’yı [73] ve onun nesline mensup “eski tüfekleri”, bıktırıncaya kadar, 1920-1950 arası döneme ilişkin soru yağmuruna tutmuş olmasının bir etkisi olabilir miydi?

Şayet Kaypakkaya’ya çocuk gözüyle bakıyorsanız ve üstelik onun hakkında **kapsamlı bir araştırma yapmadıysanız** tabii ki bu sayılanların hiçbir ehemmiyeti olmayacaktır. Tıpkı Şükrü Aslan’ın satır aralarından süzüldüğü gibi... Zira Aslan, Kaypakkaya’ya dair aynı yaklaşımı “Milli Mesele”de de göstermektedir. Ne diyordu yazar? Başlıklar halinde hatırlayalım:

-“TİP tarafından 1969’da düzenlenen ‘Doğu Mitingleri’ bu tartışmayı (“Milli Meseleyi” B.N.) tetiklemiş ve geliştirmişti.”

-“Sol-sosyalist gelenekler bu meseleye ‘Türkiye devriminin çıkarları’ bağlamında cevap vermeyi tercih” ediyorlardı.

-“Kürt siyasallaşması dönemin yeni, canlı ve ilgi çekici dinamiklerinden birisiydi. Doğu Devrimci Kültür Ocakları (DDKO) ve Sait Kırmızıtoprak’ın öncü olduğu yeni Kürt siyasallaşması girişimleri tam bu dönemde ve bir ölçüde Türkiye’nin sol ve sosyalist mecralarında kuruluyordu.”

Dikkat edilirse, bu saydığım başlıklar arasında bırakalım Kaypakkaya’yı ve onun “Milli Mesele”ye dair çığır açıcı fikirlerinin nasıl oluştuğu, kimleri etkilediği, kimleri karşısına aldığı ve Kaypakkaya’nın “Milli Mesele”ye dair fikirlerinin onun hayatına neden ve nasıl mal olduğu Aslan açısından konu bile değildir. O halde gelin Kaypakkaya’nın “Milli Mesele”yi hangi ortam ve süreçte yazdığını, bu mücadelede de ne gibi meşakkatli bir yol kat ettiğini yakından irdeleyelim;

İbrahim Kaypakkaya, PDA içerisinde kıran kırana yürüttüğü iki çizgi mücadelesi esnasında, Aralık 1971’de kaleme aldığı “Türkiye’de Milli Mesele” başlıklı yazısında sadece Kürt ulusunun varlığını dile getirmekle kalmadı, zaten bunu “sağır Sultan” bile biliyordu. Kaypakkaya tüm bunların ötesinde, “Marksist-Leninist hareket, Türk burjuva ve toprak ağaları tarafından ezilen Kürt milletinin kendi kaderini tayin hakkını, yani ayrılma ve bağımsız bir devlet meydana getirme hakkını her dönemde ve kayıtsız şartsız tanır ve savunur.” diyordu.[74]

İbrahim Kaypakkaya açısından “milli sorunun” çözümünün iki yolu vardı. Bu sorun ya burjuvaca çözülecekti ya da komünistçe. Zira “Milli Mesele”nin özü burjuvazi açısından bir pazar sorunu ama proletarya açısından onun önderliğinde bir “toprak devrimi” sorunuydu. Burjuva Demokratik devrim(ler) döneminden kalma, gecikmiş ve proletaryanın omuzlarında, çözüm beklemekte olan “milli mesele”nin komünistçe üstesinden gelinmesi Kaypakkaya için zorunluluktaki. Çünkü bu çelişki, insanlığın komünizme uzanan yolda, sosyalist topluma varmadan önce, kat etmesi zorunlu bir merhale olan Demokratik Halk Devrimi’nin çözüm bekleyen sorunuydu. O yüzden Kaypakkaya, eleştirdiği Şafak revizyonistleri gibi “bir yandan Türk milliyetçisi, öte yandan da Kürt milliyetçiliğine dostça elini uzatan”[75] bir hatta sahip olmadı. Dolayısıyla “Milli Mesele”yi, “devrimin çıkarları” adı altında ya Türk şovenizmine ya da Kürt milliyetçiliğine meze edecek bir dünya görüşünden kilometrelerce uzaktaydı. Ama Kaypakkaya ta Aralık 1971’de (yani İran Devrimi’nden **sekiz** sene, PKK’nin başlattığı savaştan **on üç sene evvel**) **proleter dünya devriminin çıkarları** açısından bakıp, şu **çığır açıcı öngöründe bulunabilecek bir vizyon** sahibiydi:

“Ülkemizde gelişen komünist hareketin Kürdistan’da köylüler arasında hızla kök saldığını, toprak devrimi mücadelesinin hızla gelişip yayıldığını, devrimci hareketin Kürdistan bölgesinde Batı bölgesine nispetle daha hızlı geliştiğini **düşünelim**. Bu şartlar altında Kürt bölgesinin Türkiye sınırları içinde kalması, bu bölgede sadece hâkim Türk ulusunun burjuva ve toprak ağalarının devletinin çıkardığı engellerle devrimin kösteklenmesine vs... yol açacaktır. Veya **Kürt bölgesinde çeşitli alanlarda Kızıl siyasi iktidarların doğduğunu düşünelim** ve Batı’da devrimin çok daha yavaş bir tempoyla geliştiğini düşünelim. Bu şartlar altında, yine Türk hâkim sınıflarının ve bunların devletinin baskısı Doğu’da gelişen devrimi geciktirecek, köstekleyecektir. **Bu takdirde Doğu’nun ayrılması, devrimin gelişmesini hızlandıracak, güçlendirecektir**. Bu durum, Batı ve Doğu’daki devrimin gelişmesini de hızlandırarak **Ortadoğu’nun diğer ülkelerindeki devrimin gelişmesini de elbette etkileyip hızlandıracaktır. Böyle bir durumda, hangi milliyetten olursa olsun, sınıf bilinçli Türkiye proletaryası Kürt milletinin ayrılmasını, Kürdistan’da hızla gelişen devrimin daha hızlı gelişme imkânlarına kavuşmasını ister ve savunur.**”[76]

Lenin’in “devrimci rüyalar” diye tabir ettiği bu olsa gerek. Burada, İbrahim Kaypakkaya’nın, çelişkilerin derinliğine bakarak, orada devrim için potansiyel arayan, çıkış yolu keşfetmeye çalışan, devrimci komünist/proleter enternasyonalist hattına bir kez daha şahit oluyoruz. Buradaki tasavvur, Aslan’ın dar “Türkiye devriminin çıkarları” olarak itham ettiğinin çok ama çok ötesinde, **dünya devriminin çıkarları açısından düşünüp**, “emperyalizm canavarının” kursağından ne kadar daha çok coğrafya koparırım vizyonudur. Bu vizyona sahip olmak için de anlamak için de bilimsel materyalist olmak gerek. Maalesef Aslan bunların çok uzağındadır.

DDKO’nun ipiyle tarihin kuyusuna inmek

Bilakis yazar için “Partizan Geleneği”ni anlatan kitapta, “Doğu Devrimci Kültür Ocakları (DDKO) ve Sait Kırmızıtoprak”a vurgu yapmak daha önemlidir. Tabii ki Kaypakkaya’dan bahsedilen bir çalışmada siyasi ve ideolojik karşıtlarından da mutlaka bahsedilmelidir. Ancak “ima” ederek, “manipülasyon” yaparak, bilinçdişı mesajlar vererek değil; fikrî münakaşaya teşvik etmek için, tüm tarihsel detayları açıkça okuyucunun önüne sermek şartıyla yapılmalıdır. Gelin, şimdi DDKO ve Sait Kırmızıtoprak bahsinde bunu bir deneyelim.

Evet, komünist değil ama Fanoncu bir açıdan bakarak, daha 1969'da Kemalizme "cunta" ve "askeri diktatörlük" diyen, "dört parçada Kürdistan'ın sömürge" olduğunu dile getiren ama aynı zamanda, "Milletlerarası emperyalizm konusunda dikte edilen formüller, az gelişmiş ülkelerde ortaya çıkan dâhili milli çelişkiye, tıpatıp uygulanmaz. Bize göre, Kürt halkının direkt ve gerçek emperyalistleri ve efendileri, Amerikan sermayedarları ve onların batılı ortakları değildir. Kürt halkını, kendi siyasi hudutları içerisinde köleleştiren, bu halkın temel demokratik milli haklarını ve sosyal kültürel değerlerini gasp eden ve Kürdistan'ın yeraltı yerüstü bütün zenginliklerini yağma eden ya da bu yağmayı kaba kuvvet kullanarak devam ettiren, o yerli az gelişmiş ülke hükümetlerinin ta kendileridir." [77] diyen devrimci milliyetçi fikirlerle, emperyalist ve gerici devletlerin safında mevzilenen Barzani KDP'si arasında yalpalayan bir Sait Kızıltoprak (Dr. Şivan) [78] vardır. Öte yandan bu süre zarfında bir de TKP'nin legal kolu TİP ile sosyal emperyalist SSCB arasında mevzilenmiş Kürt küçük burjuva aydınlarının, Kürt meselesinde reform talep eden, legal kurumlarından biri olan Doğu Devrimci Kültür Ocakları vardır. İşte tam bu ortamda, yukarıda izah etmeye çalıştığım, Kaypakkaya'nın Kürt Milli Meselesi'ndeki berraklığı ve fikirleri 1970'te embriyo halinde şekillenmeye başlamış, 1971'de yazılmış, 1972 ayrılığı ile yeniden gözden geçirilmiştir. Süratle Dersim, Malatya, Maraş, Antep, Siverek, Diyarbakır ve İstanbul'da, devrimci Kürt gençleri tarafından coşkuyla; devlet ve Kürt burjuvazisi tarafından ise endişeyle karşılanmıştır. Ben burada bilinenlerden değil de pek bilinmeyenlerden dört örneği takdim etmek isterim. Zira Kaypakkaya'nın hangi teorik ve pratik zorluklarla mücadele ettiği anlaşılmaksızın karşıtlarından bahsetmek, sadece bir haksızlık değil aynı zamanda resmin eksik kalmasına neden olacaktır. O halde başlayalım:

Birinci örnek: İstanbul'da vaktiyle, İbrahim Kaypakkaya'yı PDA ve İşçi-Köylü bürolarında verdiği seminerlerden tanıyan, 12 Mart sonrası "Türkiye Halkları Sosyalist Partisi"ni kuran devrimci Kürt gençleri, Kürt Milli Meselesi'ne dair devrimci önermelerinden etkilenerek topluca onun kurduğu ekole katılırlar. [79]

İkinci örnek: 3 Kasım 1972'de, Ankara'daki Marmara Köşkü'nde kapalı yapılan Devlet Brifingi'nin belgelerinde, Kaypakkaya'nın fikirlerinin Kürdistan'da ve Kürt gençliği içerisinde yayılıyor olmasına dair duyulan endişenin belirtileri şöyle dile getirilmiştir: "13 Ekim 1972 günü

yapılan bir ihbar üzerine **Diyarbakır Eğitim Enstitüsü**'ndeki aramada; aslen Adana nüfusuna kayıtlı ve halen bu okulun 3'üncü sınıf öğrencisi olan Yusuf Ernez'in yatağının altında '**Türkiye'de Milli Mesele-Şafak Revizyonizminin Tezleri'** başlıklı daktilo ile yazılmış **52 sahifelik bir not ele geçirilmiştir.**"[80]

Üçüncü örnek: İlk Almanya'dan Lübnan'a, daha sonra PDA'dan ayrıldıktan sonra Kaypakkaya'nın, yaptığı "çağrıyla" Kürecik'e gelip saflara katılan bir Kürt genci ise "Milli Mesele" yazısının kendisi üzerindeki tesirini bu satırların yazarına şöyle anlatır: "Kaypakkaya bana memleketim olan Maraş kırsalında faaliyet yürütmemi önermişti. Kabul ettim. Kendisi daha sonra birkaç sefer yanıma geldi. Ancak 'Milli Mesele'ye dair yazılanlar daha elime geçmemiştir. Sadece ana hatları bana sözlü anlatılmıştı. Yakalandığım zaman beni Ankara'daki TİİKP Davası'na dâhil ettiler. Ben ve birkaç arkadaş itiraz ettik ve TİİKP Davası'na dâhil olmak istemediğimizi söyledik. Bu süre zarfında hapisanede elime Kaypakkaya'nın 'Milli Mesele'ye dair yazıları geçti. Hem gizliliğinden ötürü kimse görmesin diye hem de üzerinde yoğunlaşabilmek için tuvalete kapanıp okuyordum. İnanır mısın, "Kürt ulusu", "faşist Kemal" vb. yerleri okurken korkudan dizlerim titriyordu."[81]

Dördüncü örnek: 17'i Mayıs'ı 18 Mayıs'a bağlayan gece, TKP/ML tutsaklarının kaldığı koğuşa, Kaypakkaya'nın kaldığı tek kişilik hücreler arasındaki koridor, perde ya da battaniyelerle kapatılır ve İbrahim Kaypakkaya hücresinden alınır ve götürülür. Durumun farkına varan çoğunluğu Kürt olmak üzere Türk, Arap ve Çerkes milliyetinden yoldaşları koğuştaki isyan çıkartırlar, yatakları ateşe verirler, masa ve sandalyeleri kırarlar. Onlara TKP/ML'den olmayan kimi Kürt gençleri de katılır. Ama aynı koğuştaki kalan TİP, DDKO ve TKDP çevrelerine mensup Musa Anter ve Mehmet Emin Bozarslan gibi kimi Kürt aydınları, daha evvel yaptıkları "siz Kürtsünüz ne işiniz var Türk örgütünde" eleştirilerine bu sefer de "yahu Türkün biri için ne gerek var ortalığı yakıp yıkmaz!" demeyi ihmal etmezler.[82]

İbrahim Kaypakkaya'nın "Kürt Milli Meselesi"nde Fanoncu bir yerden değil de komünist açıdan bakarak aldığı tavır, geçmişte olduğu gibi bugün de Kürt küçük burjuvalarını, orta sınıflarını ve tabii milli hareketin başını çekme iddiasında olan burjuvaları ciddi şekilde gıcınlamaktadır. Kaypakkaya'nın şu vurucu sözlerini lütfen bir kez daha hatırlayalım: "... Milliyeti ne olursa olsun,

bilinçli Türkiye proletaryası, çeşitli milliyetlere mensup burjuvazi ve toprak ağalarının **kendi üstünlükleri ve imtiyazları için yürüttükleri mücadelede tamamen tarafsız kalacaktır.** Bilinçli Türkiye proletaryası, Kürt milli hareketi içindeki **Kürt milliyetçiliğini güçlendirmeye yönelik eğilime asla destek olmayacaktır; burjuva milliyetçiliğine asla yardım etmeyecektir. Kürt burjuvalarının ve toprak ağalarının kendi üstünlükleri ve imtiyazları için giriştikleri mücadeleyi kesinlikle desteklemeyecektir;** yani, **Kürt milli hareketi içindeki genel demokratik muhtevayı desteklemekle yetinecek, onun ötesine geçmeyecektir.**”[83]

Şükrü Aslan’ın, bu pratik ve teorik detayları bilip bilmemesinden bağımsız olarak, dünya görüşü sorunlu olduğu için “Milli Mesele”yi ele aldığı yerde de Kaypakkaya’dan çok Sait Kırmızıtoprak ve DDKO’dan bahsetmesi gayet anlaşılır. Zira Aslan’ın başka çalışmalarından da -İbrahim Kaypakkaya’ya değil ama- mesela DDKO çevresinden; anti Maoistliği, anti Kaypakkayacılığı ve revizyonistliği ile nam salmış, Sosyal Emperyalistlerden sonra Avrupalı emperyalistlerin ve Tayyip Erdoğan Türkiye’sinin teveccühünü kazanmış Kemal Burkay’a [84] nasıl bir hayranlık beslediğini biliyoruz... [85]

“Gerçek materyalistler korkusuzdur”

Bir başka açıdan ele alınacak olunursa, Aslan’ın yazısı akademik disiplinden ve etikten de uzaktır. Akademik disiplinin bir gereği olarak, tartışılan hususa veya teze dair yazılmış başka kaynaklar ve tezler varsa, yazının içerisinde bunlarla tartışma yürütülme bile okuyucuyu o ana kadar “konuya” dair yapılmış çalışmalar ve “araştırmanın geldiği boyut” hakkında bilgilendirmek, akademik disiplinin bir gereğidir.

Bilen bilir, bu satırların yazarı 1988’den beri İbrahim Kaypakkaya’nın biyografisi, fikirleri ve ekolü ile alakalı bir kitap,[86] bir belgesel,[87] bir fotoğraf albümü[88] ve daha yakınlarda da içinde yer aldığı kolektif bir çalışmanın ürünü olarak bir çizgi roman[89] yayımlamıştır. O nedenle beğenilsin ya da beğenilmesin, konuyla alakalı bir dizi akademik çalışmada, siyasal kitap ve makalede kaynak olarak gösterilmiştir. Fakat her ne hikmetse, iş “görsel” edinmek olunca Onur Vakfı’nın hem kitap projesi hem de dijital arşivi için bu satırların yazarından faydalanmakta bir sorun görülmemiştir. Ama iş karşı tez ve kaynak göstermeye gelince bu

satırların yazarını ve çalışmalarını yok saymak bir nevi “mahalle sansürüne” tabi kılmak akademik disiplin ve etik olmanın ötesinde korkaklıktır. Mao’nun dediği gibi ancak, “gerçek materyalistler korkusuzdurlar.”

Bunları bilerek bu denli detaylı ve kitabın ortasından anlatıyorum. Zira *Sözlü Tarih*’in önüne tespih tanesi gibi dizilen, sosyolojinin ve sözlü tarihin önemini biktırıracasına anlatan, kitabın neredeyse yarısına yakınını oluşturan yazılarda daha evvel yapılan araştırmalar, tezler ve karşıt fikirler zinhar zikredilmemektedir. Bunlar yapılmadığı gibi kimi intihallerin de (daha iyimser bir ifadeyle, “benzerliklerin”) yapılmış olması işin cabasıdır. Ne demek mi istiyorum?

Bir örnek vereyim; İbrahim Kaypakkaya’nın 15-16 Haziran’dan bir ay evvel, büyük bir öngörü ile kaleme aldığı ve bir nevi ayrılığın ilk işaret fişeği –ki bana göre “6. Temel Belge”- niteliğindeki, PDA’nın Mayıs 1970 nüshasındaki “İşçi Köylü Hareketleri ve Proleter Devrimci Politika” başlıklı makalesini,[90] vaktiyle *Fırtınalı Yıllarda İbrahim Kaypakkaya-Bilinmeyen Yazılar* kitabımda yayımlamakla kalmadım; aynı zamanda Üçüncü Baskı’nın önüne koyduğum, “İbrahim Kaypakkaya’nın fikrî dünyasında *Ne Yapmalı*’nın dinamiği”[91] başlıklı **tezimi** bahsi geçen makalenin **üzerine inşa ettim**. Tezimin ortalarında “İşçi Köylü Hareketleri ve Proleter Devrimci Politika” başlıklı yazıyı hem yorumladım hem de Kaypakkaya’dan alıntı yaptım:

“Akranlarından kimilerinin, sol içerisinde hâkim olan klasik ekonomizme bir tepkinin sonucu olarak Che Guevera ve Regis Debray çizgisine meylettği bir dönemde; devrimin şiddet yoluyla gerçekleştirileceğinin tamamen bilincinde olan Kaypakkaya’nın, o yılların önemli bir modası haline gelen Fokocu çizgiye kapılmaksızın gene aynı yazıda, Lenin’in *Ne Yapmalı* eserine atıfta bulunarak, ekonomizm ile ‘terörizm’ (ya da bugün açısından daha doğru bir ifadeyle söyleyecek olursak, ‘silahlı ekonomizm’) arasındaki ortaklığı gösterip, bir ayrışım çizgisi çekmiş olması takdire şayandı. ‘Terörizmle ekonomizm arasında zorunlu bir iç bağlantı, ortak bir kök vardır.’ diyen Kaypakkaya devamla şöyle diyordu:

‘Bu bağlantı, bu ortak kök, kendiliğinden-gelmeliğe boyun eğme denen şeydir. Ekonomistler, ‘salt işçi hareketleri’ önünde boyun eğler; ‘Teröristler ise, devrimci mücadele ile işçi sınıfı hareketini birbirini tamamlayan bir bütün içinde birleştirme yeteneğinden yoksun olan ya da fırsatını bulamayan aydınların tutkulu öfkesinin kendiliğinden gelmeliği önünde boyun

eğmektedirler.’ Terörizm, en geniş siyasi ajitasyonun yerine terörü, ‘heyecanlandırıcı terörü’ koyar. Bütün alanları kapsayan siyasi gerçekleri açıklama kampanyasının mutlak olarak zorunlu olduğunu göremez. Siyasi mücadeleyi birtakım komplolar olarak sınırlandırır. Siyasi devrimi gerçekleştirmek için sıkı ve inatçı bir mücadele ile proletaryayı eğitmek, devrimcilerin güçlü bir örgütünü yaratmak yerine, heyecanlandırıcı bir terörizm ile işçi sınıfı hareketini canlandırmayı savunur.’

İşin ilginç tarafı şu ki, yukarıdaki bu tespit tıpkı bir bumerang misali yıllar sonra dönüp, Kaypakkaya’nın fikirlerinden uzaklaştığı oranda onun kurduğu geleneği de vurdu. Sendikal ekonomizmle silahlı ekonomizm arasında bir sarkaç misali yaşanan gelgitler Kaypakkaya’nın ekolünü, siyasi hattını ve tabii sosyal tabanını da bir hayli değiştirdi.”[92]

Bu okuduğunuz satırlar 2015-16’da yayımlanmış bir tezin içinde yer almaktadır ve isteyen açıp bakabilir. Şimdi bu tezden tam **on sene sonra** (2025’te) Şükrü Aslan’ın yazdığı yazıya geri dönelim: Şükrü Aslan, “Geleneğin Sol-Sosyalist Medyadaki İzleri” alt başlığı altında, Kaypakkaya’nın *PDA*’da yayımlanan ilk yazısının “İşçi Köylü Hareketleri ve Proleter Devrimci Politika” olduğunu belirtir ve devamla ilkin yorumunu yapar ardından da Kaypakkaya’dan aşağıdaki alıntıyı verir:

“Kaypakkaya’nın bu makalede terörizm konusunda söyledikleri, Geleneğin sonraki yıllarda inşa edeceği ‘mücadele biçimleri’ne dair ileri sürülen eleştiri ve suçlamalarla birlikte düşünüldüğünde oldukça dikkat çekiciydi. Şöyle yazmıştı:

‘Terörizm genel olarak iktidarın terörle yıldırılacağı ve düzenin terörle bozulabileceği görüşüdür. Terörizmle ekonomizm arasında zorunlu bir bağlantı, ortak bir kök vardır. Bu bağlantı, bu ortak kök, kendiliğinden gelmeliğe boyun eğme denen şeydir. Ekonomistler, ‘salt işçi hareketleri’ önünde boyun eğler; teröristler ise devrimci mücadele ile işçi sınıfı hareketini, birbirini tamamlayan bir bütün içinde birleştirme yeteneğinden yoksun olan ya da fırsatını bulamayan aydınların tutkulu öfkesinin kendiliğinden gelmeliği önünde boyun eğmektedirler. Terörizm, en geniş siyasal ajitasyonun yerine terörü, ‘heyecanlandırıcı terör’ü koyar. Bütün alanları kapsayan siyasi gerçekleri açıklama kampanyasının mutlak olarak zorunlu olduğunu göremez. Siyasi

mücadeleyi birtakım komplolar olarak sınırlandırır. Siyasi devrimi gerçekleştirmek için sıkı ve inatçı bir mücadele ile proletaryayı eğitmek, devrimcilerin güçlü bir örgütünü yaratmak yerine heyecanlandırıcı bir terörizm ile işçi sınıfı hareketini canlandırmayı savunur.”[93]

2015-2016’da bu satırların yazarınca yapılan yorum ve Kaypakkaya’dan verilen alıntıyla, **on sene sonra** (2025’te) Şükrü Aslan’ın yaptığı yorum ve alıntı arasındaki **“benzerliği”** okuyucunun takdirine bırakıyorum. Buradaki “benzerlik” benim başıma gelmiş olsa, fikirlerini benimsemesem dahi kesinlikle Şükrü Aslan’ın söz konusu yazısını, tarihiyle birlikte referans gösterir ve onun da vaktiyle bu konuya değindiğini ve farklı yaklaşımları belirtmekten imtina etmezdim.

Bu böyle olmakla birlikte burada siyasi açıdan üzerinde durulması gereken çok daha önemli bir husus var. Aslan’ın makalesindeki “benzerlikle” meşgul olurken insanın aklına, Lenin’in Rus deyişinden aktardığı, “dil, dışın ağrıdığı yere gidermiş” sözleri gelmektedir. Zira “benzerliği” kopyalamakla meşgul olan Aslan’ın yegâne derdi “Geleneğin sonraki yıllarda inşa edeceği ‘mücadele biçimleri’...” olduğu için, gözü katiyen Kaypakkaya’nın makalesinde döne döne üzerinde durduğu yasalıcılığı, parlamentarizmi ve reformculuğu, bunların membaı olan klasik trade-unionist (işçici), ekonomizmi, zinhar görmemektedir. Daha da “vahimi”, bahsi geçen makaleyi kaleme aldığında 22 (!)[94] yaşında olan İbrahim Kaypakkaya, kitlelere bilinci **dışarıdan götürmenin** ne denli gerekli ve zorunlu olduğunu anlatmakla meşguldür. Haliyle 22 yaşındaki (!) Kaypakkaya bugün, yaşını başını almış Aslan’ı çıldırtacağı için görülmemesi yeğlenen şu saptamayı da yapmaktadır:

“İşçi sınıfı kendi çabasıyla ancak sendikacılık bilincini geliştirebilir. İktisadi-demokratik taleplerle tek tek patronlara karşı ya da gerekli işçi kanunlarını çıkarması için hükümete karşı mücadele etmek üzere, sendikalar içinde birleşmenin gerekli olduğu bilincini geliştirebilir. ‘Kendi başına kalınca, kendiliğinden-gelme işçi hareketi, ancak sendikacılığı doğurabilir ve kaçınılmaz olarak hep onu doğurmuştur.’ Çünkü **sosyalizm ile işçi sınıfı mücadelesi ayrı ayrı ön şartlardan meydana gelirler. Birbirine paralel olarak gelişirler, fakat birbirini doğurmazlar. Sosyalizm, burjuva aydınları arasında bilimin gelişmesinin bir sonucu olarak doğmuş ve zenginleşmiştir. Bu nedenledir ki, bilimsel sosyalizm işçi sınıfına,**

burjuva aydınlar tarafından, dışarıdan iletilir. Proletarya, bilimsel sosyalizmi kendi sınıf mücadelesine dışarıdan ithal eder. Proleter devrimci bilincin, işçi sınıfının kendiliğinden-gelme mücadelesine tabi olarak doğacağını iddia etmek, bu bilinci işçi sınıfına götürme görevini unutturmak demektir. Bu ise işçi sınıfının ideolojik bakımdan burjuvazi tarafından köleleştirilmesi sonucunu doğurur.”[95]

İbrahim Kaypakkaya'nın “terörizme” dair sözlerini sünger gibi emip, yazısına boca eden Aslan, yukarıdaki saptamasının üzerinden ise, “duymadım-görmedim- bilmiyorum” üçlemesiyle atlamakta pek mahirdir. Ama sanki “acımadı ki” dercesine gıcunduğu da çok barizdir. Zira kapitalist/emperyalist üniversite dünyasında öğretilen “despot komünist hiyerarşiye karşı”, Aslan'ın ortalama bir Batı Avrupa akademi öğrencisi gibi şu yazdıklarıyla adını vermeden Kaypakkaya'ya saldırdığı da dikkatlerden kaçmamaktadır. **“Dışarıdan kitlelere bilinç götürme anlayışı** da hem örgütleri hem de kadrolarını, **kendi rolünü yüceltme**, kitlelerle kendi arasında **hiyerarşi kurma**, sürekli onlara bir şeyler öğretme çabalarını tetikliyordu. Kuşkusuz bunun da en çarpıcı etkisi ve sonucu sol-sosyalist örgütlerin kendi yerelini tanıma ve anlamalarını zorlaştırmasıydı.” [96]

İşçi sınıfına bilincin **dışarıdan** götürülmesinin önemi ve zorunluluğu üzerine Lenin tarafından kaleme alınan *Ne Yapmalı* kitabı, geçen yüzyılın başında, Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi içerisinde tamamen Aslan gibi düşünenlere karşı kaleme alınmıştı. 1970'te ise *Ne Yapmalı*'dan esinlenen Kaypakkaya tarafından PDA saflarında Aslan gibi düşünenlere karşı kaleme alınmıştı. Aslan'ın bunları küçümsemesi, burjuva demokrat açıdan bakarak, Gün Zileli gibi “anti hiyerarşi” hezeyanlarına kapılması ve Şerif Mardin'i hatırlatan bir “yerellik” tutkusu gözlerden kaçmamaktadır. Fakat ne gam! Aslan ya Kaypakkaya'nın “yerellik” mücadelesinden bihaberdir ya da bile bile lades diyerek ona göre böyle bir “yerellik” yoktur. Peki! Buyurun o zaman Kaypakkaya'nın “yerelliğine” dair birkaç örnek verelim.

Sosyoloji oynamayan, stratejisinin sosyal tabanını arayan Kaypakkaya

Bu yazının başında Kaypakkaya'nın akademik düzlemde ezberden uzak ve ne denli bilimsel düşündüğünü, bu düşünüş biçiminin onun siyasi ve ideolojik dünyasına ne denli sirayet ettiğini anlatmaya çalıştım. Ama tabii deneysel düşünen, agnostik bir bakış açısının bunları anlaması

imkânsızdır.[97]

İbrahim Kaypakkaya'nın iki "yerel" araştırma yazısı vardır. Bunlardan biri "Çorum İlinde Sınıfların Tahlili" yazısıdır ve PDA'da iki bölüm halinde yayımlanmıştır.[98] Diğeri ise "Kürecik Bölge Rapor"dur.[99] İlginçtir; her fırsatta Kaypakkaya'ya "yerel" olmama eleştirisi yapan Şükrü Aslan'ın her iki çalışmaya dair söyleyecek sözü yok gibidir. Aslan, *Sözlü Tarih*'te bunlardan şöylesine bir bahseder ve geçer. Bahsedip geçtiği her iki yerde de ana ve esas vurgu Kaypakkaya'nın bu çalışmaları **tek başına yapmadığına** dairdir. Aslan'a göre Çorum tahlili Mehmet Altun ile Kürecik tahlili de Ali Taşyapan ile yapılmıştır. Açıkça belirtmek gerekirse bu Kaypakkaya'ya karşı yapılan tarihi bir **haksızlık ve edepsizliktir**. Her iki araştırmanın da **mimarı ve yazarı İbrahim Kaypakkaya'nın ta kendisidir**. Burada tarihe çalım atmanın lüzumu yok.[100] Onun için biz akademisyenimizi şöyle bir kenara bırakalım ve her iki tahlilin bizi ilgilendirmesi gereken yönlerine odaklanalım.

Her şeyden evvel her iki tahlil yazısı da İbrahim Kaypakkaya'nın önüne koyduğu devrim stratejisinin sosyal tabanını aramaktadır ve o sosyal tabanı bulduğunun müjdesini vermektedir. O yıllarda da Şükrü Aslan gibi düşünenler vardı ve bunlar, Kaypakkaya'yı akılları sıra alaya alıp, "kuru odun yığınları var mı ki?" diye dalga geçiyorlardı. Kaypakkaya da her iki araştırmayla "kuru odun yığınlarının" varlığını ispat ediyordu. Ama bunun da ötesinde kapsamlı bir biçimde mesela Çorum tahlilinde devrimden yana olanlarla olmayan sınıfları tüm özellikleriyle ortaya koyduktan sonra, bunun "neden ve niçin"lerini etraflıca anlatıyordu. Ve bunu "aman benim yarı-feodal sosyoekonomik yapı tahlilime zarar verir." kompleksiyle ya da gerçeği bükerek değil, açıkça ortaya koyuyordu. İşte küçük bir özet:

"1- 1950'lerden itibaren, önce şehir ve kasabalar, sonra da köyler hızla ticaretin içine girdiler. Emperyalist tekellerin ve büyük sermaye sahiplerinin mamulleri şehir ve kasabaların pazarlarını istila etti. Tarımın, ticaret alanına girmesi ile köylülerin, zengin ve yoksul köylüler olarak bölünmeleri hızlandı ve bu bölünme hâlâ devam ediyor. Zengin köylülerin özellikle üst kesimleri ticarete, arsa spekülasyonuna, tefeciliğe de el atarak sermayelerini arttırmaya başladılar. Bunlar emperyalizmin ve büyük sermaye sahiplerinin köylük alanlardaki dayanağı oldu.

“2- Şehir ve kasabalarda el zanaatları ve imalatçılık can çekişirken, emperyalizmin ve büyük sermaye sahiplerinin mamullerine dayanan ticaret alabildiğine yayıldı ve gelişti. Ticarete atılan zengin köylüler ve zanaatkârların üst kesimleri ile eski ticaret erbabının bir kısmı vurguncu ticaret kârları ile %100 kârlar sağlayan veresiyecilikle, faizcilikle, istifçilikle, bankaların kredi vs. desteği ile zenginleştiler. Orta burjuvazinin üst kesimini meydana getiren tacirler, emperyalist tekellerle ve büyük sermaye sahipleriyle bayilikler ve temsilcilikler vasıtasıyla sarmaş dolaş oldular ve bu süreç hâlâ devam ediyor. Bunlar da emperyalizmin ve büyük sermaye sahiplerinin şehir ve kasabalardaki dayanağı oldular.

“3- Bütün bunlar küçük üretici kitlelerin, köylülerin ve şehir küçük burjuvazisinin geniş kesimlerinin iflasa, sefalete, açlığa, sürüklenmeleri ve mülklerinden edilmeleri pahasına olmuştur ve olmaktadır. Hatta orta burjuvazinin bir kesimi de (özellikle imalatçılar) gittikçe yoksullaşmaktadır. Bütün bu sınıflar ve zümreler ise başını işçi sınıfının çektiği demokratik halk devriminin şehir, kasaba ve köylerdeki dayanağıdır.”[101]

Bu son derece harikulade, öğretici ve zihin açıcı bakış açısı ve yaklaşım tarzıyla sınıfları, mikroskopun altına yatırma, detaylandırma ve devrimin sosyal tabanını aramakta ısrar etmeyi, teferruatlıca Kürecik tahlilinde de görmek mümkündür. Ama bunun da ötesinde, Kürecik tahlilinde mutlaka bahsedilmesi gereken çok önemli iki husus vardır. Bunlardan birincisi Almanya’ya gidip de yoksul köylülükten orta köylülüğe yükselerek sınıf atlayanlar hakkında yapılan gözlemdir. Şöyle diyor Kaypakkaya:

“Özellikle Almanya’ya gidip dönenlerin, dolmuşçuların, nahiyede bakkallık yapanların ve benzerlerinin durumu böyledir. Bunlar da orta köylü sayılırlar. Bunların bir kısmı faizle para verir, bir kısmı şehirde arsa vs. satın alır, bir kısmı ticarete atılır. Orta köylü aileleri çocukluk bakımından yoksul köylülerden sonra gelirler. Fakat bunların sayısı yoksulların yanında pek az kalır. **Almanya’ya gidip dönenlerin aileleri, önceden yoksul köylü iken, orta köylü saflarına geçmişlerdir ve bu durum orta köylülerin sayısında bir yükselme yaratmıştır.** (...) Orta köylülerin üst kesimi de devrime sempati duyuyor. Yalnız bu kesim, işçi ve köylülerin, silahlı mücadele ile başarıya ulaşabileceğine pek ihtimal vermiyor. Bunlar, çoğu kere **burjuva reformculuğuna** kapılıyorlar. Ordudaki subaylardan bizim tarafımızı tutanların

bulunup bulunmadığını çok merak ediyorlar ve onlara bel bağıyorlar. Hâkim sınıfları olduğundan kuvvetli, halkı da olduğundan zayıf görüyorlar. Bu tür görüşler, özellikle zengin köylü saflarına katılma şansı yüksek olanlar arasında yaygındır. İleride, devrim dalgası büyüüp kabarcınca, orta köylülerin bu kesimi de tereddütlerden arınmış olarak devrim saflarına katılacaklardır.” [102]

Buradaki son derece önemli materyalist gözlem ve tahlilin semptomları yıllar sonra Kaypakkaya'nın da ekolünde görülecekti. Zira yanlış iliklenen düğme misali, Kaypakkaya'nın çizgisine bizzat o zamanki önderlikler tarafından duyulan **şüphe**, 70'lerin başında Almanya'da, Kaypakkaya ekolünün saflarında bir araya gelen kimi işçilerin -ki bunların sayısı pek azımsanmayacak bir orandaydı- dünyayı talan edişi sayesinde Alman sermayesinin sahip olduğu refah ortamında, zamanla işçi aristokratlığına, dolayısıyla da ekonomik ve sosyal boyutuyla -sendika temsilciliğine veya orta ölçekli işyeri sahipliğine ya da Türkiye'de iyi kötü gayrimenkul “zenginliğine”- terfi oluşlarını sineye çekecekti. Bu insanlar siyaseten komünist fikirlerden, “Halk Savaşı” ve “Demokratik Halk Devrimi” çizgisinden adım adım Alman emperyalizminin politikalarını temsil eden siyasal partilerin sosyal tabanına dönüşürlerken, Kaypakkaya ekolü bu tehlikeyi sorgulayıp üzerine gideceğine, dümeni bu insanları kaybetmeme doğrultusunda sağa kıracaktı.

Aynı şey, Türkiye'de de CHP'den DEM'e uzanan bir siyasi yelpazenin parçası şeklinde tezahür etmedi mi? Kaypakkaya ekolüne önderlik edenler, bu insanları dönüştürecekken, onları kapitalist toplum dönüştürdü. Ve kapitalist toplumun devrimcilikten kendi dünya görüşüne dönüştürdüğü bu insanlar, yani bu sosyal taban -Aslan'ın o çok seveceği dille söyleyecek olursak- “aşağıdan yukarıya” Kaypakkaya ekolünü “reformculuğa” dönüştürmekte epey yol kat etmeyi başarmışlardı. Velhasıl Kaypakkaya'nın Kürecik Raporu'nda dikkat çektiği önemli bir tehlike dönüp kendi ekolünün başına çarpacak bir bumerang olmuştu.

Kürecik Bölge Raporu'nda üzerinde durulması gereken ikinci önemli husus ise Kaypakkaya'nın devrime en fazla ihtiyaç duyan kesimler içerisinde kadınları keşfetmiş olması ve onlar hakkında yaptığı gözlemdir:

“Genç kadınların, gelin ve kızların çoğu devrimci mücadeleye kuvvetli bir sempati gösteriyorlar. Silahlı mücadelenin özlemini çekiyorlar. Ölen devrimci gençler için ağıtlar söyleyip, gözyaşları döküyorlar. Bölgede faaliyet gösteren arkadaşları sevgi ve saygıyla bağırlarına basıyorlar. Hatta bir kısım genç kızlar, **ileride katılmayı düşündüğü silahlı mücadeleye engel teşkil etmemesi için, evlenmeyi bile düşünmüyorlar.**”[103]

Şükrü Aslan dâhil birçokları açısından Kaypakkaya’nın burada kadınlar hakkında yaptığı gözlem ya genellikle bilinmez ya bilinse bile ciddiye alınmaz ve görmezden gelinir[104] ya da “devrimci söylemin” bir parçası olarak nitelendirilebilecek öylesine söylenmiş bir laf-ı güzaf olarak okunur.

Oysa Kaypakkaya’nın kadınlara dair bu kısa değinisinin ardında silahlı mücadele-kitle diyalektiğine ilişkin, Aslan ve benzerlerinin bilmediği, tasavvur dahi edemeyecekleri koca bir bakış açısı vardır. Zira Kaypakkaya, kadınlar hakkında yaptığı bu değerlendirmenin hemen akabinde, yörenin ilk “kadın sempatizanlarıyla” birlikte “atış talimleri” ve teorik eğitim toplantılarına başlar. [105] Bununla da kalmaz mesela Muzaffer Oruçoğlu’na, “on çocuk annesi Güley Ane’yi partiye üye yapmayı” önerir ve “yer altı kütüphaneleriyle aydınlatacağımız bu insanlara dayanırsak bizi buralardan zor söküp atarlar.” der.

Zira İbrahim Kaypakkaya açısından bakıldığında, halkın **seyrettiği değil, içinde yer aldığı** -etkilediği oranda insanları daha sosyalist iktidarı kurmadan dönüştürmeye, devindirmeye başladığı- bir savaşın adıdır Halk Savaşı. Fokocu, “öfkeli aydınların ruhunu okşayan”, “militan reformcu”, müzakere masasını gözleyen silahlı ekonomizmin tersine burada, İbrahim Kaypakkaya’nın, temelden farklı bir bakış açısına ve yaklaşıma sahip olduğunu görmekteyiz. Mesela bu açıdan bakıldığında THKO saflarında yer alan Mehmet Asal’ın şu sözleri Kaypakkaya’nın, silahlı mücadele-kitleler diyalektiğini ne kadar doğru ele aldığını anlamak açısından son derece önemlidir. “Bir keresinde de Tapkıran Köyü’nün yukarısında kaldık. Üç delikanlı çıktı geldi yanımıza. ‘Devrimci ağabeylerle konuşmaya geldik,’ dediler. Tuncer (Sümer) kovaladı çocukları.”[106]

Bir şehir efsanesinin, bir yalanın çöküşü

Aslan, ne kadar bu detaydan haberdardır bilinmez ama Tuncer Sümer'in THKO'su ile Kaypakkaya'nın fikrî dünyası arasındaki temelden köklü bir farklılığın nedenlerini teoride aramak gerekir. Ancak Aslan, Kaypakkaya'ya dair o derece ezber, ön yargı ve a priori bir "akademik" şüpheyeye sahiptir ki şöylesine sığ ve bildik bir efsaneyi hiç sıkılmadan *Sözlü Tarih*'te yazabilmektedir: **"İbrahim, Marx ve Engels' in Türkçeye çevrilmiş, eserlerini tümüyle okumamıştır henüz. Zaten Türkçeye çevrilenlerin sayısı da o dönemlerde oldukça azdır. Ama Lenin, Stalin ve Mao'yu, en azından Türkçeye çevrilmiş eserlerini genellikle okumuştur. Özellikle Mao Zedung'un oldukça etkisi altındadır. Marksizm, Leninizm ve Mao Zedung düşüncesi söylemini bu okumalardan sonra özellikle tercih etmiştir."**

[107]

Nedense Aslan bu bilgilerin kaynağını okuyucuya vermek istemiyor, veremez de. Neden? Çünkü Aslan gerek ta Kaypakkaya karşıtlarından bu yana gerekse de 1973 "objektif yenilgisi" sonrası onun fikirlerine şüphe duymaya başlayan geçici yol arkadaşlarından evirilerek günümüze uzanan, ağızlara pelesenk olmuş, elli yıllık bir yalanı alenen devam ettiriyor.

İbrahim Kaypakkaya, Şükrü Aslan ve benzerlerinin tasavvur edemeyeceği boyutta -belediye otobüsünde ayakta yolculuk ederken bile-[108] çok okuyan biriydi. Sadece Marksist literatürle sınırlı kalmaz, çok yönlü okumalar yapardı. Fahri Aral'ın dediği gibi *Varlık* dergisinin müdavimiydi.[109] Muzaffer Oruçoğlu'nun da zaten "dergilere abone olan -Ahmet Kabaklı'nın çıkardığı dergi de dâhil- o dönemde çevrilen Lenin'i, Mao'yu ve Marx'ı okuyan İbrahim Kaypakkaya"dan bahsettiğini biliyoruz.[110]

Şimdi soru şu: Aslan'ın uydurduğu ve kime dayanarak söylediği bilinmeyen "İbrahim, Marx ve Engels' in Türkçeye çevrilmiş, **eserlerini tümüyle okumamıştır henüz**" tespitine karşı, bizim somut dayanabileceğimiz bir Oruçoğlu tanıklığı var. Bir de Aslan'a göre hem **"zaten Türkçeye çevrilenlerin sayısı da o dönemlerde oldukça azdır"** efsanesi var. Bu arada şükür ki (!), Aslan Kaypakkaya'ya, "Lenin, Stalin ve Mao'nun en azından Türkçeye çevrilmiş eserlerini **genellikle** (ne demekse!) okumuştur" diye iltimas geçmektedir. Yani? Aslan'a göre; a) Kaypakkaya, Marx ve Engels'i tümüyle okumamıştır, b) zaten Türkçeye çevrilenlerde oldukça azdır, c) Lenin, Stalin ve Mao'da fazla çevrilmemekle birlikte Kaypakkaya, bunların Türkçeye

çevrilmiş olan eserlerini “genellikle” (!) okumuştur. Prof. Dr. Şükrü Aslan’ın bu bilimsel değil ama uyduruk saptaması karşısında, okuyucu, Başkan Mao’nun şu veciz sözlerini hatırlamadan edemiyor: “Araştırma yapmayanın söz hakkı yoktur.”

Evvela, Kaypakkaya karşıtlarının bir şehir efsanesini andıran “o yıllarda Marksist literatür yeteri kadar çevrilmemişti” yalanını verileriyle birlikte çürütmemizin zamanı gelmiştir. Burada Ümmügülsüm Albiz adlı bir akademisyenin 2018 tarihli doktora tezinden yararlanacağım.[111] Ben Albiz’in doktora tezinden sadece **1967-1971 arası** çevirilerin listesini aldım. Bu listede Bilim ve Sosyalizm Yayınları ile Sol Yayınları’nın çevirileri tamamen değil, **kısmen var**. TİP, Sosyalist Aydınlik ve PAD çevrelerinin yaptığı çeviriler **bu listede yok**. Buna rağmen esas Varlık Yıllıkları’ndan alınan bu liste **oldukça geniş** ve **o yıllarda dünya çapında yürütülen tartışmaları da kapsayan Marksist literatüre** ilişkin bir fikir vermekte. Bu listeye göre 1966-71 arası çevrilen sol literatürün sayısı: **257 kitap**. [112]

1967-71 yıllarına ait bu listede **sadece** Marks, Engels, Lenin, Stalin ve Mao’nun imzasını taşıyan eserlerin Türkçeye çevrilenlerinin adeti şöyledir:

Marx-Engels (Birlikte/Derleme) 9 adet

Marx-Engels-Lenin-Stalin (Derleme) 1 adet

Marx 19 adet

Engels 8 adet

Lenin 23 adet

Stalin 8 adet

Mao 10 adet çevrilmiştir.

Bu listeye Bilim ve Sosyalizm, Sol Yayınları, TİP, Sosyalist Aydınlik ve PDA’nın yayınladığı ustalara ait kitap ve broşürlerinde tamamı **eklenecek olunursa** ortaya çıkacak devasa liste sanırım tahmin edilebilir. [113]

İlaveten PDA “Çeviri Bürosu”nun ya legal ya da örgütün içinde yayımladığı ama her halükârda düzenli çevirdiği *Peking Review*’ları, Hindistan Komünist Partisi/Marksist-Leninist’in yayın organı *Liberation*’unu ve bir dizi partinin broşür ve yazılarını da eklemek gerekir. Bilhassa 1871 Paris Komünü’nden, 1917 Ekim Devrimi’den ve 1949 Çin Devrim’den sonra, insanlığın komünizme doğru ilerleyişinde en bilinçli, en örgütlü nitel sıçramayı temsil eden ve 1966’da başlayan ve 1976’ya kadar süren Büyük Proleter Kültür Devrimi’nin tüm dünyadaki takipçilerinin **haftalık** başvuru kaynağı konumundaki Almanca, Fransızca, Endonezyaca, İngilizce, İspanyolca, Japonca dillerinde yayımlanan *Peking Review*’ları hiç yabana atmamak gerekir. Zira bilhassa Kaypakkaya’nın “Çeviri Büro” mensuplarını bıktıran özellikle haftalık *Peking Review*’ların çevirisine dair merakı ve ahret soruları, pek meşhurdur.[114] Hatta Şükrü Aslan’ın 2025’teki iddialarının tersine; Doğu Perinçek’in, 1969’da Ankara’da Gün Zileli’ye “İstanbul’da Marks’ı, Lenin’i, Mao’yu okumuş zehir gibi bir arkadaş var.” diye Kaypakkaya’dan bahsettiğini biliyoruz. [115]

Şimdi bütün bu bilgileri, dönemin tanıklarının anlattıklarını ve kaleme aldığı yazılarında referans verdiği kaynakları alt alta yazarsak, İbrahim Kaypakkaya’nın 1968-1972 arası okuduğu, **sadece** Marx, Engels, Lenin, Stalin ve Mao Zedong’a ait çevirisi yapılmış eserlerin dökümünün aşağıdaki gibi olması kuvvetle muhtemeldir:

Marx, *Kapital*, I, II ve III

Karl Marx, *Ücretli Emek ve Sermaye*

Marx-Engels, *Seçme Eserler* I, II ve III

Marx, Engels, *Gotha ve Erfurt Programları Üzerine*

Friedrich Engels, *Doğanın Diyalektiği*

Friedrich Engels, *Anti-Dühring*

Friedrich Engels, *Köylüler Savaşı*

Friedrich Engels, *Ailenin Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*

Lenin, *Ne Yapmalı?*

Lenin, *Sosyal Demokrasinin Demokratik Devrimde İki Taktiği*

Lenin, *Bir Adım İleri, İki Adım Geri*

Lenin, *Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı*

Lenin, *Toprak Meseleleri*

Lenin, *İşçi-Köylü İttifakı*

Lenin, *Sosyalizm ve Savaş*

Lenin, *Proletarya İhtilali ve Dönek Kautsky*

Lenin, *Nisan Tezleri*

Lenin, *Emperyalizm, Kapitalizmin En Yüksek Aşaması*

Lenin, *Devlet ve Devrim*

Lenin, *Doğu'da Ulusal Kurtuluş Hareketleri*

Lenin, *Sol Komünizm Bir Çocukluk Hastalığı*

Stalin, *Milli Demokratik Devrim*

Stalin, *Leninizm'in İlkeleri*

Stalin, *Marksizm ve Ulusal Sorun*

SBKP Tarihi

Mao Zedong, *Yeni Demokrasi*

Mao Zedong, *Askeri Yazılar*

Mao Zedong, *Seçme Eserler I, II, III ve IV*

Bugün bile hâlâ Marksist ustaların eserlerinin **tümünün -dünya çapında-** çevrilmediği göz önünde bulundurulacak olunursa, yukarıdaki listenin bilimsel bir bakış açısına, metoda ve yaşyla ters orantılı yetilere sahip genç bir devrimci komünistin kendi ekolünü kurması için **gayet yeterli** olduğu su götürmez bir gerçektir.

Yeri gelmişken, Aslan dâhil tüm Kaypakkaya'yı küçümseyenlere sormak gerek: Bir örgüt kurmak ve ona önderlik etmek için acaba "ideal yaş" kaç olmalıdır? Kaypakkaya kaç yaşında olsaydı Şükrü Aslan ikna olmuş olacaktı? Marx, Engels, Lenin, Stalin ve Mao ne kadar kitap okumuşlardı acaba? Kaç yaşında kendilerini devrime adanmışlardı?

Aybar, Boran, Aren, Borotav, Kıvılcımlı, Belli ve Perinçek (bu arada Aslan'ın hayranlığını gizleyemediği Burkey) gayet ileri yaşlardaydılar. Okudukları onca kitaba rağmen bunlardan hangisi doğru yolu temsil ediyordu?

Gerçek şu ki, Mao'nun, "Dünya görüşü belirleyicidir." sözünü hatırlayacak olursak tüm bu şahıslar küflü, paslanmış bir dünya görüşünü, revizyonizmi temsil ediyorlardı. Ve sadece İbrahim Kaypakkaya bunların karşısına çıkıyor ve yukarıda aktarmaya çalıştığım teorik bilgiyle donanıp, meydan okuyordu. Bu durumda Kaypakkaya'nın karşısında ezilenler, cevap bulamayanlar "yaş, tecrübe, yeteri kadar yapılmamış çeviri, vb." gibi mazeretlerle "akademik" laf kalabalığı eşliğinde akılları sıra Kaypakkaya'yı küçümseyebileceklerini sandılar ve sanmaya devam ediyorlar.

Karşıtlardan öğrenmenin önemi

Benzer küçümsemeyi, daha sinik bir dille Aslan'ın *Sözlü Tarih* yazısında bir başka örnekte daha görmek mümkün. Taşyapan'ın koca 626 sayfalık kitabından kırpa kırpa sadece Kürecik ve "Tunceli" merkezli "örgüte yaraşır silahlı eylemler" vurgusu ile parasızlıktan ötürü yapılan kamulaştırma eylemleri bilgisini alıp (pardon, Aslan bunlara tıpkı PDA revizyonistleri gibi "soygun" demeyi tercih etmiş) Oruçoğlu'ndan da "teorik olarak var ama pratik olarak kurulmuş muydu" bilinmeyen "askeri örgütlenmenin", "dere kenarında sohbet esnasında" adının tespit edilmesiyle, ajitasyon propaganda faaliyetleri ve yapılan sekiz bombalı eylem anlatılarının yer aldığı bir potpuri ile sosyoloğumuz -maşallah tam beş sayfada- on bir ayı hızlıca anlatıp,

“böylece 1972 yılı Nisan ayında temelleri atılan Gelenek, 1973 başlarında, **henüz bir yıl bile dolmadan dağılma sürecine girmişti.**” sözleriyle defteri kapatmaktadır.[116]

Bu karikatür anlatım Aslan’ı tatmin etmemiş olmalı ki, buraya bir de dipnot düşme gereği duyar ve şöyle der: “**Silahlı mücadele için son derece özenli siyasi stratejiler geliştirmiş Geleneğin önderi** yakalandığında Malatya’dan Kayseri’ye hareket ettiklerini söyleyen diğer Koordinasyon Komitesi üyesi Taşyapan’ın ellerinde **askeri malzeme olarak sadece 7.65’lik küçük bir tabanca ve bir el bombası vardı.**”[117]

Hayır, bu alıntılar 1973 tarihli *Günaydın* Gazetesi’nden ya da diğer boyalı basından değil. Hele hele Taha Akyol’un uyduruk anti-komünist kitaplarından hiç değil. Bu alıntılar, “Partizan Geleneği”ni anlattığını iddia eden *Sözlü Tarih*’in proje sorumlusu sosyoloğun kalemindedir. Ve gerçeği söylemek gerekirse, utanç vericidir. Neden?

İbrahim Kaypakkaya’nın fikirlerini benimsemeyebilirsiniz. Teorik ve pratik mücadelesini yetersiz bulabilirsiniz. Ama tüm bunları kâğıda dökmeden evvel sıkı bir araştırmaya girişmelisiniz. Hadi diyelim ki Kaypakkaya’nın teorisini küçümsüyorsunuz. Pratiğini “çocukça” ya da daha “siyasi” bir dille söyleyecek olursak, “sol”, “sübjektif” ve “maceracı” buluyorsunuz. O halde biraz **karşıtlarının tepkisine, ne dediklerine kulak verin.**

Mesela Oruçoğlu’na, sorgusu esnasında hazır ve nazır bulunan, hiç konuşmayan, “**muhtemelen yabancı olan sarışın**” şahsın kim olduğunu bir sorun. Şükrü Aslan’ın önemsemediğini “meçhul sarışının” neden önemsemiş olabileceğini bir sorun.[118] Veya sizin “dere kenarında sohbet esnasında” diye alıntıladığınız “gerçekte var mıydı” diye de sorduğunuz “askeri örgütlenme”ye ait marşın, Filistin devrimci marşlarından esinlenilerek Kaypakkaya ve Oruçoğlu tarafından nasıl yazıldığını ve bestelendiğini bir sorun. Hadi bu siyasi-ideolojik boyutlarının ötesinde müzik antropolojisinin de sahasına giren mevzuat sizin boyunuzu aşacağı için ilgilendirmeyecekse, “var mıydı” diye sorduğunuz “askeri örgütlenmeye” **dikkat çeken**, İbrahim Kaypakkaya başta olmak üzere, Ali Haydar Yıldız, Meral Yakar ve Ahmet Muharrem Çiçek’in ölüm haberlerinin, CIA’nin akademi dünyasında yıllık dünya komünizm raporu görevini gören, *The Communist Year Book*’ta, H. Karpat tarafından, adeta zafer edasıyla nasıl duyurulduğunu bir araştırın.[119] Olmadı, “gerçekte var mıydı” diye sorduğunuz “askeri

örgütlenmeye" dair Abdullah Öcalan'ın, "TİKKO, partizan savaş teorisini, gerilla devrim teorisini bizden daha iyi yaptı." sözlerinin ne anlama geldiğini bir düşünün.[120] Daha olmadı, ünlü MİT raporunun, "Türkiye'deki komünist mücadelede şimdiki halde en tehlikeli olan İbrahim Kaypakkaya'nın fikirleridir. Onun yazılarında sunduğu görüşler ve öngördüğü mücadele metotları için hiç çekinmeden **ihtilalci komünizmin Türkiye'ye uygulanması** diyebiliriz." tespitine dönüp bir daha bakın ya da hatırlayın.[121]

Ama yok! Siz bunların hiçbirini yapmayın, kalkın, utanmadan arlanmadan, "Silahlı mücadele için son derece özenli siyasi stratejiler geliştirmiş Geleneğin önderi yakalandığında (...)

Koordinasyon Komitesi üyesi Taşyapan'ın ellerinde askeri malzeme olarak sadece 7.65'lik küçük bir tabanca ve bir el bombası vardı." diye kıtıpiyos "**tahlille**" algı oluşturabileceğinizi sanın. Tarihe ve hakikate çalım atamazsınız. Ancak kendinizi kandırırsınız. Devam edelim:

MİT Raporu'nun Kaypakkaya için saptadığı, "Onun yazılarında sunduğu görüşler ve öngördüğü mücadele metotları için hiç çekinmeden ihtilalci komünizmin Türkiye'ye uygulanması diyebiliriz." saptamasını anlamayan ya da anlamış olsa bile tamamen kulak ardı eden Aslan, ezberinde, "a priori" olmakta o denli ısrarcıdır ki, akli sıra "genelleme" yaparak, Kaypakkaya ekolünü de içine atıp karıştırdığı oportünist cenah ("diğer sol-sosyalist siyasi gelenekler") çorbasından, evvela şu neticeyi çıkartmaktadır: "... **diğer ülke deneyimleri esas alınarak bir yerel devrim stratejisi inşa ediliyordu. Bu eğilim sol-sosyalist örgütlerde neredeyse bir siyasal alışkanlık gibiydi. Bu da elbette bu örgütlerin kendi yerel dinamiklerini, ilişkileri ve çelişkilerini sahici boyutlarıyla görmeyi engelliyordu.**"[122]

Peki, bu durumda ne oluyordu? Aslan'a göre, "Partizan Geleneği tam olarak bunun bir örneği; kendi yereline dair geliştirdiği mücadele ve 'devrim stratejisi' neredeyse bütünüyle ÇKP'nin öncülük ettiği Çin Halk Devrimi'nin siyaseti ve stratejisiydi. 1920-30-40'lı yıllarda **Çin'deki devrim deneyiminin ortaya çıkardığı siyasal formüller bütünüyle Türkiye'ye transfer edilmiş görünüyordu.**"[123]

Kaypakkaya'dan ve onun ekolünden bihaber olmak

İnsan bu satırları okuyunca, hakikaten, Prof. Dr. Şükrü Aslan'ın Kaypakkaya'dan ve onun ekolünden bihaber olduğunu idrak ediyor. Zira sıradan bir taraftarın değil ama "Partizan Geleneği"nin *Sözlü Tarih* projesinden **sorumlu** olan birinin, otuz sayfalık "tarih" yazma hevesiyle kaleme aldığı "tahlille algı" yaratma çabasında konuya vakıf olması beklenir.

Anlaşılan "yerelliğe" önem verdiğini her fırsatta dile getiren Aslan, TİİKP dönemi DABK kadrosu Kabil Kocatürk'ten (yanılmıyorsam Dersim sorumlularından), Kaypakkaya'nın onu 1972'nin baharında Hakkari'ye yollamış olmasından, habersizdir. Oysa Aslan bir zahmet, 1920-40'ların Çin'ini "taklit" etmek varken, Kabil Kocatürk'ün Kaypakkaya tarafından "**yereli**" araştırmak için neden 1972'nin Ortadoğu'sunun Filistin'den sonraki en önemli kırılğan coğrafyalardan birine, dört parçaya bölünmüş Kürdistan'ın kalbine yollandığını bir düşünmelidir. Bugün tanıkların anlatılarından[124] biliyoruz ki, bu "misyonun" amacı a) **feodalizmle köylü yığınlarının arasındaki çelişkinin en keskin olduğu** söz konusu coğrafyayı öğrenmek, b) kuş uçmaz kervan geçmez, "suni" sınırın hemen güneyinde, Kürt güçleriyle Irak Devleti arasındaki çatışmanın ne anlama geldiğini, aktörlerin kimler olduğunu, sınırın güneyinde ve kuzeyinde devrim açısından ne gibi imkânların bulunduğunu araştırmaktır.

Kabil Kocatürk'ün bir aylık bir araştırma sonucu, "Burası son derece bakir bölge. Kimi köylüler hayatlarında otobüs bile görmemiş." diye aktardığı bulgulara Kaypakkaya "işte tam da bizim ana faaliyet alanımız olacak yer" diye cevap verir.[125] 1972'nin Mart-Nisan aylarında yaşanan illegal ortamdaki hummalı ayrılık görüşmeleri ve toplantıları Kocatürk'ün Hakkâri raporunu pratik olarak değerlendirme fırsatı tanımaz ve ertelenir...[126]

O halde şimdi gelin bu "yerellik" bahsi de dâhil, Aslan'ın beş sayfaya çalاکalem sıkıştırmaya çalıştığı düzmece haliyle değil de Kaypakkaya'nın bakış açısından, "on bir ayın" ardındaki felsefeye, siyasete ve ideolojiye bakmaya çalışalım. Bunun için de vaktiyle Muzaffer Oruçoğlu ile yapmış olduğum ve yayımladığım "söyleşi notlarının" aşağıdaki satırları arasında gezinelim. [127]

Üç görev

“Biz görevlendirme yaptık. Şimdi bir yandan gerilla gruplarını örgütle, kitle ile kaynaş, kitleye dayan, Foko kurma. Bir vurucu çekirdek diyeyim. Küçük vurucu çekirdekler. Köylük bölgelerde hem propaganda faaliyetini yürütecek hem halkın bağrındaki maddi zenginlikleri tek bir merkezde toplamaya çalışacak ve bu güçle vuracak, dağılacak. Bir bunu öneriyordu bir de kadrolara, halkın yaşantısına ilişkin, bölgenin ekonomik ilişkilerine, sorunlarına ilişkin, yani sosyoekonomik yapıya ilişkin tespitler yapmamızı istiyordu. ‘Çalıştığınız bütün bölgelerde istatistikî bilgiler de dâhil kendiniz tespit edin. Hepsini bir merkezde birleştirelim. Bütün bunları bir araştırma yazısı haline dönüştürelim ve taktiklerimizi buradan çıkaralım.’ diyordu. Bizim kafamıza fazla yatmıyordu. ‘Yahu’ diyorduk, ‘biz bunu nasıl yapalım?’

Bir de bölgelerde, çeşitli dağlarda, şurada burada her türlü kitabı, sağ kitaplar da dâhil onları depolamamızı, depoladığımız kitapları düzenli bir şekilde aydınlanmış, nispeten daha ileri köylülere, okuma yazması olan köylülere dağıtmamızı ve bunları ağ gibi çekmemizi, dağıtmamızı, çekmemizi... Yani bize ‘kütüphaneler kurun’ diyordu. ‘Yeraltında gizli kütüphaneler, size halkı getirir. Yeter ki siz o kütüphaneleri dağıtın’ diyordu. Bu üç nokta onun üzerinde durduğu noktaydı, yani bir, kütüphane, iki, gerilla gruplarını örgütle, silahlandır, üç, araştır. Bizim bölgede kadroların önemli bir bölümü belki de bunu bilmiyordu ama en ileri kadrolar yani bölge komitesine bunu öneriyordu.”

İdeolojide inatçı olmak

“Bir de inatçılığı vardı. Tartışmada karşısındaki insanın ikna olmayacağını anladığı anda tartışmayı bırakıyordu. Tartışmayı bırakışı da çetin bir tartışmanın ardından oluyordu. Küfür, ben rastlamadım onun mizacında. Dilde iknacı ve yumuşak bir dil. Ama fikirlerini savunmada ödünsüzlük, hatta zaman zaman bağnazca bir katılık vardı fikirlerini savunmada. Bazen pratik sorunları tartışırken bizi şaşırtıyordu. ‘Bak doğru’ diyordu, ‘ben bunu yanlış yapıyorum’. Ben şaşırdım. Lan diyordum, bu kadar inatçı, bu kadar illet bir adam bunu nasıl söyledi. O zaman kavrayamıyordum ama pratik sorunlarda yahut taktik sorunlarda şurada, burada, ‘Arkadaşlar doğru, bu konuda ben yanıldım’ diyordu. ‘Siz doğrusunuz, şundan dolayı da doğrusunuz’ deyip, açıklamaya gidiyordu. Ben sonradan kavradım ki siyasi sorunlarda hiç böyle bir şeye girmedi. İdeolojik sorunlarda da hiç böyle bir şeye girmedi. Hep pratik, kişisel hatalar

konusunda, bölgedeki davranışlar konusunda, örgüt içi sorunlar konusunda bunları yapıyordu.”

Kitlelerden öğrenmek

“İbrahim Kaypakkaya’nın bölgelerde çalışırken şöyle bir şeyiyle karşılaştım. Diyelim köye giriyor, köye girdiğinde ihtiyar kadınlara mesela soru sorması, onları deşmesi, bu erkeklerin zoruna gidiyordu. ‘Ulan bizi bıraktı, ihtiyar kadınlarla uğraşiyor’ diyorlardı. Şeyi hemen sırtırdı, onlara en çok şeyi soruyordu. Bir geçmişlerini soruyordu, bir o günkü yaşantılarına ilişkin görüşlerini alıyordu. Bundan kalkarak ‘Ne düşünüyorsun, ülkeye nasıl bakıyorsun, ne diyorsun bu iş nereye varır’ diye... Ortam, İbrahim Kaypakkaya ile ihtiyar kadın sohbetine dönüşüyordu. Tabi tanınmadığı için ‘o oğlan yine daldı kadınlara’ diye birkaç sefer tanık oldum. Köy erkeklerinin dikkatini hep böyle çekerdi. Sonra gelirdi, o kadınlarla sohbetlerinde tespit ettiği şeyleri bana anlatırdı. Gerek, şimdi bunlar Kürt bölgesi olduğu için, geçmişteki isyanlara ilişkin hem de kadının o günkü yaşamına ilişkin karakteristik noktaları tespit eder, ‘Bunları kazanmanın yolları’ derdi, ‘bunların hayatları bize ne söylüyor? Bir yığın şeyler söylüyor ama o bir yığın söylenen şey içinde bir yığın altın şeyler var’ diyordu. ‘Onları gerçekten de bir bütün olarak, büyüleyen, yani onlara anlam veren o altın şeyleri bizim yakalamamız halinde, yani onları sınıf mücadelesinin konusu haline getirmemiz durumunda onları kazanırız’ diyordu.”

Partiyi adam etmek[128]

“İbo’nun partiye üye yapma konusunda bir anlayışı vardı. Bir ara diyordu, ‘Ben şunu istiyorum; bir kişilik, saf, temiz bir kişilik. İkincisi; devrime bağlılık, yani burada yürütülen mücadeleyi kastetmiyorum’ diyordu. Yani, ‘bu iş böyle yürümez. Bu işin yürümesi için biz fedakârlığımızı ortaya koymalıyız’ diyen; ‘Okuma yazması olmayan bir insan ve partinin program, tüzüğünü bilmeyen bir insanı, bu kişiliğinden, pratikteki bu kararlılığından, fedakârlık ruhundan dolayı biz partiye alabiliriz’ diyordu. Hatta diyordu, ‘Biz partiyi bu yoksul birikimli insanlarla örersek, bizi buradan biraz zor sökerler ve bu parti de adam olur’. Böyle bir anlayışı vardı.”

Yeni partinin yeni dertleri

“Malatya bölgesinden pek fazla **memnun değildi**. Eğer orada ihbarcı muhtarın imhası olmasaydı, belki de Malatya bölgesinde daha değişik öneriler getirirdi. O arkadaşlara karşı

güveni vardı. Onları seviyordu. Yani hamal gibi çalışmalarını, fakat ötesi de vardı.[129] Bana geldiğinde zaman zaman söylüyordu. Yani İbrahim’de kısa zamanda sonuç alma, pratik olma önemliydi. Artık bir noktaya gelmişti, fazla konuşanlarla fazla şey olmuyordu. ‘Yok yok’ diyordu, ‘yeter artık, bıktık artık bu işlerden, sen ne yaptın’ diyordu. ‘Son bir aydır senin yaptıkların nedir, anlat bakalım’ diyordu. Ben diyordum, ‘Sen değişmeye başladın, sekterleşmeye başladın’ diyordum, ‘Yok yok siz değişmiyorsunuz, hayat değişiyor, hızla değişiyor, siz böyle giderseniz gelecek yılların altında kalır ezilirsiniz’ diyordu. ‘Hiç önderlik falan da yapmazsınız’ diyordu. Böyle bir psikoloji, ruh hali içindeydi. Vallahi İbrahim tahlilci bir insan. Hem insana yaklaşımında hem de bölgesi söz konusu oldu mu, hep tahlilci yaklaşırdı. Bir de benzetmeler yapardı. Diyelim ki fazla militan, gözü kararlı unsurlar ‘Bunlar’ derdi ‘bizim solumuzda’. Böyle mutedil unsurlar vardı. Ekâbir, ‘Savaşalım aynı zamanda, durumumuza da bakalım’ diyenler vardı. ‘Bunlar mutedildir ılımandır.’ ‘sen’ diyordu, ‘bu kanada giriyorsun galiba.’ Biraz daha oturaklı, böyle çok konuşana ama pratikle arası iyi olmayan, pratiği görünce de hafif geçiren ve kusan unsurlar vardı. Onlara diyordu, ‘Bunlar bizim sağ tarafımızdır, ‘Allah’ bunlardan bizi korusun!’ şimdi böyle bir eğilimi vardı. Gittiği yerlerde de bunu şaka yollu söylerdi.”

Nurhak’ın öğrettiği

“Dönem, köstebek savaşı yani, vur yer altına gizlen. Tekrar çık, birleş, vur tekrar dağıl anlayışına göre çeşitli mıntikalarda yeraltı sığınakları kazma, suni sığınaklar ve bu sığınakları bir kış geçirecek kadar donatmaydı. Bize bu anlayışı veren hem kitle çizgisi idi hem de Nurhak tecrübesi idi. İbo konuşmalarında sık sık söylerdi, derdi ki, ‘Bakın kitle temelinin zayıf olduğu bir yerde hem de iyi silahlarla donatılmış yirmi kişilik bir grup, seyyar bir grup imha edildi.’ ‘Biz’ dedi, ‘bunların izinde yürümeyeceğiz. Bizim anlayışımız farklıdır. Biz kitlelere dayanarak ama aynı zamanda kitle desteğini güçlendirmek için de daha ileri mücadele biçimlerini, mücadelenin kanlı biçimlerini yürüterek, temelimizi sağlamlaştıracacağız.’ Şimdi bizim bulunduğumuz bölgede -Dersim’de hemen hemen on bir tane sanırım- bombalama ortaya çıktı. Ve bölgede geniş fiili durum yaratıldı. Çeşitli, Elazığ’dan, Erzincan’dan, Diyarbakır’dan istihbarattan polis ve asker gücüne kadar, bölgede bir operasyon hazırlığına girme şeyi yaratıldı. Bu kışa denk geldi. Tabi İbo’nun yerleşme anına denk geldi aynı zamanda.”

Vartinik öncesi durum

“Aralık ayında Dersim’e geldiğinde bir genel durum değerlendirmesi istedi. Bölgesel bir durum değerlendirmesi istedi. Tüm bu propaganda faaliyetlerini, bombalama faaliyetlerini, baskını, halkın durumunu ve kışa ilişkin hazırlıkları dinledikten sonra, sadece şeyi destekledi, yazın verimli geçtiğini ve kitlelerde silahlı harekete karşı ilginin olduğunu, aynı zamanda bu ilginin yanında **kışa hazırlıksız girdiğimizi tespit etti**. Ve o zaman bizim planımızda, aralık ayında, birkaç hareket daha vardı. **O hareketlerin ertelenmesini önerdi...**

Ve kışın barınma imkânını iki şekilde koydu. Birincisi, köylere dağılmak; köylerde propaganda faaliyeti yürütmek, kasabalarla ilişki kurmak, bu arada bölgeler arası ilişkiyi güçlendirmek; Filistin’e adam göndermek, mümkünse kışın Filistin’den Urfa’ya silah sevk etmek. **Çünkü kıştan sonra baharda bir saldırı, ’73 baharında, yazın da geniş bir saldırı planı vardı kafasında.**”

Dünya devriminin parçası olmak

“Kaypakkaya aslında hayalci idi. Umulmadık derecede hayalci idi. Çin’e adam gönderme, Arnavutluk’a adam gönderme, Avrupa Komünist Hareketleri’yle ilişkiler kurma konusunda geniş tasarıları vardı. Önerileri vardı ama bunların ne derecede uygulanabileceği konusunda bilemiyorum. Eğilimleri ne idi? Birincisi ‘İngilizce bilen, diplomasiden anlayan ve yapıcı ilişkiler kuran çalışkan bir arkadaşın Ortadoğu’ya yerleştirilmesi gerekiyor’ diyordu. Onun için Cem Somel’i uygun buluyordu. Ortadoğu’yu savaşın ve diplomasinin merkezi olarak görüyordu. Avrupa’yı sönük, ölmüş bir yer olarak görüyordu. Tabii, dünyada en canlı merkez olarak Büyük Proleter Kültür Devrimi’nin patladığı Çin’i görüyordu.

Çin’in Ortadoğu’daki etkinliğini fark etmişti. Ortadoğu kanalıyla Çin’le, Arnavutluk’la ilişkiye geçme, tabii bunun kadar önemli olan Filistin hareketiyle doğrudan ilişkiye geçme, onlarla sıcak ilişkiler kurma, çünkü yeni bir durum vardı. Yeni bir parti kurulmuş ve parti, Kürdistan başta olmak üzere, Türkiye’nin çeşitli kesimlerinde silahlı savaşı başlattığını açıklamıştı. Ve bu konuda ciddi adımlar atmaya başlamıştı. Sık sık söylediği bir şey vardı; dünya çapında üretilen, komünistlerin ürettiği ama bize ulaşmayan çeşitli dillerden bize ulaşmayan teorinin bize

ulaşması gerektiği. Ama bunda Asya'yı ve Latin Amerika'yı ön plana koyuyordu. Asya'yı özellikle. 'Biz bunların dersleriyle donanırsak ve kendi derslerimizi de bunlara aktarırsak, enternasyonalizmin, bu görevin bir bölümünü yerine getirmiş oluruz. Ve biz kendimizi daha kolay aşarız. Bulduğumuz bölgelerde, bizzat kör pratikten öğrendiklerimizi öğrenerek değil de pratikten öğrenmek esas fakat onların pratikten öğrendiklerini biz daha önce öğrenmiş oluruz. Bizim pratiği yenmemiz, yani zorunluluğu özgürlükle aşma durumumuz daha kolay olur' diyordu." [130]

“Doğru Fikirler Nereden Gelir”

Yukarıdaki “söyleşi notları” bu satırların yazarının kafasından ve gönlünden geçene göre değil ama sorduğu sorular nihayetinde Muzaffer Oruçoğlu'nun dilinden sökün ettiği gibi aktarılmıştır. On bir aya dair yukarıdaki bu bilgilerin hiçbirine *Sözlü Tarih* yazarının metninde rastlamak mümkün değildir. Bilakis, Aslan yazısının “sonuç” kısmında da “tahlille algı” yaratmaya kafasında kurguladığı harita üzerinden devam etmekte ısrarlıdır. Ona göre, “Bir siyasal hareketin doğuşu **öncelikle** bir mekânsal ilişki gerektirirse, Partizan siyasal geleneği için bu mekânsal alanın Çapa Yüksek Öğretmen Okulu olduğunu söylemek mümkün.”müş. [131]

Aslan, “eski köye yeni adet” getirmeye çalışıyorsa, **“öncelikle”**, bir “siyasal hareketin doğuşu için gerekli olması gereken ilişki”, **siyasi ve ideolojik bir “ilişki”dir**. Mekân ise tesadüfidir. Bunu Aslan'ın da bilmemesi mümkün değildir. Onun için şöyle devam eder: “Zira Geleneğin kurucu kadrosu 1960'lı yılların sonlarında bu okulun öğrencisi olarak İstanbul'a gelmiş, burada tanışmış ve politik ilişkilene ve **yetişmelerini** bu mekânda sağlamışlar”. [132]

Yazarın bu cümlede altını çizdiğim “yetişmeleri” derken kastettiği “okul yetişmesi” olmasın? Evet, ta kendisi! Çünkü yazarımız oluşturmak istediği “algının” son merhalesine varmış durumdadır: **“Çapa Yüksek Öğretmen Okulu müfredat olarak üniversite seviyesine denk gelen ama aynı zamanda lise eğitimini de kapsayan bir okuldu. Dolayısıyla lise ve üniversite arasına denk gelen bir eğitim kurumuydu. Geleneğin kurucuları da bu yaş grubuna mensuplardı. Bu düzeyde öğrenci grubunun Türkiye'nin ve hatta dünya toplumlarının geleceğine dair söz söyleme iddiaları özenle altı çizilmesi gereken bir durumdur.”** [133]

Her ne kadar Aslan cümlesinin sonunu “altı çizilmesi gereken bir durumdur” gibi, “yansız” bir “akademik üslupla” aklı sıra kotarmaya çalışsa da ağzından çıkarmak istediği bakla ayan beyan sırtmaktadır:

“Partizan Geleneği”nin kadroları –ki Aslan, bunların çoğunun köylü ailelerinden geldiklerini de vurgular-[134] (“mekân” olarak) Çapa Yüksek Öğretmen Okulu’nda “ilişki” kurmuşlardır. Ama bu okulun eğitim kalitesi zaten “üniversite ile lise” arasında bir yeredir. Eh! Daha bıyıkları terlememiş bu gençler, eğitim kalitesi malum okulda okurlarken, hadlerini bilmeksizin (yoksa “bu **düzeyde** öğrenci grubu”na başka ne denebilir?), “Türkiye’nin ve hatta dünya toplumlarının geleceğine dair söz söyleme iddia”sında bulunmuşlardır. Milli ve yerli bir bilinç sahibi okuyucuya, “Vay edepsizler vay!” diye tepki verdirtecek bu Şükrü Aslan algısının tabii ki gerçekte bir alakası yoktur. Zira Kaypakkaya, Oruçoğlu ve Taşyapan “Köy Enstitüleri”nin devamı niteliğindeki okullardan gelmişlerdir.

Özellikle İbrahim Kaypakkaya, zekâsı ve yetilerine göre, “Cumhuriyete sadık nesiller yetiştirme” amacı ile fakir köy çocukları için kurulan Hasanoğlan Yatılı Okulu’nda ortaokulu ve liseyi okumuştur. Ve bu okulun müfredatı, kütüphanesi ve öğretmenleri hiç de yabana atılacak nitelikte değillerdir.[135] Ayrıca bu makalenin başında da Prof. Gediz Akdeniz’den aktardığım gibi, Kaypakkaya, İstanbul Üniversitesi’nin “Fizik Bölümü”nde okumaktadır. Bunun da ötesinde Kaypakkaya’nın devrimci sanata ve sanatçılara bir hayli ilgisinin olduğunu biliyoruz. Dostlar Tiyatrosu ve Ankara Sanat’ın müdavimlerindendi. Erkan Yücel’den Sahne Anadolu Topluğu’nun kurucuları Ali Haydar Cilasun ve Rüçhan Tolgay’a, sinema sanatçısı Aytaç Arman’a kadar bir dizi devrimci ve ilerici sanatçıyla sohbet etme, tartışma ve fikir alışverişinde bulunmayı bilhassa aradığını ve arzu ettiğini de biliyoruz.[136]

“Geleneğin aslında bir tür öğrenci örgütü”[137] olduğunu vurgulayan Aslan’a geri dönecek olursak, İbrahim Kaypakkaya’nın yazdığı “İşçi Köylü Hareketleri ve Proleter Devrimci Politika” yazısından aklı sıra İbocu dövmek için alıntı bulan Şükrü Aslan her nedense, bu bahiste Kaypakkaya’nın aynı yazısına bakmayı aklına bile getirmemektedir.

Ne diyordu Kaypakkaya? Okuyalım: “Sosyalizm ile işçi sınıfı mücadelesi ayrı ayrı ön şartlardan meydana gelirler. Birbirine paralel olarak gelişirler, fakat birbirini doğurmazlar. **Sosyalizm,**

burjuva aydınları arasında bilimin gelişmesinin bir sonucu olarak doğmuş ve zenginleşmiştir. Bu nedendir ki, bilimsel sosyalizm işçi sınıfına, burjuva aydınlar tarafından, dışarıdan iletilir. Proletarya, bilimsel sosyalizmi kendi sınıf mücadelesine dışarıdan ithal eder.”[138]

Sınıfsal köken itibariyle fabrikatör evladı olan Engels dâhil olmak üzere, küçük burjuvazi sınıfından gelme Marx, Lenin, Stalin ve Mao; hiçbiri işçi, emekçi değildi. Şimdi Aslan’ın karar vermesi lazım: a) bu durumda Marx’tan Mao’ya bu ustalara ne dememiz gerekir? b) “boylarından büyük işlere atıldıklarında” bu insanlar kaç yaşındaydılar, c) eğitim seviyeleri neydi, d) kaç kitap okumuşlardı? f) “bunlar kim oluyorlardı da işçilere ve köylülere dışarıdan bilinç götürme” iddiasında bulunuyorlardı? Aslan ve onun gibi düşünenlerin bu soruları yanıtlamaları elzemdir. Aksi taktirde bu münakaşa Aslangiller açısından kadük kalacaktır.

Esasında bu tartışmayı doğru istikamete götürebilecek önemli bir teorik metin elimizde var. 1960’larda Mao Zedong’un sıkça okunan meşhur, “Doğru Fikirler Nereden Gelir?” başlıklı makalesi. Orada şöyle diyor Başkan Mao:

“Bilgi, önce algısalıdır, yani fikirlere sıçrama, yeter derecede algısal bilgilerin birikmesiyle olur. Bu, bilme sürecinde bir başlangıçtır. Nesnel maddeden öznel bilince, varlık halinden fikirlere giden bu aşama, bilme sürecinin bütünü içinde ilk aşamadır. İnsan bilincinin ya da fikirlerinin (teoriler, siyasetler, planlar, önlemler gibi) nesnel dış dünyanın yasalarını doğru bir biçimde yansıtıp yansıtmadığı, bunların doğru olup olmadığının ayırt edilmesinin mümkün olmadığı, bu aşamada, henüz kesinlikle söylenemez.

Bundan sonra, bilme sürecinde bilinçten maddeye, fikirlerden varlığa doğru dönüş yapan ikinci aşama gelir. Bu ikinci aşama, ilk aşamada kazanılan bilginin, teorilerin, siyasetlerin, planların ya da önlemlerin, umulan sonucu verip vermediğini saptamak için toplumsal pratiğe uygulanması aşamasıdır.

Genel bir deyişle, umulan sonucu verenler, yani başarıya ulaşanlar doğru, ulaşamayanlar yanlıştır. Bu, özellikle doğayla savaşmada geçerlidir. Toplumsal savaşmada ileri sınıfı temsil eden güçler bazen yenilgiye uğrarlar. Bunun nedeni,

fikirlerinin yanlışlığı değil, savaşıma katılan güçler dengesinde, bunların o gün için gerici güçler kadar güçlü olmamasıdır. Onun için bunlar, geçici olarak yenilgiye uğrarlar, ama eninde-sonunda zafer onlarıdır. İnsanın bilgisi, deneme ve pratik yoluyla bir sıçrama daha yapar. Bu sıçrama öncekinden daha önemlidir. Çünkü ilk sıçramanın doğruluğunu ya da yanlışlığını ancak bu sıçrama ortaya koyar. Nesnel dış dünyayı yansıtma döneminde formüle edilen fikirlerin, teorilerin, siyasetlerin, planların ve önlemlerin doğruluğu ya da yanlışlığı şimdi belli olur.”[139]

Yukarıda Mao’nun sözlerinde altını çizdiğim yeri ve bilhassa “güçler dengesi” vurgusunu önemsemeyenler pek tabii 1973’te Kaypakkaya ekolünün aldığı darbeyi “siyasi bir yenilgi” olarak adlandıracaklardır. Oysa Vartınik’te tarihin cilvesini, “güçler dengesindeki” eşitsizliğin bir sonucu yaşanan yenilgiyi hiçbir zaman anlamadılar ve anlamayacaklardır...

İbrahim Kaypakkaya’nın yanışı

Aslan gibi düşünenlere kıyasla Kaypakkaya’yı tanımış, onun önderliğini kabul edip, benimsemiş temel halk kitlelerinden insanların ise “eleştirileri” bambaşka bir istikamettedir. Bu insanlara göre İbrahim Kaypakkaya’nın “**en büyük yanışı, KENDİ DEĞERİNİ BİLMEMEKTİ**”.[140] İlginçtir ama Kaypakkaya’nın fikirlerine şüpheyle bakanlar ve eleştirenler açısından bu husus bir “konu” bile değildir...

Babası Ali Kaypakkaya’nın vaktiyle (1977’de) Halkın Kurtuluşu ve Halkın Birliği’ne hitaben söylediği, “Siz, İbrahim’in düşüncelerine değil, kasketine sahip çıkıyorsunuz”[141] eleştirisi bir anlamda onun ekolünün başını çekenler için de geçerliydi. Zira 1973’te tutsak düşenler arasında baş gösteren Kaypakkaya’nın ve Mao’nun fikirlerine dair, “doğru muyduk, doğruysak 1973’te (Türkiye’de) ve 1976’da Çin’de neden yenildik?” şüphesi, “kasketin” ardına kâh gizlenerek kâh açıktan (Koordinasyon Komitesi ve Yurt Dışı hizbi örneğinde olduğu gibi) devam etti. Oysa İbrahim Kaypakkaya’nın elimizdeki yazılı fikirleri, onun **ekolünün temellerini** oluşturuyordu. Çıtanın, o temellerin üzerine konması, çivinin onun üstünde bir yerlere çakılması gerekiyordu. Bu yapılmadı. Bilakis tabanındaki İbocu cereyana rağmen, kurucusunu yitirmesinin ardından Kaypakkaya ekolünün gelmiş geçmiş tüm önderlikleri, maalesef, ideolojik açıdan komünist eğilimli devrimci demokrat, siyaseten de silahlı ekonomist bir hat izledi. Bu iki alaşım

her zaman için şüpheyle baktığı Kaypakkaya'nın ardına gizlenmeyi başardı. Ama aynı zamanda da tabanını bir hayli olumsuz yönde dönüştürdü ve eritti. Geriye maalesef neredeyse Kaypakkaya'nın kasketinden başka bir şey kalmadı. Şimdi Kaypakkaya'yı kaybedeli yarım asırdan fazla oldu. Köprü'nün altından onca su aktı. 21. yüzyılın ilk çeyreğini geride bıraktık bile. Bugün mutlaka yeni şeylerin söylenmesi lazım,[142] ama tarihsel köklerimizden değerini anlamsızlaştırarak, "sosyoloji" üzerinden yeni bir tasfiyeciliğin kapısını aralayarak değil.

"Tasfiyecilerin" diyor, Lenin ve devam ediyor, "*Golos*'un, yazarları şöyle bağırıyorlardı 'Bunlar (yani Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi) bir kez yenildikleri yere yeniden sokulmak istiyorlar.' Devrime doğru yeniden zorlamak, değişen durumda yorulmadan çalışmak, devrimci düşünceyi yaymak ve işçi sınıfının güçlerini onun için hazırlamak -reformcuların görüşüne göre bu RSDİP'in başlıca suçudur, devrimci proletaryanın günahı işte budur. Niçin 'bir kez yenildikleri yere yeniden sokuluyorlarmış'- dönemlerin, herhangi bir yenilgiden sonra yüreksizleşmiş kimselerin aklı böyle işler. Ama Rusya'dan daha eski ve daha 'deneyimli' ülkelerde, devrimci proletarya iki, üç ve dört kez, 'bir kez yenildiği bir yere sokulma' yeteneğini yeniden göstermiştir." [143]

(17

Şubat 2026)

EK 1

MADDİ HATALAR ve BAZI YANLIŞ TESPİTLER

Bu başlık altında *Sözlü Tarih*'te **sadece** proje yetkililerinin yazdıklarında gözüme ilişen maddi hatalara ve bazı yanlış tespitlere değinmek ve bildiğim kadarıyla düzeltmek istiyorum.

Ahmet Cihan, s. 28'de Koordinasyon Komitesi (Halkın Birliği) ile ayrılığı, "1974 yılında çıkarılan af kanunuyla Hareket'in merkez kadrosunun önemli bir kısmı cezaevinden tahliye oldu. Ancak bu kadrolar kendisinden beklenen çalışmalar yerine, İbrahim'in temel görüşlerini bir kongre ve/veya konferans toplamaksızın, kendi konumlarını kullanarak değiştirmeye çalıştılar ve bu süreçte cezaevi dışında faaliyette olan kadroların da kendi görüşleri doğrultusunda hareket etmesini istediler. Cezaevi dışında faaliyet gösteren kadrolar bu tavrı reddettiler. Bir kongre ya

da konferans düzenlenmeden yapılan bu değişiklikler, İstanbul Bölgesi ve diğer bölgelerde darbe olarak nitelendirildi ve kabul görmedi. Bu bağlamda Hareket içinde ortaya çıkan görüş ayrılığı 1976' da Hareket'in bölünmesiyle sonuçlandı." diye özetlemektedir. Maalesef bu tespit doğru değildir. Zira çelişkinin temerküz noktası kongreye **gidip gitmemekten çok**, Koordinasyon Komitesi'nin (KK) savunduğu **siyasi ve ideolojik hattı**. Zannımca Kaypakkaya ekolünün tarihinde ilk kez onun fikirlerine ve Mao Zedung'a dair **şüpheleri barındıran** KK'nın **bu "hayırlı" ayrılığıyla maalesef, doğru bir istikamette, öğretici/ders çıkartıcı bir şekilde mücadele edilmedi**. Edilmiş olsaydı, KK'nın savunduğu çizgiye benzer bir çizgi (Yurt Dışı'nın) ilkin 1978'deki, 1. Konferans'ta bir hayli etkin olup daha sonra adeta bir cerahat kesesi misali 2. Konferans'ta baş göstermezdi.

Şükrü Aslan, s. 98 ve 99'da *PDA*, Sayı: 12/26, Aralık 1970'te, "Tunceli Köylerinde Yapılan Çalışmalar" başlığıyla yayımlanan **anonim** bir yazıdan bahseder. Yazıda faaliyet yürütülen yerlerde toprak ağalarının varlığından ve köylülerin Türkleşmeyi benimsedikleri iddia edilmektedir. Aslan bunları gösteren iki uzun alıntının ardından şu tespiti yapar: "Bu yazı ve raporlar ele aldıkları coğrafya ve inceleme biçimleri bakımından, Partizan Geleneği'ni inşa edecek kadroların da ilgi alanıyla örtüşüyordu. Onlar tarafından daha sonra yine **benzer** sosyoekonomik araştırmalar yapılacaktı. Ancak bu yaklaşımlar en azından **bir ölçüde aşılabacak**, yeni bir siyasal analiz geliştirilecekti." [144]

Aslan burada yine bir algı oluşturma peşindedir. Zira bu makalenin kimin tarafından yazıldığını ima yoluyla bile olsa "Partizan Geleneği"nin üzerine atmak en kibar deyimle terbiyesizliktir. İkincisi ne Çorum ne de Kürecik araştırmalarında Kaypakkaya'nın **benzer** sosyoekonomik araştırmalar yaptığını söylemek ise, Kaypakkaya'ya karşı büyük bir haksızlıktır. Çünkü Kaypakkaya'nın, daha evvel yukarıda da gösterdiğim gibi, olmayanı varmış gibi göstermek (mesela toprak ağalarını) ya da resmî ideolojiye yaranmak amaçlı (Kürt köylüsünün Türkleştirilmesi gibi) anti bilimsel saçmalıklara tevessül etmeyeceği aşikârdır. Ve Kaypakkaya'nın ayrılıktan hemen önce (Çorum) ve sonrasında (Kürecik) yaptığını araştırmalar da göstermiştir ki, "en azından bir ölçüde" **değil** bilakis tamamen, **temelden farklı olarak** PDA ve Şafak revizyonizmi fersah fersah aşmıştır. Aslan'ın yaratmaya çalıştığı bu algı ise bir hüsnü

kuruntudan ibarettir.

Şükrü Aslan, s. 102-103'te, "Geleneğin metinleri içinde önemli yeri olanlardan biri de İbrahim'in kaleme aldığı '11 İlke' metniydi. İbrahim bunu Ankara toplantısına sunarak oylamasını talep etmişti" diyor. Ardından Muzaffer Oruçoğlu ile yapılan 16 Mayıs 2024 tarihli sözlü tarih görüşmesinden uzunca bir pasaj aktarıyor. Sadece başını ve sonu buraya alıyorum:

"O oylamada Doğu Perinçek (...) Ardından 12 **Mart** Darbesi oldu." Burada *Sözlü Tarih* proje sorumlusu Aslan'ın, "Ankara Toplantısı"nın 1971 **Nisan**'ın **başlarında** yapılmış olduğunu bilmesi gerekir. Çünkü -şayet iddia edildiği gibi söylediye- Oruçoğlu'nun, "**ardından** 12 Mart Darbesi oldu" sözleri maddi bir hatayı ihtiva etmektedir.

12 **Mart** 1971 Muhtırası'nın topyekûn saldırısı niteliğindeki **22 Nisan 1971 tarihli Balyoz Harekâtı'na kadar** görece böylesi toplantılar yapmak mümkündü. Zira Gün Zileli'nin anılarında bu toplantı şöyle anlatılır;"Nisan ayının başlarında, Erim hükümetinin saldırıyı başlatmasından hemen önce, İstanbul muhalefetinin gündeme getirdiği konuları ele almak ve tartışmak üzere, **Ankara Hukuk Fakültesi'nde**, PDA'nın önde gelenlerinden otuz kadar kişinin katıldığı (**Bu bir illegal aygıt toplantısı değil, PDA Yazı Kurulu'nun genişletilmiş bir toplantısıydı.**) geniş bir toplantı yapıldı. Bu toplantıya İstanbul muhalefeti bütün gücüyle katıldı." [145]

Muzaffer Oruçoğlu'ndan, Söke'ye dair aktarılan anlatıda s.108'de, Oruçoğlu, İbrahim Kaypakkaya'nın kendisine, "'Bizi ne kurtardı' dedi 'biliyor musun? Senin kongreye katılman dediğini' belirtiyor."

Şayet bu aktarım doğruysa bu bir ilktir. Bildiğim kadarıyla Oruçoğlu bugüne kadar ne yazdıklarında ne de demeçlerinde böyle bir şey yazmış ve söylemiş değildir. Bu anlatımın böylesine yeni bir versiyonu son yıllarda Oruçoğlu'nun ortaya çıkan polis ifadeleri sonucu yaşanan gelişmelerle mi alakalıdır, bilemedim.

Şükrü Aslan, s. 113'te ve aynı sayfadaki 33. dipnotta, Taşyapan'a dayanarak, Meral Yakar'ın, Kaypakkaya ait "yazıların daktilo edilmesi sırasında" kaza eseri vurulduğunu aktarıyor. Bu doğru değil. Yakar, Kaypakkaya'nın yazılarını kendisi ile İstanbul'da bir gecekondu da 1972'nin

yazında daktiloya çekti.[146] Kazanın olduğu 22 Ocak 1973'te ise Yakar, Taşyapan'ın da dediği gibi "daktiloyla bir şeyler yazıyordu."

Şükrü Aslan, s. 120, dipnot 44'te, "Geleneğin teorisi ile pratiği arasındaki gerilimi en iyi yansıtan örneklerden birisi" diye adlandırdığı Mustafa Mordeniz'in "cezalandırılmasını" Taşyapan'dan aktarır. Aslan, her ne kadar Taşyapan'ın "detaylı ve açıklıkla anlatımları"ndan bahsetse de Mordeniz'in ihbarcı olduğuna dair iddialara şüpheyle baktığını gizlemez.

Perinçek'in ısmarlama yazdırdığı *İbo* kitabının arzuhalcisi, "Ordu Göreve" pankartı açan *Türk Solu*'nun Nasyonal Sosyalist yazarı Turan Feyizoğlu ile antikomünist Gün Zileli'nin, Mordeniz bahsindeki "kanıtlarına" benzer bir "kanıtla" Aslan da "Gerçi kendisiyle (muhtarla) konuşup bu bilgiyi teyit eden kimse yoktur. Kişinin bu ihbarı yaptığını ispatlayan başka kesin bir veri de yoktur." demekte bir beis görmez. Ve bilakis muhtarın cezalandırılmasına dair bir algı oluşturur.

Oysa 3 Kasım 1972'de, Ankara'da, "Marmara Köşkü"nde yapılan brifingde 12 Martçılar; Feyizoğlu, Zileli ve Aslan'la kıyaslanmayacak kadar berrak ve net bir görüş sahibidirler. Çok açık bir şekilde muhtarın ihbarından ve onun ihbarcı olduğu için öldürüldüğünden bahsederler. Okuyalım: "... Sinan Cemgil ve arkadaşlarının Nurhak Dağları'ndaki yerini güvenlik kuvvetlerine **bildiren** muhtar Mustafa Karadeniz'i (Mordeniz yerine metne Karadeniz diye geçmiş. BN) **öldürmüşlerdir**. Bu cinayetin failleri İbrahim Kaypakkaya ile Abdullah Tuncay olup bunlardan Abdullah Tuncay yakalanmıştır."[147]

Öte yandan ne ilginçtir ki, ihbarcı muhtarın cezalandırılmasıyla ve eylemin "geleneğe" üzerindeki "gerilimiyle" bu denli ilgilenen Aslan her ne hikmetse, cezalandırma esnasındaki önemli bir detay üzerinde zinhar durmaz. Aslan'ın her fırsatta başvurduğu Taşyapan'dan şimdi de biz okuyalım: "İbrahim, muhtarın iç cebinden cüzdanını çıkardı, gözlerine baktı. Anımsadığım kadarıyla 250 lira vardı ya da 350 lira. Olduğu gibi parayı geri cüzdana koydu."[148] Bu, adı konmamış sembolik ve ilkesel davranış, yıllarca İbocuların devrimci ahlaklarının bir parçasını oluşturmuştur. 80'lerin ortasından itibaren başlayan Kaypakkaya ekolünü de sarmalına alan yozlaşmanın erozyona uğrattığı önemli hasletlerden biri de Kaypakkaya'nın Kürecik'te ortaya koyduğu bu devrimci komünist sembol ve onun içerdiği ilkesel mesajdır.

Sükrü Aslan, s. 131’de, esas merak alanını oluşturan, siyasi ideolojik meselelerden çok daha fazla önem atfettiği, insanların etnik-dini inanç “kimlik”leri üzerinden de “Partizan Geleneği”ni irdelemeye çalışır. Şöyle buyuruyor Aslan: “1970’li yılların Türkiye’sinde sosyalist gelenekler içinde ‘kimlikler’ bağlamında bir söylem ve tartışmanın belirgin bir yer teşkil ettiği söylenemez. En azından bugünkü düzeyde bir kimlikler vurgusu söz konusu değildi. Bir kimlik vurgusu saymak gerekir mi bilinmez ama sınıf kimlikleri bütün politik söylemlerin merkezindeydi. İşçi sınıfı, köylüler, emekçiler. ‘Dil farkı bilmeden, din farkı bilmeden sanki doğduk bir anadan.’ sözlerinin yer aldığı Avusturya İşçi Marşı’nda olduğu gibi sınıf kimliği, özellikle etnisite ve inanç gibi diğer kimlikleri ortadan kesmekteydi.”

Aslan’ı bilemem ama 14 yaşından beri rahle-i tedrisinden geçtiğim Kaypakkaya ekolünün bizlere öğrettiği en büyük ders “önce can sonra canan” demeyip, “ÖNCE CİHAN” demeyi öğretmiş olmasıdır.

Şayet ille bir “kimlik” oluşacaksa, “dil farkı bilmeden, din farkı bilmeden sanki doğduk bir anadan” deyip “proletarya” kimliğini benimsiyor olmak tabii ki Aslan’ı gocundurur. Zira Aslan ABD emperyalizminin demokrat yüzü “Mamdani”nin açtığı “inanç ve kimlik” şemsiyesinin altına çoktan sığınmıştır.[149] O yüzdendir ki, İbrahim Kaypakkaya’nın “çeşitli milliyetlerden Türkiye halkı” sözünün anlamını hiçbir zaman bilmedikleri için, ölen ve yaşayan İbocuların, sınıfsal, bölgesel, etnik ve dini kökleri ne olursa olsun, neden ve niçin Kaypakkaya’nın fikirleri etrafında çelikten bir duvar ördüklerini sormayacak, sorgulamayacak ve tabii ki anlamayacaklardır. Onun yerine akademik profili bir hayli düşük ve etraflı bir araştırma yapmaktan uzak bir tembellikle, maddi hatalarla dolu şu saptamayla yetineceklerdir:

“Koordinasyon Komitesi üyelerinin **memleket ve köken dağılımı ilginçti**. Arslan Kılıç Konyalı, Ereğli Zengen köyünden, Türk kökenliydi. Ali Mercan Türk’tü, Maraşlıydı. Ali Taşyapan Kürt’tü, Kayseri, Develili. Cem Somel Türk’tü ve babası konsolostu, İstanbulluydu. Almanyalı Kadir, **Kürt’tü**. Muzaffer Oruçoğlu Karslı, Terekemeydi. İbrahim Kaypakkaya Çorumlu Türkmen Aleviydi.”

Aslan’ın bu bilgileri nereden aldığı meçhul ama en azından üç kişi hakkında verdiği bilgi ise kesinlikle yanlış, doğrusu şöyle:

1. Ali Mercan, Maraş'lı değil Çorum'un Altınbaş (Elemin) köyündendir.[150]

2. Cem Somel, Tuna'dan Bakü'ye göçmüş[151] Tatar bir ailenin kızı olan annenin ve Şam doğumlu olan[152] (1944'te Dışişleri'ne başlamış) diplomat bir babanın oğludur.[153]

3. Esas adı ... olan "Almanya'lı Kadir" ise Türkiye'nin ...iline bağlı ... ilçesindedir ve kendisi Arap Alevisi'dir.[154]

Aslan, *Sözlü Tarih*'in "sonuç" bölümünde s. 367'de, "...Partizan Geleneği'nin hızla toparlandığını söylemek mümkündür." diyor ve devamla, "Bu toparlanma ve yeniden inşa çabaları, sadece 1974 Affı ile bazı kadroların cezaevlerinden çıkmasıyla **açıklanamayacak kadar başka dinamiklerle** de ilişkili görünmektedir." saptamasını yapıyor. Ama o da ne? Hemen ardından "açıklanamayacak başka dinamikler"den daha yeni bahsetmişken, "Bu hızlı iletişim ve toparlanmada en önemli ilk etken, Geleneğin kurucusu İbrahim Kaypakkaya'nın hayatı pahasına işkencede direnmesinin yarattığı büyük ilgi ve sempati olmuştur." diyerek, bir yanlış tespitte daha bulunmuş oluyor.

Aslına bakılırsa birçokları gibi Aslan da -çok uzun zamandır bu satırların yazarının üzerinde ısrarla durduğu- "**İbocular sosyal akımı**" tezini zinhar aklına dahi getirmek istemiyor. Oysa 1974'te, ilk etapta bahsi geçen "Partizan Geleneği"nin yeniden yapılanma çabasından **bağımsız**, onun **kontrolünün dışında**, İbrahim Kaypakkaya'nın fikirlerinden, Vartınik baskınından ve işkencede gösterdiği kararlılıktan, velhasıl bu üçünün **toplamından** etkilenen ama bunu bir örgüt programı gibi formüle edemeyen, bir teorik özetle açıklayamayan, çoğunluğu kır kökenli köylüler, öğretmenler ve öğrencilerden oluşan, 70'lerin ortalarından itibaren ise şehirlere göç edip varoşlara sığınan yine kır kökenli insanların (gündelik çalışan ameleler, hamallar, lümpen proletarya vb.), tali planda ise işçilerin ve yanı sıra şehirli küçük burjuva sanatçı, aydın, üniversite ve lise öğrencilerinin vücuda getirdiği, **kendiliğinden** oluşan **sosyal bir akım** yükselmekteydi. Bu akımın beslendiği esasen iki eser vardı: Birincisi Nihat Behram'ın *Ser verip Sır Vermeyen Yiğit* adlı eseri. Diğeri ise Aşık Emekçi'nin "Selam Olsun Halk İçin Ölenlere" adlı kaseti-plağıydı.

Tabi her kendiliğinden akım gibi “İbocular sosyal akımı”nın da sınırlı, göreceli bir ömrü vardı. İlk başta, nispeten dar, illegal bir örgütün doğal olarak üzerinde yoğunlaştığı tek tek bireylerle bahsettiğim sosyal akım arasında uzun süre zorunlu bir asimetri oluşmuştu. Daha sonra bu asimetri, “İbocular sosyal akımı”nın bir kısmının Kaypakkaya ekolünün içinde erimesiyle kapandı (1978-80 arası). Bu sosyal akımdan geriye kalanların bir kısmı ise ya 12 Eylül sonrası başlayan ve günümüze dek süren “gericilik yıllarında” ya da siyaset sahnesinin yeni aktörleri olan Kürt Milli hareketinde veya azınlık inancı Aleviliğin içinde eridi.[155]

EK 2

1967-1972 arası Türkçeye çevrilen “ideolojik” eserlerin kısmi listesi

(Aşağıdaki liste, Ümmügülsüm Albiz, Doktora Tezi, “Çeviride İdeoloji: 1960-1980’li Yıllarda Türkiye’de Yayıncılık ve Çeviri, Çeviri Eserler ve Dergicilik Faaliyetleri”, T.C Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eylül-2018, s. 118-130’dan alınmıştır.)

8. 1967 Yılında Çevrilen İdeolojik Eserler

A. Arzumanyan, Dünya Kapitalizminin Bugünkü Buhranı. Çev.: Orhan Suda

Jean Baby, Çin-Rus Çatışmasının İçyüzü. Çev.: Orhan Eti

Barjonet, Ekonomi Politik Nedir? Çev.: Erdoğan Başar

August Bebel, Kadın Ve Sosyalizm. II. Çev.: Sabiha Zekeriya Sertel.

Ch. Bettelheim, Az Gelişmiş Ülkelerde Sosyalizmin Kuruluşu, Çev.: Kenan Somer

Joseph Billiet, Sosyal Oluşum Ve Sanat. Çev. Mehmet Doğan

Gaston Bouthoul, Politika Sanatı. Çev.: Sabahattin Eyüboğlu, Vedat Günyol

J. J. Britax, Çin Devrimi Ve Sonrası, Çev. Melih Borahan

H. Cariered’Encausse – S. Schram: Asya’da Marksizm Ve Milliyetçilik. Çev.: Sevil Avcıoğlu

J. Charriere -Ch. Bettelheim, Çin’de Sosyalizmin Kuruluşu, Çev. Kenan Somer

Regis Debray, Devrimde Devrim, Çev.: R. Güngör

A. Gramsci, Aydınlar ve Toplum. Çev.: Vedat Günyol – Ferit Edgü – Bertan Onaran

Jean Jaures, Seçme yazılar. Çev.: Asım Bezirci, İstanbul, Ararat Y. 160 S.

Aleksandr Kerenski, Kerenski ve Rus ihtilali, Çev. Rasih Güran

Kropotkin, Anarşizm, Çev. N. Sel

Oscar Lange: Ekonomide Rasyonellik İlkesi, Çev.: Muvaffak Şeref

Henry Lefebvre, Marksizm ve Fransız Düşüncesi, Çev. Süha Çilingiroğlu

V. I. Lenin, Köylü Meseleleri Ve Sosyalizm, Çev. Şerif Hulûsi

V. I. Lenin, Marksizmin Kaynağı, Çev. Osman Saitoğlu

Paul Louis, Fransız Sosyalizmi Tarihi, Çev. Şerif Hulûsi

Peter Mansfield, Mısır ihtilali ve Nâsır. Çev. Ergün Tunalı

Mao Çe-tung, İhtilâlin Özü. Çev. Ş. Say

Mao Çe-tung, Teori ve Pratik, Çev. N. Solukçu

Karl Marx, Felsefenin Sefaleti, Çev. Erdoğan Başar

Karl Marx, Fransa'da Sınıf Mücadeleleri, Çev. M. E.

Karl Marx, Kapital. 1. cilt. 1-5. Kitap, Çev. Mehmet Selik

Karl Marx, Louis Bonaparte Darbesi. Çev. Ahmet Acar

Karl Marx, Türkiye Üzerine, Çev. Selâhattin Hilâv -Attilâ Tokatlı

Michelet, Fransız İhtilâli Tarihi, 2 cilt. Çev. Hamdi Varoğlu

Wright Mills, Marksistler, 2 cilt. Çev. T. Haşan

Kirby Page, Emperyalizm ve Milliyetçilik, Derleyen Erol Ulu

George Politzer, Sosyalist Felsefenin Temel İlkeleri, Çev. Cem Gün

V.Pozner, Amerika Birleşmemiş Devletleri. Çev. Cemal Süreya

John Reed, Dünyayı Sarsan On Gün, Çev. Rasih Güran

Waldeck Rochet, Marksist felsefe nedir? Çev. Orhan Suda

Bertrand Russell, Bolşevizm, Çev. N. Sel

Joseph A. Schumpeter, Kapitalizm, Sosyalizm Ve Demokrasi II, Sosyalizm Ve Demokrasi, Çev.:

Rasin Tınaz

Siniavski, Sosyalist Realizm. Çev. S. Türker

Edgar Snow: Mao Çe-Lung. Bir Devrimcinin Otobiyografyası, Çev.: M. Ardos

J. Stalin, Marksizm Ve Dil, Çev. Âdil Onural

J. Stalin, Marksizm Ve Millî Mesele, Çev.: M. Kabagil

George Thompson, Marksizm Ve Şiir. Çev. Cevat Çapan

Edmund Wilson, Lenin Petrograd'da, Çev.: Can Yücel

Prof. George Woodcock, Anarşizm, Çev. Ergün Tuncalı (Varlık Yıllığı, 1968:646-650)

9.1968 Yılında Çevrilen İdeolojik Eserler33

Bakunin, Seçme Düşünceler. Çev. Mehmet Tuncay

Alberto Bayo, Gerilla Nedir? Çev. Mekin Gönen

Max Beer, Karl Marx, Çev. Şerif Hulûsi-Muvaffak Şeref

Georges Bourgin - P. Rimbart, Sosyalizm, Çev. Dr. Yaşar Gürbüz

Emile Burns, Marksizmin Temel Kitabı, Çev. Sedat Ekmekçi

Fidel Castro Konuşuyor, Derleyenler: L. Lockwood - F. R. Al-Iman. Çev. Nedim Sel.

Maurice Cranston (Derleyen), Büyük Düşünürlerin Politika Felsefeleri

Prof. Roger Daval: Fransız Düşünce Tarihi. Çev. Ahmet Angın

Maurice Dobb, 1917'den Bu Yana Sovyet Ekonomisinin Gelişmesi, Çev. Metin Aktan,

Friedric Engels, Almanya'da Köylü Savaşı. Çev.: Şerif Hulûsi

Friedric Engels, Anti-Dühring, 2. Kitap. Çev. M. Reşat Baraner

Roger Garaudy, Yirminci Yüzyılda Marksizm, Çev. Galip Üstün

Gizli Belgeler, 2. Dünya Savaşında Türk-Alman İlişkileri ve Hitler'in Türk Dostları, Çev. Muammer Sencer

Maksim Gorki, Lenin, Çev. Selim Kent

Ernesto Che Guevara, Gerilla Günlüğü, Çev. Metin Gönenc

Ernesto Che Guevara, Küba'da Sosyalizm ve İnsan. Çev. Can Yücel

Ernesto Che Guevara ,Savaş Anıları, Çev.: Seçkin Çağan

Ho Şi Minh, Millî Kurtuluş Savaşımız, Çev. Murat Devrim

Max Kemmerich, Tarihte Garip Olaylar, Çev. Behçet Necatigil

A.Jurgen Kuczynski, İşçi Sınıfı Tarihi, Çev. Galip Üstün

Jean Laccouture, Ho ŞiMinh, Çev. Şerif Hulûsi (Kurbanoğlu)

Joseph Lajugie, Ekonomik Sistemler, Çev. Nihal Önal

Oskar Lange, Ekonomi Politik, Çev. Muvaffak Şeref

Henry Lefebvre, Marx'ın Sosyolojisi, Çev. Salâhattin Hilâv

Henry Lefebvre, Karl Marx 2. cilt. Çev. M. Reşat Baraner

V. İ. Lenin, İki Taktik, Çev. M. E. Ankara

V. İ. Lenin, Ne Yapmalı? Çev.: M. Kabagil

V. İ. Lenin, Materyalizm ve Ampiryokritisizm, 1. cilt. Çev. K. Sahir Sel

Liebman, Rus İhtilâli, Çev. Samih Tiryakioğlu

Gaston Martin, 1848 Devrimi, Çev. Sevim Belli

Karl Marx, Kapitalizm Öncesi Ekonomi Şekilleri, Çev. Mihri Belli

Karl Marx, Yahudi Meselesi, Çev. N. Berkes

Karl Marx ve Engels, Alman İdeolojisi, Çev.: Salâhattin Hilâv

Andre Maurois – Louis Aragon, Amerika-Rusya 1917-1960, Paralel Tarih ve Görüşmeler, Çev. Galip Üstün

Alberto Moravia, Mao'nun Kültür İhtilâli, Çev. Aydil Balta

F. Gaetano Mosca, Siyasî Doktrinler Tarihi, Çev. Samih Tiryakioğlu

Nikitin, Ekonomi Politik, Çev. Hamdi Konur

Bahman Nirumand, Hür Dünyanın Diktatörlüğü (İran), Çev. Arif Gelen

Mikhai İLifshitz, Marx'ın Sanat Felsefesi, Çev. Murat Belge

Lin Piao, Yasasın Halk Savaşının Zaferi, Çev. Süleyman Ege, Ankara, Bilim ve Sosyalizm

Mao Tse-Tung, Çin Kurtuluş Savaşı, Çev. Ahmet Angın

Mao Tse-Tung, Emperyalizmle Mücadele, Çev. Güneş Tezeren.

Mao Tse-Tung ve Ernesto Che Guevara, Gerilla Harbi, Çev. Can Yücel

Plutarkhos, Lykurgos'nn Hayatı, Çev. Sabahattin Eyuboğlu – Vedat Günyol

Bertrand Russell, İktidar, Çev. Mete Ergin, İstanbul

Jean-Paul Sartre, Jean-Paul Sartre Küba'yı Anlatıyor, Çev.: Şahin Alpay

Joseph A. Schumpeter, Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi, I. Kapitalizm. Çev.: Tunay Akoğlu

J. J. Servan-Schriber, Amerika Meydan Okuyor. 1. ve 2. basım. Çev. Necdet Sander

J. J. Servan-Schriber, Bir Toplumun Uyanışı, Çev. Necdet Sander

Lucien Seve: Felsefe ve Siyaset, Çev. Müntakim Öçmen

William Shirer, Nazi İmparatorluğu, Doğuşu, Yükseliş ve Çöküşü, 1-2. ciltler. Çev. Rasih Güran

J. Stalin, Diyalektik ve Tarihi Materyalizm. Çev.: Zeynep Seyhan

J. Stalin, Lenin. Çev. Seçkin Çağan

J. Stalin, Sosyalist Ekonominin Meseleleri, Çev. M. Kabagil. Ankara

Ta O-çu – J. Charriere – H. Marchisio: Çin'de Halk Komünleri, Çev. A. Necmi

T M. Thorez – M. B. Ajam – G. Mury, Kapitalist Toplumda İşçi Sınıfı

A. Verbine, Sovyetler Birliği'nde Sendikacılık, Çev. Bahaettin F.

Vo Nguyen Giap, Halk Savaşı Halk Ordusu, Çev. M. Ardos

Adolf Weber: Kuvvetli ve Zayıf Taraflarıyla Bugünkü Sovyet Ekonomisi, Çev. Arif Demirer

Marcel Willard, Babaeuf'ten Dimitrof'a Sosyalist Savunmalar, Çev. ŞahinSay

Zubitski, Y. – V. Korov – Mitropolski: İlkel Komünal Toplum, Köleci Toplum, Feodal ToplumÇev.

Sevim Belli (Varlık Yıllığı, 1969:648-651).

10. 1969 Yılında Çevrilen İdeolojik Eserler

S. Aaronovitch, Günümüzün İşçi Sorunları: Çev. Mehmet Harmancı

Max Beer, Hegel'in Felsefesi ve Marx'ın Tarih Anlayışı, Çev. F. Sabit

Max Beer, Sosyalizmin ve Sosyal Mücadelelerin Tarihi, Çev.: Zühtü Uray

Daniel Cohn Bendit –Jacques Duclos, Anarşizm, Çev. Sermet Çağan – Babür Kuzucu

Kenneth Boulding, Yirminci Asrın Mânası, Çev. Erol Güngör

G. Bourgin – A. Adamov, Paris Komünü, 1871 Büyük Fransız İşçi İhtilâli, Çev. Attilâ Tokatlı

Gaston Bouthoul, Siyaset Sosyolojisi. Çev.: Âli Türkay Yazıcı

Fidel Castro, Çek – Slovakya Meselesi, Çev. Cengiz Çandar

Fidel Castro, Sosyalist Devrim, Çev. Süleyman Bayar – Mekin Gönenç

Maurice Cranston (Derleyen): Siyasal Terimler Sözlüğü

R. Daval, Fransız Düşünce Tarihi, Çev. M. Ulaş,

Isaac Deutscher, Stalin, Çev. Selâhattin Hilâv

Isaac Deutscher, Troçki, Silâhlı Sosyalist, Çev.: Rasih Güran

Dr. Maruf Devalibî, İslâm Gözüyle İhtilâlcî Sosyalizm, Çev.: Mustafa Mutlu

Dimitrov, Faşizme Karşı Birleşik Cephe, Çev. Ali Özer

Jean-Marie Domenach, Politika ve Propaganda, Çev.: Tahsin Yücel

Jacques Duclos, Birinci Enternasyonal, Çev. Ö. Ufuk

John King Fairbank, Çin'in Sömürgeleşmesi ve Amerika'nın Asya Politikası, 1840-1950, Çev.:

Unsal Oskay

Roger Garaudy, Doğmayan Hürriyet, Çev. Aydil Balta

De Gaulle, Kızıl Kitap

Pierre Gaxotte, Fransız İhtilali Tarihi, Çev. Samih Tiryakioğlu, 2. Basım

Gessinoviç, Pugaçef Ayaklanması, Çev. Enver Gökçe

Felix Greene, Vietnam Vietnam Michel Harrington, Amerika'daki Sefalet. Çev.: Hüseyin Çölgeçen

A. Jelohovtsev, Bir Sovyet Yazarının Gözüyle Çin Kültür İhtilâlinin İçyüzü, Çev, Nihal Önal.

Pierre Laroque, Toplum Sınıfları, Çev. Nihal Önal

Henri Lefebvre, V. İ. Lenin, Hayatı ve Eserleri, Çev. M. Rasih Nuri İleri

V. İ. Lenin, Mektuplar, Çev. Murat Devrim

V. İ. Lenin, Proletarya İhtilâli ve Dönek Kautsky, Ankara, Bilim ve Sosyalizm Y

V. İ. Lenin, Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, Çev.M. Ardos

Paul Louis, Fredrich Engels, Çev. F. Sabit

György Lukacs : Çağdaş Gerçekçiliğin Anlamı. Çev.: Cevat Çapan

Rosa Luxembourg, Grevler, Sendikalar, Partiler, Çev. Ahmet Angın

Karl Marx, Bütün Ülkeler İşçileri Birleşiniz! Ankara, Bilim ve Sosyalizm

Karl Marx, 1844 El Yazmaları, Çev. Murat Belge

Mao Çe-Tung, Halk Savaşında Temel Taktikler, Çev. Engin Atalay

Prof. Herbert Marcuse, Sovyet Marksizmi, Çev. Seçkin Çağan

Wright Mills, Dinle Yankee, Çev. İnci ve Doğan Özgüden

Prof. Herbert Marcuse (ve başka yazarlar), Görünmeyen Diktatör, Çev. Tanju Akerson

Robert P. Milton, Zapata. Köylü Devrimi İdeolojisi, Çev. Tektaş Ağaoğlu

Charles Moeller, Jean-Paul Sartre ve Tabiatüstünün Bilinmemesi, Çev. Mehmet Toprak

G. D. Obiekin, Lenin. Hayatı ve Mücadelesi, Çev. Aykut Baykal

Pierre Paraf, Halk Demokrasileri, Çev. Zaven Biberyan

Plehanof, Sınıf Mücadelesi, Çev. Şerif Hulusi

William J. Pomeroy, Gerilla Savaşı ve Marksizm, Çev.: Metin Altıok – Hüseyin Dadal

Prudhon, Mülkiyet Nedir Çev. Vedat Gülşen Uretürk

Prudhon, İhtilâlcî Meksika, Çev. Filiz Onaran

Maxime Rodinson, Hazreti Muhammed, Çev.: Attilâ Tokatlı

Maxime Rodinson, İslâmiyet ve Kapitalizm, Çev. Orhan Suda

Ricardo Rojo, Arkadaşım Che Guevara, Çev.Seçkin Çağan

Arthur Rosenbergs, Bolşevizm Tarihi, Çev. Aydın Emeç

Bertrand Russell, Aylâklığa Övgü, Çev. Mete Ergin

Bertrand Russell, Batı Felsefesi Tarihi, Antik Çağ. Çev. Muammer Sencer

George Sabine, Siyasal Düşünceler Tarihi,3 cilt, Eski çağ- Ortaçağ, Yeniçağ, Yakınçağ, Çev.

Hanın Rızatepe – Dr. Özer Ozankaya – Dr. Oral Sander

Andrei D. Saharov, Sovyet Rusya'da Düşünce Özgürlüğü ve Barış İçinde Yanyana Yaşama, Çev.:

Necdet Sander

Anthony Sampson, Avrupa Nereye Gidiyor, Çev. Nuran Ülken

Jean-Paul Sartre, Komünistler Devrimden Korkuyor, Çev. Şiar Yalçın

Ailen M. Severs, İhtilâl, Tekâmül ve İktisadi Nizam, Çev. Seniha Yazıcıoğlu, Ankara, Millî Eğitim Bakanlığı

William Shirer, Nazi İmparatorluğu,3. Cilt, Çev. Rasih Güran

Albert Soboul,1789 Fransız İnkılâbı Tarihi, Çev. Şerif Hulûsi

David Spitz, Antidemokratik Düşünce Şekilleri, Çev. Şiar Yalçın, Ankara, Millî Eğitim Bakanlığı

Josef Stalin, Sağ ve Sol Sapmalar Üzerine, Çev. M. Ardos

Stefan Velikov, Kemalist İhtilâl ve Bulgaristan, Çev. Naime Yılmaz

David Welsh-George Morris, CIA Viyetnam'da Pasifikasyon ve Dünya İşçi Hareketleri

Bertram D. Wolfe, Devrim Yapan Üç Adam, Çev. Ünsal Oskay, Ankara, Türk Siyasî İlimler Derneği (Varlık Yıllığı, 1970: 570-582).

1. 1970 Yılında Çevrilen İdeolojik Eserler

Prof. Dr, Kemal Abu Jaber, Arap Sosyalist Baas Partisi, Çev. Ahmet Ersoy

V. Aleksandrov, Kanlı Pazardan Ekim İhtilâline, Çev. Sulhi Dönmez-Sahir Ertan-Recai B.

Paul A. Earan – Paul M. Siveezy, Tekelci Kapitalizm, Çev. Filiz Onaran

Juan Dosch, Pentagonizm, Çev. Babur Kuzucu

Jerome Deshusses, Gerici Sol

Isaac Deutscher, Troçki, Silâhsız Sosyalist, II. Çev. Rasim Güran

Georgi Dimitrov, Halk Cumhuriyetine Doğru, Çev. Sulhi Dönmez-Sahir Ertan

M. Dobb. – K. H. Takohaşı – P. Szezy, Feodalizmden Kapitalizme Geçiş, Çev. Çetin Yetkin,

Maurice Duverger, Halksız Demokrasi, Çev. İsmail Özüt

Jean Elleinstein, Devrimler Devrimi, Çev. Babur Kuzucu

Hans Magnus Enzensberger, Havana Duruşması, Çev. Sezer Duru

Roger Garaudy, Karl Marx'ın Fikir Dünyası, Çev. Adnan Cemgil

Roger Garaudy, Sosyalizmin Büyük Dönemeci, Çev. İ. Banguoğlu-K. Yargıcı

Y. Huperman-Sweezy, Sosyalist Küba, Çev. Ömer Ural

Le Duan, Vietnam Sosyalist Devrimi, Çev. Şükrü Doğan

Lenin, Biz Hangi Fikir Mirasımı İnkâr Ediyoruz? Çev. Şerif Hulûsi

Lenin, Doğu'da Ulusal Kurtuluş Hareketleri

Lenin, Halkçılığın İktisadî Muhtevası, Çev. Şerif Hulûsi

Lenin, İşçi ve Köylü İttifakı, Çev. M. Kabagil

Lenin, Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi.

Lenin, "Sol" Komünizm, Bir Çocukluk Hastalığı, Çev. M. Kabagil

Lenin, Sosyalizm ve Savaş. Çev. N. Solukçu

Lenin, Leninizm mi, Sosyal Emperyalizm mi?

Joseph Lepine, Gracchus Babeuf, Çev. Şiar Yalçın

Ernest Mandel, Marksist Ekonomi El Kitabı, Çev. Orhan Suda

Norman Mc Kenzie, Sosyalizm Kısa Bir Tarihçe, Çev. A. Vural Öktem

Mao Tse-tung, Sağ ve Sol Sapma, Çev. Zeynep Seyhan

Mao Tse-tung, Seçme Eserler, Çev. Feridun Nefer

Carlos Marighella, Şehir Gerillası, Çev. K. Seyhanlı

Karl Marx, Ekonomi Poliğiğin Eleştirilmesine Katkı, Çev. Orhan Suda

Karl Marx, Ekonomi Poliğiğin Eleştirisine Katkı, Çev. Sevim Belli

Karl Marx, İşçi Anketi

Karl Marx, Kapital, 3. cilt – 1. Kitap, Çev. Mehmet Selik

Karl Marx, Manifesto, Çev. Tektaş Ağaoğlu,

Marx-Engels, Gotha ve Erfurt Programlarının Eleştirisi, Çev. M. Kabagil

Marx-Engels, Komünist Manifestosu, Ankara, Bilim ve Sosyalizm

Nâsır, Arap Devriminin Yöntemleri, Çev. Mehmet Emin Bozarslan

J. Nehru, Sosyal Devrimler, Ulusal Savaşlar, Çev. Mehmet Emin Bozarslan

G. Politzer, Marksist Felsefe Dersleri, Çev. Galip Üstün

William J. Pomeroy, Filipinler Gerilla Savaşı

E. von Ranke, Reform Devrinde Alman Tarihi II, Çev. Cemal Köprülü

Manuel Azcarate Sandoval, İspanya İç Savaşı. Çev. Mehmet Harmancı

Sovyetler Birliği Komünist Partisi Tarihi, Ankara, Proleter Devrimci

Stalin, Leninizmin İlkeleri, Çev. M. Kabagil

Paul M. Sweezy, Kapitalizm Nereye Gidiyor? Çev. Aslan Başer Kafaoğlu

A. Şnurov-R. Rozaliyev, Türkiye’de Kapitalistleşme ve Sınıf Kavgası, Çev. Güneş Bozkaya

L. Troçki, Hayatım. 2 cilt. Çev. Müntakim Öçmen

E. Varga, 20. Yüzyıl Kapitalizmi, Çev. Uğur Kökten (Varlık Yıllığı 1971: 455-459)

2. 1971 Yılında Çevrilen İdeolojik Eserler

Enver Abd El Malik, Çağdaş Arap Düşüncesi Bağımsızlık Sosyalizm, Çeviren: Adnan Cemgil

Albert Bayet, Dine Karşı Düşüncenin Tarihi, Çeviren: Cemal Süreya

François Barret, Emegın Tarihi, Çeviren Babür Kuzucu

Bolşevik Partisi Tarihi, Çeviren: Gaybiköylü, Ankara

Fidel Castro, Devrim İçin Savaşmayana Komünist Denmez, Çeviren Güneş Şahiner

Georges Cogniot, Din ve Bilim, Çeviren Dr Fahrettin Yakal

General Charles De Gaulle, Umut Anıları, 1958-1962, Çeviren, Ali Sirmen

Kruşçev’in Anıları, Çeviren Mehmet Harmancı

Joseph Lajugie, Ekonomik Doktrinler, Çeviren: Samih Tiryakioğlu

V.İ.Lenin, Kitle İçinde Parti Çalışmaları, Çeviren Cengiz Haksever

V. İ. Lenin, Marx ve Engels, Çeviren S. Fırat

V.İ.Lenin, Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi, Çeviren Şerif Hulûsi

Mao Çe-Tung, Askeri Yazılar, Çev. N. Solukçu

Herbert Marcuse, Mantık ve İhtilâl, Çeviren Muammer Sencer

Mareşal Jukov, Anılar ve Düşünceler, Çeviren İshak Atasever

Karl Marx-F. Engels-V. İ. Lenin-J. Stalin, Kadın ve Komünizm, Çeviren Ö. Ufuk

Karl Marx-F. Engels, Politika ve Felsefe, Çeviren: Tektaş Ağaoğlu

Marx-Engels, Sanat ve Edebiyat, Çeviren Murat Belge, İst. De Y.

Marx'ın Toplum Kuramı, Çeviren: Doç. Dr. Özer Ozankaya

Cemâl Abdun Nasır, Arap Devriminin Yöntemleri. Çeviren Mehmet Emin Bozarıan

J. Reed (ve başkaları:) Lenin, Çeviren Güneş Şahiner

3. 1972 Yılında Çevrilen İdeolojik Eserler

Andre Beucler, Hitler'in Doğuşu ve Nasyonal Sosyalizm, Çev. Nüveyre İleri

Maurice Cranston, Yeni Solun Eleştirisi. Çev. F. Sanem

Edward Mead Earle, Bağdat Demiryolu Savaşı, Çev. Kasım Yargıcı

Laurence Evans, Türkiye'nin Paylaşılması. (1914-1924), Çev. Tefik Altınay

Theodor Fritsch, Tarih Boyunca Yahudi Meselesi, Çev. Münir Abdurrahman

Dr. Ronald J. Glasser, 365 Gün. Yaşantı Dizisi, Çev. Muzaffer Arkın

John Günther, Az Gelişmişliğin Yapısı, Güney Amerika Gerçeği, Çev. Algın Saydar

L. Hardy, Kâr için Pazarlama, Çev. Süheyl Gürbaşkan

Prof. Gotthard Jaeschke, Yeni Türkiye’de İslâmlık, Çev. Hayrullah Örs

Robert Rhodes James, Gelibolu Harekâtı, Çev. Halûk V. Saltıkgil

Maurice Megret, Psikolojik Savaş, Çev. Samih Tiryakioğlu

E. E. Ramsaur, Jön Türkler ve 1908 İhtilâli

M. Rosenthal-P. Yudin, Materyalist Felsefe Sözlüğü, Çev. Aziz Çalışlar

Bertrand Russel, Çağımızın Sorunları Üstüne Düşünceler, Çev. Sabahattin Eyüboğlu - Vedat Günyol.

Bertrand Russel, Din ile Bilim, Çev. Akşit Göktürk Selim A. Sıddıki, İslâm Devletinde Malî Yapı. Çev. Rasim Özdenören (Varlık Yıllığı, 1973,430-433).

[1] “İnsan bilgisinin tarihi boyunca, evrenin gelişim yasası hakkında iki anlayış olmuştur: metafizik anlayış ve diyalektik anlayış; bunlar birbirine zıt iki dünya görüşü oluşturur” Bkz., Mao Zedong, *Seçme Eserler*, Cilt 1, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2000, s. 413.

[2] *Evrensel*, 7 Haziran 2020.

[3] Bkz, Emrah Cilasun, “Hoşça kal abla ve merhaba Hasan Hakkı Erdoğan”, <http://emrahcilasun.com/hosca-kal-abla/>

[4] Emrah Cilasun, *İbocular*, Ayırışım Yayınları, İstanbul, 2023.

[5] Gülay Kayacan, Şükrü Aslan, Yücel Demirer, *Türkiye Sosyalist Hareketinde PARTİZAN GELENEĞİ (1972-1980) Bir Sözlü Tarih Çalışması*, Onur Toplumsal Tarih ve Kültür Vakfı Yayınları, 2025, İstanbul. (abç)

[6] Kolektif, *Çizgilerle İbo*, Ayırışım Yayınları, İstanbul, 2025.

[7] https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/gelenek_ve_gorenek (abç). Makalenin yazarı H. Musa Taşdelen devamla, “Eric Hobsbawm ‘İcat edilmiş geleneği, alenen ya da zımnen kabul

görmüş kurallarca yönlendiren ve bir ritüel ya da sembolik bir özellik sergileyen, geçmişle doğal bir süreklilik anıştırır şekilde tekrarlara dayanarak belli değerleri ve davranış normlarını aşlamaya çalışan bir pratikler kümesi' anlamında ele alır." diye vurgulama gereği duyar.

[8] <https://chatgpt.com/c/907b02b5-9951-4220-b741-fab7dd156b18>

[9] Avakian, B., 2019. *Breakthroughs [Atılımlar] - Marx'ın Tarihsel Atılımı ve Yeni Komünizm ile Daha İleri Bir Atılım*. Bkz: http://demarcations-journal.org/issue05/Bob_Avakian-BREAKTHROUGHES-tr.pdf (abç)

[10] Mao Zedong, *Yenan Formu'nda Edebiyat ve Sanat Üstüne Konuşmalar*'dan aktaran Avakian, *Kültür, Sanat, Bilim ve Felsefe Üzerine*, Yordam Kitap, İstanbul, 2011, s. 167. (abç)

[11] <https://yenikomunizm.com/bilim-felsefesi-ve-bir-bilim-olarak-komunizm-uzerine-bazi-notlar/>

[12] Hasımlarının ama bilhassa da geçici "yol arkadaşlarının" Kaypakkaya'da bir türlü hazmedemedikleri ve kabullenemedikleri öge, onun yaşıyla ters orantılı **yetisi ve soyutlama yeteneğidir**. "Yeti" kavramını Türk Dil Kurumu şöyle izah etmekte: "**İnsanda bulunan, bir şey yapabilme yeteneği -Bir şeyi yapabilme gücü- Bellek ve algılama ya da imgeleme - Kişinin doğuştan gelen zihin güçlerinden biri.**" Bkz.

<https://www.milliyet.com.tr/egitim/yeti-ne-demek-tdk-sozluk-anlami-nedir-yetisi-neye-denir-6535121> (abç)

[13] Emrah Cilasun, *Yeni Paradigmanın Eşiğinde "Bediüzzaman" Efsanesi ve Said Nursi Gerçeği*, Tekin Yayınevi, İstanbul, 2016.

[14] Emrah Cilasun, *Fırtınalı Yıllarda İbrahim Kaypakkaya - Bilinmeyen Yazılar-*, Belge Yayınları, İstanbul, 1994, 1997; Tekin Yayınevi, 2016.

[15] Belgesel Film: *Kırmızı Gül Buz İçinde*, Hamburg, 1998; Athens, 2006; El Yayınları, İstanbul, 2010.

[16] Ali Taşyapan, *Kaypakkaya ile Birlikte Anılarla Geçmişe Yolculuk*, Cilt 2, El Yayınları, İstanbul, 2009, s. 43. (abç)

[17] Friedrich Engels, *Doğanın Diyalektiği*, Sol Yayınları, Ankara, 1976, s. 312. (abç)

[18] Engels, age, s. 312-313. (abç)

[19] Engels, age. S. 313-314. (abç)

[20] Bir başka yazının konusu olmakla birlikte, yaptığım araştırmalar doğrultusunda burada şahsi kanımı belirtmek isterim. İbrahim Kaypakkaya, uğraştığı teorik mevzuat ve ortaya koyduğu tezlerle birlikte ele alındığında, Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin dünya çapında öne çıkarttığı Çaru Mazumdar veya Çiang Çing gibi devrimci komünist liderlere kıyasla çok daha özgül ve ileri bir konuma sahipti.

[21] 11 Temmuz 1868'de, "Marx'tan Ludwig Kugel Mann'a", *Karl Marx-Friedrich Engels, Ausgewählte Werke*, Band III, Dietz Verlag, Berlin, 1981, s. 522-523'ün içinde.

[22] Ekim Devrimi'nin akabinde devrimin yaşatılması için, Güney'den gelecek Britanya tehdidine karşı Bolşeviklerin Ankara Hükümeti'ni desteklemesi meşruydü ve doğrudü. Ama bu desteğin abartılması ve TKP başta olmak üzere devrimci ve ilerici unsurlara empoze edilmesi yanlıştı. Lenin, Stalin ve Komintern bahsinde bu ve benzer konuları iki yerde ele aldım ve tartıştım. Bkz. Emrah Cilasun, *Çerkes Ethem-Bâki İlk Selam*, Agora Kitap, İstanbul, 2008 ve Emrah Cilasun, *Mustafa Suphi ve Yoldaşlarını Kim Öldürdü?*, Tekin Yayınları, İstanbul, 2021.

[23] Kaypakkaya'nın fikrî dünyasının anlaşılması açısından bu son derece önemli meseleyi, teferruatlıca ilk defa şurada ele aldım. Bkz. Emrah Cilasun, "İbrahim Kaypakkaya'nın fikrî dünyasında *Ne Yapmalı*'nin dinamiği", *İbrahim Kaypakkaya Kitabı*, Dipnot Yayınları, Ankara, 2015, s. 431-443'ün içinde. Daha sonra aslına sadık kalarak yazıyı daha da detaylandırdım. Bkz. Emrah Cilasun, *Fırtınalı Yıllarda İbrahim Kaypakkaya-Bilinmeyen Yazılar*, 3. Baskı, Tekin Yayınları, İstanbul, 2016.

[24] Bkz. İbrahim Kaypakkaya, *Seçme Yazılar*, Ocak Yayınları, İstanbul, 1979, s. 107

[25] Dünya çapında bazı devrimci komünist partiler Kaypakkaya'dan **on sene sonra** ekonomizme karşı ciddi bir mücadele vererek ondan kopabilmişlerdi. Mesela Avakian'a göre, Devrimci Komünist Partisi/ABD, "hayatî bir atılım" yaparak, **ancak 1980'de** ekonomizmden

“radikal bir kopuş” gerçekleştirebilmişti. Bkz. Bob Avakian, *Devrim ve Materyalizm, Kuşlar Timsah Doğuramaz Ama İnsanlık Ufkunu Aşabilir*, Patika Kitap, İstanbul, 2015, s. 26.

[26] Bkz. “Devrimci Enternasyonalist Hareket Komitesi’nden ‘TKP/ML’ye, kurucusu İbrahim Kaypakkaya’nın şehit oluşunun 12. yıldönümünde mesaj” , *Partimizin kurucusu ve önderi İbrahim Kaypakkaya yoldaş katledilişinin 12. yıldönümünde coşkuyla anıldı!* Partizan Yayınları 21, Almanya, 1985, s.81’in içinde. (Abç)

[27] Onur Vakfı’nın *Sözlü Tarih*’ine dair bugüne kadar İbocu fraksiyonlar tarafından olumlu/olumsuz bir tavrın alınmamış olması da bir başka garabettir.

[28] *Sözlü Tarih*, s. 31.

[29] Age, s. 43

[30] Agy. (abç)

[31] Age. s. 46. (abç)

[32] Age. s. 44

[33] Age. s. 54

[34] Age. s. 55

[35] Age. s. 56

[36] Gün Zileli, *Yarıлма*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2002.

[37] Gün Zileli, *Sapak*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2003.

[38] Bob Avakian, *Kültür, Sanat, Bilim ve Felsefe Üzerine*, Yordam Kitap, İstanbul, 2011.

[39] Age. s. 63. (abç)

[40] Age. s. 83

[41] *THE SOVIET UNION: Socialistor Social-Imperialist*, (Essays Toward The Debate On The Nature Of Soviet Society), Cilt 1; (Raymond Lotta vs. Albert Szymanski) Cilt 2, RCP

Publications, Chicago, 1983.

[42] Hikmet Özdemir, "The Turkish-American Relations Toward 1960 Turkish Revolution", https://www.academia.edu/70649384/The_Turkish_American_Relations_Toward_1960_Turkish_Revolution, ayrıca bkz. Şevket Pamuk, *Türkiye'nin 200 Yıllık İktisadi Tarihi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2014, s.227-235.

[43] Alman Sosyal Demokrat lideri Willy Brandt'ın SSCB'ye karşı "Yakınlaşarak Dönüşüm" önerisi (1963), Fransa'nın NATO'dan ayrıldığı 1966 senesinde Fransa Cumhurbaşkanı Charles de Gaulle'ün SSCB ile imzaladığı ortak Deklarasyon vb. SSCB'nin "barış içinde geçiş, barış içinde yarış" politikasının yansımalarıydı.

[44] Age. s. 83 (abç)

[45] Age. s. 84-85.

[46] İbrahim Kaypakkaya, *Seçme Yazılar*, Ocak Yayınları, İstanbul, 1979, s. 268. (abç)

[47] PDA, "Proleter Enternasyonalizmi ve Burjuva Milliyetçiliği", Sayı: 8-22, s. 265.

[48] Oya Baydar, Melek Ulagay, *Bir Dönem İki Kadın*, Can Yayınları İstanbul, 2011, s. 126

[49] *Sözlü Tarih*, s. 85 (abç)

[50] Age, s. 86 (abç)

[51] Şevket Pamuk, *Türkiye'nin 200 Yıllık İktisadi Tarihi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2014, s. 245. (abç) Pamuk, bu çarpık üretim ilişkilerine dair çizdiği tabloya ilaveten 50'lerin ortalarından 80'lerin başına dek, kırlardan sermaye merkezlerine (büyük şehirlere) ilkin nasıl bir kitlesel göç yaşandığını, sonra nasıl duraksadığını da şu sözlerle aktarır: "Kırsal alanlarda nüfus artışının sürmesi, iç göçleri de hızlandırmaktaydı. Köylerden kasabalara, kasabalardan kentlere göç sayesinde kırsal nüfusun artışı yavaşlıyor, ancak kent nüfusu giderek daha hızlı büyüyordu. Ülke nüfusunun yıllık artış hızı %2,5 iken, büyük kentlerin nüfusları yılda %5'ten daha hızlı arttı. Kentlerdeki yeni nüfus gecekondu mahallelerinde yepyeni ilişkiler çevresinde örgütleniyordu. Ancak sanayi kesiminin istihdam olanakları sınırlıydı. Kentlere gelen

nüfusun sınırlı bir bölümü sanayi kesiminde iş bulabiliyordu. İşsizlik oranı yüksekti. Daha yüksek ücretli, sosyal güvenli ve istikrarlı işler kolay kolay yeni gelenlere açılmadığı için, küçük üreticilik, seyyar satıcılık gibi günlük işlerle geçimlerini sağlamaya çalıştılar. Köyleriyle iktisadi ve toplumsal bağlarını koparmadan, gerektiğinde, örneğin hasat zamanı köylerine dönerek yaşam mücadelesi verdiler. 1960'lar boyunca ve 1970'lerin büyük bir bölümünde yaşanan hızlı büyüme dalgası kentlerde yaşamaya başlayan milyonlara da yeni olanaklar sunmuştu. Ancak 1970'lerin sonlarında derinleşen bunalım, yüksek enflasyon ve işsizlik dalgası, **kırlardan kentlere göçü bir süre için olsun yavaşlattı, hatta tersine döndürdü. Olumsuz koşullar büyük umutlarla kentlere gelen insanların bir bölümünü köylerine geri dönmeye zorladı.**" (Bkz. Pamuk, age., s.246) (abç) Kaypakkaya'nın da iki saha araştırmasında değindiği Türkiye'deki iç göç ile Almanya gibi emperyalist ülkelere doğru akan kitlesel göçün neden olduğu dönüşümü ve bunun bir başka veçhesini, göç eden kitlelerin kendilerini buralarda korumak için beraberinde getirdikleri feodal değerleri neden ve niçin savunduklarını (Sünni mezhebinden olanların böylece adım adım nasıl siyasetal İslam'ın sosyal tabanını oluşturduklarını) bilmek ve anlamak için de -Şevket Pamuk'un kardeşi- Orhan Pamuk'un *Kafamda Bir Tuhaflık*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2014 ve eski Alman Şansölyesi Helmut Schmidt'in *Die Selbstbehauptung Europas* (Avrupa'nın Kimlik İddiası), Deutsche Verlags-Anstalt, Stuttgart, 2000 kitaplarını bilhassa tavsiye ederim.

[52] Vasfi Nadir Tekin, *Zincirin Halkası*, Sancı Yayınları, İstanbul, 2018, Çizelge 3.1, s.126.

[53] Age., Çizelge 3.3.A, s.135

[54] Age., Ek Şekil 10, s.437.

[55] Age., Ek Şekil 11, s.438.

[56] Age., Ek Şekil 12, s.438.

[57] Age., Ek Şekil 13-14, s.439.

[58] Age., Ek Şekil 18, s.441.

[59] Age., Ek Şekil 19-20-21, s.442-443.

[60] Age., Ek Şekil 22-23-24, s.443-444.

[61] Age., Ek Şekil 25-26-27, s.445-446.

[62] Age., Ek Şekil 28-29-30, s.446-447.

[63] Age., Ek Şekil 31-32-33, s.448-449.

[64] İbrahim Kaypakkaya, age, s. 409.

[65] *Radikal*, 27 Ekim 2003. (abç)

[66] *Sözlü Tarih*, s. 87. (abç)

[67] Lenin, *Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky*, Bilim ve Sosyalizm Yayınları,

Ankara, 1979, s. 232 (abç)

[68] İbrahim Kaypakkaya, age., s. 178.

[69] Age., s. 254.

[70] *Sözlü Tarih*, s. 28.

[71] Bu bilgi Muzaffer Oruçoğlu ile Ocak 1996'da Melbourne'de, *Kırmızı Gül Buz İçinde* belgeseli çekimleri esnasında aldığım notlara dayanmaktadır.

[72] İbrahim Kaypakkaya'nın "Savunma Taslağı" için "Faydalanılacak Kaynaklar" başlıklı listesi için bkz. Emrah Cilasun, *İbocular*, Ayrışım Yayınları, İstanbul, 2023, s. 245.

[73] Bu bilgi Arslan Kılıç'la Mart 1996'da Stuttgart'ta, *Kırmızı Gül Buz İçinde* belgeseli çekimleri esnasında aldığım notlara dayanmaktadır.

[74] İbrahim Kaypakkaya, age., s. 256.

[75] İbrahim Kaypakkaya, age, s. 255.

[76] İbrahim Kaypakkaya, age., s. 247-248. (abç)

[77] Dr. Şivan, *Kürt Millet Hareketleri ve Irak'ta Kürdistan İhtilali*, El Yayınları, İstanbul, 2014, s.170.

[78] Ve ne yazıktır ki, Sait Kızıltoprak bu yalpalamasının bedelini, Barzani KDP'since infaz edilerek ödemiştir. Tuncay Şur, "Sait Kırmızıtoprak (Dr. Şivan): İntrospektif Bir Düşünür ve Aksiyon İnsanı", Yalçın Çakmak - Tuncay Şur (Derleyenler), *Kürt Tarihi ve Siyasetinden Portreler*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2018, s. 260'ın içinde.

[79] Bu bilgi, Mayıs 1996'da Kiel'de, *Kırmızı Gül Buz İçinde* belgeseli çekimleri esnasında Davut Kurun ile söyleşide aldığım notlara dayanmaktadır.

[80] *Marmara Brifingi, Devletin Gözüyle Sol ve Sağ Örgütler*, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2000, s. 102.

[81] Bu bilgi, Aralık 1995'te Berlin'de, *Kırmızı Gül Buz İçinde* belgeseli çekimlerinde MDŞ ile söyleşi esnasında aldığım notlara dayanmaktadır.

[82] Bu bilgi, Mart 1996'da Baki İşçi ile Stuttgart'ta, Mümtaz Çeltik ve Gâvur İsmail ile Paris'te, Hayrettin İpek ile Paderborn'da, *Kırmızı Gül Buz İçinde* belgeseli çekimleri esnasında aldığım notlara dayanmaktadır.

[83] İbrahim Kaypakkaya, age., s. 227. (abç) Burada belirtmekte fayda var. Şahsi kanım, Musa Anter'den Mehmet Emin Bozarslan'a, DDKO'dan *Rızgari*'ye ve oradan PKK'ye kadar uzanan geniş bir Kürt burjuva milliyetçi yelpazede Kaypakkaya'nın fikirlerinden gocunulmasının altındaki ana ögenin yukarıdaki satırların devrimci komünist berraklığı olduğudur. 1978-80 arası Türkiye Kürdistan'ında (Dersim, Viranşehir ve bilhassa Siverek'te) DDKD'nin ve PKK'nin; 1980'lerin ortasında ise Almanya, Fransa ve Libya'da PKK'nin İboculara karşı kullandıkları şiddetin arkasında bu gerçeğin yattığını düşünüyorum. Bu konuyla bağı içerisinde bir başka tartışmanın ve yazının konusu olmakla birlikte, tüm bu süreçte, "ayrı örgütlenme" ve "Kürdistan Seksiyonu" önerilerini aklından geçiren "Partizan Geleneği" önderliklerinin de Kaypakkaya'nın "Milli Mesele"deki fikirlerine şüpheyi baktığını biliyoruz. Kaypakkaya sonrası onun fikirleri istikametinde Kürdistan'da hareket etmeyen "gelenek" saflarında, bilhassa 1984 sonrası, Kürdistan'da baş çelişkiyi "ulusal sorun" olarak görme eğiliminin bir hayli ağır bastığı da

hepimizin malumu.

[84] Bkz. Kemal Burkay, *Anılar-Belgeler 1 ve Anılar-Belgeler 2*, Özgürlük Yolu Vakfı Yayınları, Ankara, 2023.

[85] Uzun olması pahasına okuyucuyu Aslan'ın şu tip Burkay güzellemelerinden mahrum etmek istemem: "Kemal Burkay, Türkiye kamuoyunda hem Kürt hareketinin politik liderlerinden biri olarak hem de edebiyatçı ve şair kimliğiyle tanınır. Bu iki özelliğin bir arada olması gayet olağandır. Esasen politik literatürü iyi bilen ve bu özelliğiyle herhangi bir politik hareket içinde yer alan insanların edebi yanları da çok güçlü olabilir. Sürekli okuma, anlama ve analiz çabaları ve hayatın içinde örselenme, insanda bu iki yönü bir arada besler ve yeniden üretir. Kemal Burkay, bunun haklı ve belki de en fazla bilinen örneğidir. Bununla birlikte bu özelliklerin her birisinin kendine özgü bir mecrası vardır ve doğal olarak kendine uygun pratikler üretir. Arkadaş çevresi ve yakından tanıyanların zaman zaman dile getirdiği gibi, Kemal Burkay, siyasal görüşlerinde oldukça tutarlı ve katıdır. 'Tutarlı' ve 'katı' kelimelerinde dile gelen bu iki nitelemeyi ayrı ayrı kullanırsak olumlu ve olumsuz yargılara işaret edebilir. Gerçekte, ne tutarlı olmak her zaman olumlu bir duruma göndermedir ne de katı olmak her zaman olumsuz bir duruma. Dolayısıyla her halükârda somut bağlamına bakmak gerekir. Açık ki Kemal Burkay, politik görüşlerinde tutarlı olmaya özen gösteren ve katılığı da buradan gelen bir politik kişiliktir. Ben, tanıştığım ve sohbet ettiğim birkaç saat içinde Kemal Burkay'ın son derece naif kişiliğine; nazik bir ev sahibi, sükûnetli bir anlatıcı, saygılı bir sohbet insanı olma haline tanıklık ettim. Şükrü Aslan, *Kemal Burkay ile Mazgirt Hatıraları*, Ütopya Yayınevi, Ankara, 2021, s. 530

[86] Emrah Cilasun, *Fırtınalı Yıllarda İbrahim Kaypakkaya-Bilinmeyen Yazılar*, 3. Baskı, Tekin Yayınevi, İstanbul, 2016.

[87] Emrah Cilasun, *Kırmızı Gül Buz İçinde*, Kitap/CD Formatı, El Yayınları, İstanbul, 2009.

[88] Emrah Cilasun, *İbocular*, Ayrışım Yayınları, İstanbul, 2023.

[89] Kolektif, *Çizgilerle İbo*, Ayrışım Yayınları, İstanbul, 2025.

[90] Hatırladığım kadarıyla Kaypakkaya'nın bu makalesi, ölümünden sonra ilk defa -ama özet halinde- "Koordinasyon Komitesi" hizbinin legal teorik yayın organı *Partinin Yolu*, Sayı 3, Ocak

1979'da yayımlandı. 18 Mayıs 1988'de, İbrahim Kaypakaya'nın ölüm yıldönümü vesilesiyle TKP/ML Maoist Parti Merkezi'nce hazırlanan konuşma yazısında sadece bazı pasajlarına yer verildi. Ethem Direhşan (müstear adıyla), *Fırtınalı Yıllarda İbrahim Kaypakaya-Bilinmeyen Yazılar*, Belge Yayınları, İstanbul, 1994'te ise tümü yayımlandı. Daha sonra günümüze kadar farklı yayınevlerince yayımlanan Kaypakaya eserlerinin basımlarında da bu makaleye yer verildi.

[91]Aslında bu tez yazısı ilk defa Kaypakaya hakkında bir dizi yazarın yazılardan oluşan bir kitapta yayımlanmıştı. (Bkz. *İbrahim Kaypakaya Kitabı*, Dipnot Yayınları, Ankara, 2015, s. 431-443'ün içinde)

[92] Emrah Cilasun, *Fırtınalı Yıllarda İbrahim Kaypakaya*, s. 28-29. (abç)

[93] *Sözlü Tarih*, age., s. 97-98.

[94]İbrahim Kaypakaya, bilindiğinin aksine, babası Ali Kaypakaya'nın ifadesine göre, 1949 değil 1948 doğumludur. Nüfusa kaydı doğumundan bir sene sonra yapılmıştır. Bkz. *Kırmızı Gül Buz İçinde*, El Yayınları, İstanbul, 2009, s. 15.

[95]Emrah Cilasun, *Fırtınalı Yıllarda İbrahim Kaypakaya...*, s. 27. (abç)

[96]*Sözlü Tarih*, s. 118.

[97] Aslan'ın düşün dünyasının evveliyatında Kaypakaya ekolünün saflarından atılan, Menşevik hizibin "deneysel düşünen", "agnostik" yanları kendisini belli etmektedir. Öğretici olması açısından, 1981'de Almanya-Essen'de yapılan tartışma toplantısında "Partizan" adına Erhan Gencer'in tüm bunları tek tek nasıl ele alıp eleştirdiğine bakılabilir. Bkz. *Komünist*, Sayı 10, Aralık 1981, s. 21-47'nin içinde.

[98] *Proleter Devrimci Aydınlik*, Sayı: 37, 6 Nisan 1971 ve *Proleter Devrimci Aydınlik*, Sayı: 38, 13 Nisan 1971. Bkz. Emrah Cilasun, *Fırtınalı Yıllarda İbrahim Kaypakaya...*, s.185-218'in içinde.

[99] Emrah Cilasun, age., s. 225-246.

[100] Yazım aşamasında kendisini teşvik etmekten, vaktiyle o sıralar benim de kitabımı yayımlayan Belge Yayınları'nı ikna etmekten, hatta kapağına ve dahi kitap adına kadar her bir aşamasına dâhil olmaktan pişman olmadığım, Ali Taşyapan'ın, *Kaypakkaya ile Birlikte Anılarla Geçmişe Yolculuk* kitabına dair yeri gelmişken burada bir iki hususa değinmeyi gerekli görüyorum. Ali Taşyapan –serinkanlıca söylersek- siyasi ve ideolojik olarak sosyal demokrat çizgide bir “eski tüfektir”. Hafızası çok güçlüdür ve **yorum yapmadığı zaman**, tarihi hakikati eğip bükmeden vermektedir. Dürüştür. **Ama sosyal demokratiği ile yorum yapmaya başladığı anda tarih güme gitmektedir. Ben tüm bunları göze alarak kendisine destek oldum.** Şükrü Aslan'ın iki önemli “tarihi tanığından” biri olan Taşyapan'ın, Aslan'la kıyaslanmayacak oranda dürüstçe, tarihi bire bir verdiği anlar vardır. İşte onlardan biri de “Kürecik Bölge Raporu”nun yazılış serüvenidir. Taşyapan'ın anlatımını, ibreti âlem olsun diye, uzunluğu pahasına burada paylaşmak, sanırım İbrahim Kaypakkaya'ya karşı boynumuzun borcudur:

“1971'in son aylarında İbrahim bana, Kürecik bölgesinin sosyoekonomik yapısını tahlil edici bir rapor hazırlamamız gerektiğini söyledi. Ön bilgilerin derlenişi görevini bana verdi. Konu benim için bulmaca gibiydi, hemen o anda itiraz ettim, işi başaramayacağımı belirttim. Sonra, ön bilgi için kaynak kitap ve istatistikî doküman nasıl temin edecektim? Bunun zorluğunu İbrahim'e anlattım. Gülümseyerek yüzüme baktı, şunu söyledi: ‘Araştırma kitabı, istatistikî doküman gibi cansız kaynak temin et diyen kim? Onlarca, yüzlerce canlı kaynak var bölgede. Halk ne güne duruyor. Evlerine uğradığın ailelerin erkeğinden soru soracaksın, o kadar. Arkadan onların ağzından tomar tomar bilgi gelir. Merak etme, herkes birbirinin mal-mülkünden haberdardır. Her bir mezrada bir iki kişiye sordun mu, iş tamamdır. Öbür gelişime kadar şöyle bir küçük defteri yazıyla donat bakalım. Derlediğin bilgileri birlikte geliştirir, bir rapora dönüştürürüz.’ Sormaya sorarım da, neleri nasıl soracağımı bilmiyorum. Bu açmazımı dile getirdim. O devamla, ‘gözünde büyütme, tarla büyüklüğünü, koyun, armut adedini soracaksın’ dedi.

İbrahim bölgeden ayrıldı. Elime bir defter kalem aldım, onun açıklaması doğrultusunda birkaç aileye soru sordum, verilen yanıtları deftere yazdım. Başı kıcı belirsiz, birbirinden kopuk birkaç sayfa bilgi müsveddesi ortaya çıktı. Moralim temelli bozuldu. Kendimi zorladım, imkânsız, bir gıdım derleyemedim. Kafamda bir sistem oluşmuş değildi. Konuya nasıl gireceğimi, nerelere

doğru geliştireceğimi bilmiyorum. Yöntem yakalayamıyorum. Aldığım bilgiler bana anlamsız sözcükler gibi geldi. Mahcup bir ruh haliyle İbrahim'i beklemeye başladım.

Evet, İbo ıkageldi. Hiç unuttur mu, ilk sorusu bilgi derlemem üzerine oldu. Kızarıp bozarak defteri kendisine uzattım. Aldı, sessiz şekilde okumaya başladı. İbo'nun yüz hatlarına gözlerim dikili vaziyette, tepkisini öğrenme derdindeyim. Hayret! 'Biraz dağınık, ama fena değil' demez mi! Berbat olduğunu çok iyi biliyorum. İbo ince fikirli. şevkimi kırmamak için 'fena değil'i ekledi. İbo'nun bana yönelik iltimasını sezmeme birlikte, doğrusu memnun oldum, rahatladım. Ben ondan zılgıt bekliyordum. Böylelikle iç sarsıntı geçirmeden badireyi atlatmış oldum. Gerçekten günlerdir sıkıntısını yaşıyordum. Başıma böyle bir şey bela ettiği için, zaman zaman içimden İbo'ya da bozuluyordum. Neyse, davul gümledi, sıkıntı bitti.

İbrahim önce bir soru listesi hazırladı. Sorular şu alanlara yönelikti: Mülkiyetin büyüklüğü. Bu da kendi içinde üçe ayrılıyordu. Dönüm olarak tarla büyüklüğü, adet olarak koyun sayısı ve yine adet olarak armut ağacı sayısı. Bazı ailelerin tarlası çoktu fakat kıraç ve verimsizdi. Hatta bu türden birçok tarla ekilmeyip meraya terk edilmişti. Yine bazı ailelerin armutları iyi ürün verirdi, bazılarının ki düşük. Verimlilikte aileleri eşit yararlandıran yegâne varlık koyundu. Koyun başı kıstas alındığında üç aşağı beş yukarı her aile için verim aynıydı. İbrahim burada bir argüman yakaladı. Tarla, armut ve koyundan elde edilen senelik gelir hesaplanarak ailelerin ekonomik-sosyal konumları belirlenecekti. Yöreyi temel kabul ederek, ahaliyi zengin, orta, fakir diye üç kategori şeklinde sınıflamamız gerekirdi. Zengin, orta, fakir sınıflamasına örnek teşkil edecek durumları net üç aile belirledik. Onların yıllık gelirlerini parasal değerde hesaplayacağız, böylece zengin, orta, fakir sınıflamasına çerçeve oluşturacak geliri belirlemiş olacağız. Yani sınıflamanın kıstaslarını tespit edeceğiz.

Problem, İbo'nun sisteme dayalı mantığı karşısında çözüldü gitti. Daha önce bana muamma gibi görünen konu, İbo'nun keşfettiği yöntem sayesinde sırrı çözülmüş bir mesele oluverdi. Tarla ve armut konusunda yakaladığı püf nokta, mantığının kıvraklığını apaçık ortaya koyuyordu. Öyle ya, bazı köylüler tarlaları kır bayır arazideydi, ekileni az ürün verirdi, ekilmeyeni ise gözden çıkarılmıştı. Armut yine öyle, bazı aileler beş armut ağacından bir kamyon dolusu elde ederdi, bazı aileler on armut ağacından bir kamyon.

Elimizde şimdi netleşmiş bir ölçüt vardı. Halktan, yani canlı kaynaktan topladığımız bilgiyi bu ölçüte vurarak. Kürecik'in sosyoekonomik tablosunu çizmiş olacağız. Çeşitli köy ve mezralardan aileler belirledik. Yaklaşık yirmi gün belirlediğimiz ailelerin hepsini gezdik. İbo sordu, onlar söyledi, tomar tomar bilgi toparlandı. Bu kez İbo, Lenin'in, 'Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi' adlı eserini karıştırdı, kendi yöntemini Lenin'in mantık terazisine vurdu, günde birkaç saati bulan iki üç günlük bir yazımla 'Kürecik Bölge Raporu'nu ortaya çıkardı. Çoluk çocuk gürültüsü içinde, sohbet sonucu yapılan kesintilerle sarmaş dolaş vaziyette ve dizinin üstünde Kürecik Bölge Raporu'nu kaleme aldı. Böylelikle her dönem için ışık tutucu harika bir yazı ortaya çıktı.

İbrahim bu raporda yalnızca aileleri sınıfsal konumlarına oturtmakla kalmadı, bölgenin yakın tarihten o güne kadar geçirdiği ekonomik, sosyal evrimin bir analizini yaptı. Gelişen kapitalizm karşısında eski aşiretsel yapının çözüldüğünü, eski zenginlerin bu çözülüşün girdabında yitip gittiğini, yeni ekonomik ilişkilerin kendine uygun yeni bir zengin tabaka yarattığını, derin çözülüşün kente göç olayını doğurduğunu, alışveriş olgusuyla insanların kapitalist pazara sınıfsıkı bağlandığını dile getirdi. İlaveten sosyal konumlarına bağlı olarak köylük katmanların devrim olgusuna takındığı tutuma değindi. Rapor bu yönleriyle de zengin bir içerik taşımaktadır." (Bkz. Ali Taşyapan, *Kaypakkaya ile Birlikte Anılarla Geçmişe Yolculuk*, Belge Yayınları, İstanbul, 1997.)

[101] Bkz. Emrah Cilasun, age. s. 217-218.

[102] Bkz. Emrah Cilasun, age., s. 232-233.

[103] Bkz. Emrah Cilasun, age., s. 238-239. (abç)

[104] Bunun tipik bir örneği İbrahim Kaypakkaya ve ekolünü zinhar anlayamamış olan, Stalin'in hatalarını ise dogmatikçe savunan meşhur anti Maoist H. Yeşil'dir. Yeşil'in evlere şenlik şu sözlerini burada anmadan geçemeyeceğim. Kitabında özel bir sayfa açıp, büyük harflerle "İBRAHİM KAYPAKKAYA VE KADIN SORUNU" başlığı altında ciddi ciddi şöyle yazmaktadır: "Kadın sorunu ve komünistlerin bu konudaki yaklaşımı, İbrahim Kaypakkaya yoldaşın, Şafak revizyonistlerinden ayrılmasında hiçbir rol oynamaz. O'nun kaleme aldığı yazılarda **bu sorun hiç işlenmez**. İbrahim Kaypakkaya yoldaşın savaşım verdiği dönemde, Kuzey Kürdistan-Türkiye hareketinde önemli bir kadın hareketinin olmaması, genel sol hareketin içerisinde

hâkim olan kadın sorununu önemsememe şeklinde kendini gösteren erkek şovenizmi yaklaşımları kendisini TKP/ML'nin TİİKP revizyonistlerinden ayrılmasında da ortaya koymuştur. İbrahim Kaypakkaya yoldaşın **bu hatası**, 1978'de yapılan TKP/ML Birinci Konferansı'nda doğru olarak tespit edilmiş ve bu hatayı aşmak görev olarak ortaya konmuş; bu hatanın gerçekten aşılması ancak Bolşevikler tarafından Bolşevik saflarda gerçekleştirilmiştir." (Bkz. H. Yeşil, *Türkiye Komünist Hareketi'nde Dönüm Noktası, İbrahim Kaypakkaya, Kazanımları ve Hataları*, Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 2019, s. 122) (abç) H. Yeşil'in hezeyanlarını ve hüsnü kuruntusunu bir yana bırakacak olursak, her ne kadar bu yazının sınırlarını aşsa da belirtilmesinde fayda var. Hakikaten Kaypakkaya'da **değil** ama onun ardıllarında, verili toplumdan devralınan erkek egemenliği ile komünist eğilimli devrimci demokrat olmanın beraberinde getirdiği -buna Yeşil'in, "Bolşevik" dediği ama özünde sosyal demokrat, burjuva Feminizmi de dâhildir- kötü bir sicil söz konusudur. Ve mutlaka üzerinde tartışılması yürütülmesi gereken bir gündemdir.

[105] Bkz. Emrah Cilasun, *Kırmızı Gül Buz İçinde*, s. 49-50

[106] Erdal Öz, *Gülünün Solduğu Akşam*, Can Yayınları, 1986, s. 151

[107] *Sözlü Tarih*, s. 112. (abç)

[108] Bu bilgi Muzaffer Oruçoğlu ile Ocak 1996'da Melbourne'de, *Kırmızı Gül Buz İçinde* belgeseli çekimleri esnasında aldığım notlara dayanmaktadır.

[109] Fahri Aral'ın, 2023 tarihli bu satırların yazarına hitaben kaleme aldığı, Kaypakkaya ile tanışmasını anlatan mektuptan.

[110] Bkz. Emrah Cilasun, *Kırmızı Gül Buz İçinde*, s. 23.

[111] Bkz. Ümmügülsüm Albiz, Doktora Tezi, "Çeviride İdeoloji: 1960-1980'li Yıllarda Türkiye'de Yayıncılık ve Çeviri, Çeviri Eserler ve Dergicilik Faaliyetleri", T.C Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eylül-2018.

[112] Okuyucunun o yıllardaki teorik ortamı da solumasına imkân sağlayacağı için listeyi olduğu gibi yazının sonuna ekliyorum.

[113] Bahsi geçen yayınevleri ve siyasi hareketlerin yayımladıkları çevirilerin listesini çıkartmak neredeyse pösteki saymak gibi bir iştir. Onun için meraklısına Tüstav sitesine bakmasını öneririm: <https://www.tustav.org/>

[114] Bu bilgi Aralık 1997'de Berlin'de, *Kırmızı Gül Buz İçinde* belgeseli çekimleri esnasında Melek Ulagay ile yaptığım söyleşide aldığım notlara dayanmaktadır.

[115] Emrah Cilasun, *Fırtınalı Yıllarda...*, s. 48.

[116] *Sözlü Tarih*, s. 116. (abç)

[117] Agy. s. 116 dipnot 43.

[118] Bu bilgi Muzaffer Oruçoğlu ile Ocak 1996'da Melbourne'de, *Kırmızı Gül Buz İçinde* belgeseli çekimleri esnasında aldığım notlara dayanmaktadır. Oruçoğlu'na göre bu "meçhul sarışının ABD ya da Britanya istihbaratından olması kuvvetle muhtemeldir".

[119] *Year Book On International Communist Affairs, 1974*. Edited by Richard F. Staar. Stanford: Hoover Institution Press, 1974, s. 232.

[120] Bkz. Abdullah Öcalan'ın *Saçak*'a özel anlattıklarından aktaran Emrah Cilasun, *Fırtınalı Yıllarda İbrahim Kaypakkaya...*, s. 13-14.

[121] TKP (M-L) Ana Davası 1973 Dosyasındaki MİT Raporu'ndan aktaran Emrah Cilasun, *Fırtınalı Yıllarda İbrahim Kaypakkaya...*, s. 14. (abç)

[122] *Sözlü Tarih*, s. 118.

[123] Agy. s. 119.

[124] Burada tanıkların anlatısından kastedilen, 1988'den beri yaptığım ve yapmaya devam ettiğim Kaypakkaya araştırmaları esnasında görüştüğüm tanıklardır. Bir araştırmamanın olmazsa olmazı, sizin tanık olanlara hangi istikamette sorular yönelttiğinizdir. Mesela bu bahiste olduğu gibi, **doğru bulmasanız ve/veya kabul etmeseniz bile**, Kaypakkaya'nın vizyonunu önemseyip, onun baktığı açıdan bakmaya çalışırsanız, tanıkları adeta geçmişe götürüp, konuşturarak, **siyasi sonuçları ister lehte ister aleyhte olsun, görece mümkün**

olduğunca objektif hakikate yakın cevaplar alırsınız.

[125] Bu bilgi 1997'nin Mayıs'ında İstanbul'da, *Kırmızı Gül Buz İçinde* belgeselinin çekimleri esnasında Kabil Kocatürk ile yapılan söyleşide alınan notlara dayanmaktadır.

[126] Kabil Kocatürk'ün Hakkari'den dönüşü Kaypakkaya'nın TİİKP'ten ayrılışından biraz öncedir. Kocatürk ayrılığa karşıdır. Geldikten sonra Parti önderliğiyle görüşüp Hakkari'ye gitmenin hazırlıklarına başlayacaktır. Kendi başına Perinçek'le görüşmek üzere Söke'ye gider ve neticede kendi deyimiyle, "kalbi Kaypakkaya'dan yana olmasına rağmen, tercihini Perinçek'ten yana" yapar.

[127] Bkz. Emrah Cilasun, "18 Mayıs'ın Anısına, Geleceğe Dönüş: Kaypakkaya'nın Ruhuyla Bir Ufuk Turu", *Devrimci Demokrasi Gazetesi*, 16-31 Mayıs 2002, Sayı: 31. Makalenin giriş yazısını da buraya alıyorum: "İbrahim Kaypakkaya uluslararası Maoist akımın medarı iftiharıdır. Bugün onun Anadolu toprakları üzerinde inşa ettiği 'muhteşem modelin 30. yılını can-ı gönülden kutluyoruz. Kaypakkaya'nın engin devrimci vizyonu olmaksızın 'muhteşem model' telakki edilemez. Yeni yüzyılda, yeni devrimci nesillerin Kaypakkaya'nın engin devrimci vizyonunu tanıması ve bilmesi kadar doğal bir hak olamaz. Bu yazının amacı, okuyucuyu 30 sene öncesine götürüp Kaypakkaya'nın yanında onun vizyonu ile bir ufuk turuna çıkartmaktır. Aşağıdaki yazı, 1996 senesinde Muzaffer Oruçoğlu ile yapılan röportajın bir bölümüdür. Söz konusu röportaj, *Kırmızı Gül Buz İçinde* belgeseli için yapılmıştır. Bir saatlik filmde yer almayan röportajın aşağıdaki bölümleri, *Devrimci Demokrasi*'nin aracılığı ile ilk defa yayımlanmaktadır. Ara başlıklar bu satırların yazarına aittir."

[128] Günümüzde "eril dil" kategorisine dahil olan bu tabir mülakatta Oruçoğlu tarafından sarf edildiği için düzeltmedim.

[129] Burada o tarihlerde yayımlamadığım bir detayı ekleme gereği görüyorum. Oruçoğlu, kendisiyle yaptığım mülakatta Kaypakkaya'nın Dersim'e bir gelişinde, "Bıktım! Nedir bu Ali'lerden -Taşyapan ve Mercan'ı kastediyor- çektiğim" diye serzenişte bulunduğunu ve kongreye gidilmiş olsaydı bu ikisinin yeni seçilecek Merkez Komitesi'ne alınmayacaklarını belirttiğinden bahsetti.

[130] Agy. (abç)

[131] *Sözlü Tarih*, s. 128

[132] Agy. (abç)

[133] Agy. (abç)

[134] Age. s. 129

[135] Cüneyt Gökçer, Ulvi Uraz, Sabahattin Ali ve Ruhi Su da vaktiyle Hasanoğlan Yatılı Okulu'nda öğretmenlik yapmışlardı. Köy Enstitüleri kökenli Hasanoğlan gibi okulların kütüphaneleri hakkında kapsamlı bir bilgi edinmek için bkz. İdem Külekci, "Türkiye'de Köy Enstitüsü Kütüphaneleri", *Kütüphane, Arşiv ve Müze Araştırmaları Dergisi*, Cilt 6, Sayı: 1, s.128-164'ün içinde. Öte yandan bir fikir vermesi için Hasanoğlan'ın değil ama onun da köklerinin uzandığı Köy Enstitülerinin, 1943 ve 1947 "Öğretim Programları" için bkz. Ahmet Kuşci, *Türk Eğitim Tarihi (1923-1950)*, İksad Yayınları, Ankara, 2021, s. 343 ve 345'in içinde.

[136] Bu bilgi, *Kırmızı Gül Buz İçinde* belgeseli için vaktiyle Oruçoğlu ve Tolgay ile yaptığım görüşmelerde alınan notlarla, *İbocular* albümünü hazırlarken Ali Ekber Kaypakkaya'dan aldığım bilgilere dayanmaktadır.

[137] *Sözlü Tarih*, s. 129

[138] Bkz. bu makalede s. 25, dipnot, 93.

[139] Mao Zedong, *Teori ve Pratik*, Sol Yayınları, Ankara, 1978, s. 124-125. (abç)

[140] *Kırmızı Gül Buz İçinde* belgeseli çalışmalarını boyunca konuştuğum her muhabıma "Kaypakkaya'nın hatası ne idi?" diye sormuştum. Eski "yoldaşları" ve eski PDA kadroları ilginç bir şekilde **benzer** cevaplar veriyorlardı ve bunlar Şükrü Aslan'ın çıkarımlarına pek **benziyordu**. Yerel kadrolar, sempatizanlar ve Güley Ane, Emine, Zülâl Polat ve çoban Şat Hasan gibi temel halk kitlelerine mensup olanlarla, Hayrettin İpek ve Kabil Kocatürk gibi kadrolar, Kaypakkaya'nın "kendi değerini bilmemesinden" şikâyetçiydiler.

[141] Emrah Cilasun, *İbocular*, Ayrışım yayınları, İstanbul, 2023, s. 65.

[142] Bu istikamette bazı soru ve sorunları 2024'te, "İbrahim Kaypakkaya'nın Ölümsüz Anısına 50 Sene Sonra, Bob Avakian Savunulmadan Komünizm Savunulamaz, İbocu Olunamaz", başlıklı bir makalede ele aldım. Bkz.www.yenikomunizim.com

[143] Lenin, *Marx-Engels Marksizm*, Sol Yayınları, Ankara, 1997, s. 295.

[144] *Sözlü Tarih*, s. 100.

[145] Gün Zileli, *Yarılma*, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 286.

[146] Bu bilgi, Dersimli bir trafik polisine ait olan, söz konusu gecekondu evini ayarlayan Davut Kurun ile Mayıs 1996'da Kiel'de, *Kırmızı Gül Buz İçinde* belgeseli çekimleri esnasında yaptığım söyleşide aldığım notlara dayanmaktadır.

[147] *Marmara Brifingi Devletin Gözüyle Sol ve Sağ Örgütler*, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2000, s. 83. (abç)

[148] Ali Taşyapan, *Anılarla Geçmiş Yolculuk*, İstanbul, 1997, s. 567. Taşyapan, *Kırmızı Gül Buz İçinde* belgeselinin çekimleri esnasında bana, "aslında feci derecede paraya ihtiyacımız olduğu halde, 'bu para kirli' deyip Kaypakkaya'nın parayı almadığını" anlatmıştı.

[149] New York Belediye Başkanı Mamdani'nin kimlik siyasetini öven Aslan, konuya ilişkin bir yazısında şöyle diyor: "Mamdani'nin 'Müslüman sosyalist' vurgusu buradan okunduğunda tekrarlanması artık hiçbir anlam taşımayan 'kimlik siyaseti yapmayalım' sözünün hükümsüzlüğüne işaret eder. Zira kimlikler, geçmiş yüzyıllarda olduğu gibi, bugün de her yerde birer sosyolojik olgudur. Onları dikkate almayan bir siyaset, (Türkiye'de de olduğu gibi) zaten en baştan itibaren eksiktir." Bkz. munzurpress.com/author/sukruaslan/konu/musluman-sosyalist/

[150] Ali Mercan için bkz. <https://vatanpartisi.org.tr/ozgecmis/ali-mercan/>

[151] Somel'in annesi Frengis Somel ile yapılan mülakat için bkz.

<https://eksisozluk.com/frengis-somel-6626926>

[152] Cem Somel'in babasına dair bu bilgi, kız kardeşi Gülay Somel Koçak'ın "Yaşam Öyküsü tanıtım" belgesindedir. Bkz. https://www.youtube.com/watch?v=fPFo_1sUUNE&t=11s

[153] Dışışleri Vekâlet Yıllığı, 1953, Güzel İstanbul Matbaası, Ankara, 1954, s. 62

[154] 1997'nin Ağustos'unda yaptığım görüşmede, kendisine verdiğim söz gereği, 12 Mart'ta deşifre olmamış yegâne Koordinasyon Komitesi üyesi "Almanyalı Kadir"ın bilgilerini şimdilik kamuoyu ile paylaşmıyorum.

[155] Bu konuyu esasen iki yerde ele alıp tartıştım. Bkz. Emrah Cilasun, *İbocular*, Ayrışım yayınları, İstanbul, 2023, s. 60-64. ve Emrah Cilasun, "Türkülerde İbo Kitabının Düşündürdükleri", bkz. <https://farkli-yorum.com/turkulerde-ibo-kitabinin-dusundurdukleri/>